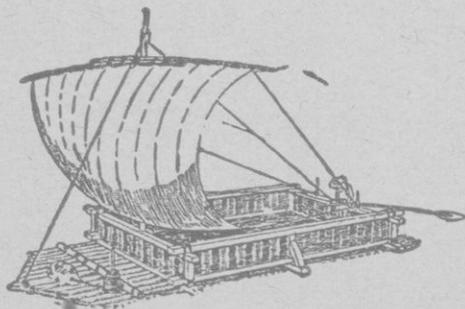

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ & ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΩΡΕΑ

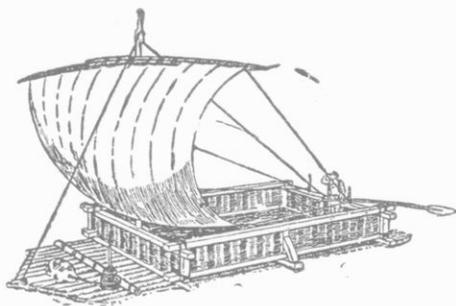
ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΥΦΛΗ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ & ΚΑΛΛΙΡΡΩΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

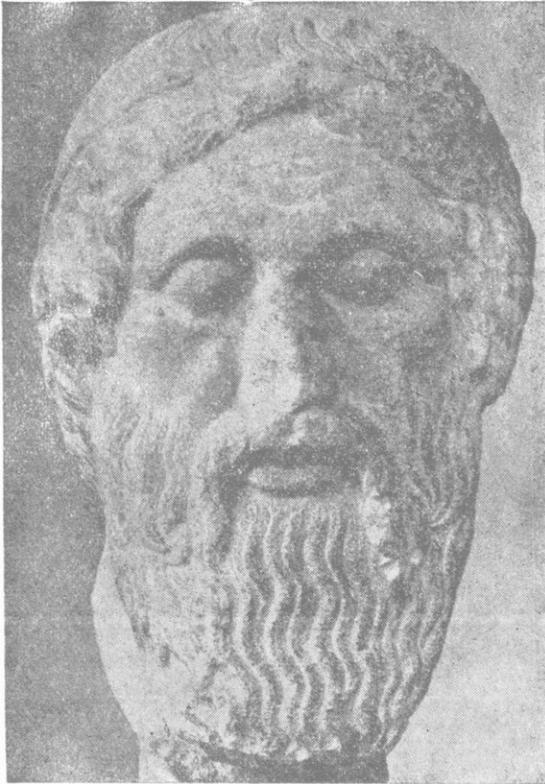
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

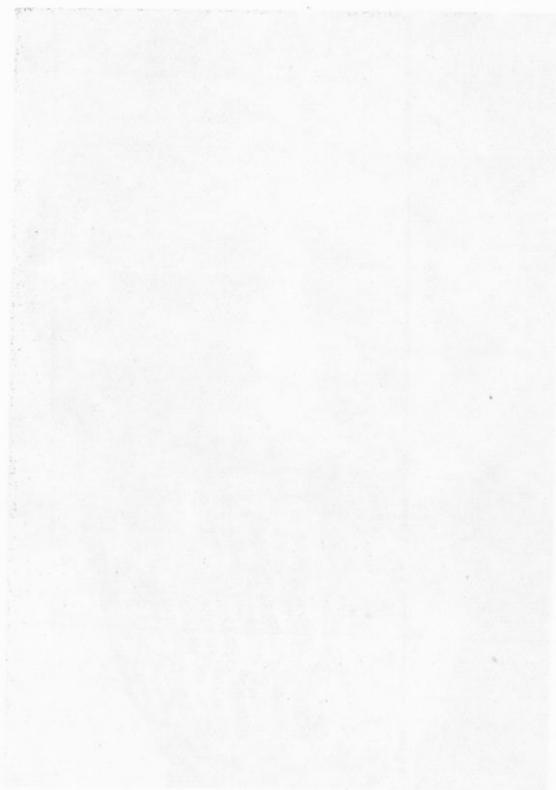
19024

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο Μ Η Ρ Ο Σ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἀρχαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Τὸ ἔπος.

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἠσθάνοντο τὴν γοητείαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ ποιήματα εἶχον θρησκευτικὸν περιεχόμενον ἦσαν δηλ. ὕμνοι καὶ ἐπικλήσεις εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ἀνέφερον τὴν γενεαλογίαν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν. Τίποτε ὅμως ἀκριβὲς δὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ὕφους τῶν θρησκευτικῶν τούτων ποιημάτων. Πάντως τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποιήσεως ἐδημιουργήθη εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ὁπότε οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον μεταναστεύσει ἀκόμη ἀπὸ τὰς βορειότερας ἑλληνικὰς χώρας εἰς τὰς ὀριστικὰς τῶν οἰκίσεις.

Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους, ὅτε ἐγένετο ἡ μετανάστευσις τῶν ἑλληνικῶν φύλων πρὸς Νότον καὶ ἰδρύνοντο αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ ποίησις μετέβαλε χαρακτῆρα καὶ ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὴν ζωὴν. Διὰ τὰ κατακτήσουν οἱ Ἕλληνες τὰς νέας χώρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐχρειάσθη νὰ διεξαγάγουν μακροὺς καὶ σκληροὺς πολέμους ἐναντίον τῶν παλαιότερων κατοίκων τῶν χωρῶν αὐτῶν. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἀνεδείχθησαν ἥρωες, τοὺς ὁποίους τὸ κοινὸν ἔτιμα καὶ ἐθαύμαζεν. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία ἤρχισε νὰ συγκινῇ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γίνεται θέμα πρὸς ποιητικὴν δημιουργίαν. Τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων ἔπρεπε νὰ γίνονιν γνωστὰ καὶ νὰ ἐξυμνηθοῦν ἐπαξίως μὲ ποιητικὰ ἔργα. Ἀνεπτύχθη τοιοῦτοτρόπως νέον εἶδος ποιήσεως, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη ἐπικὴ ποίησις ἢ ἀπλῶς ἔπος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων διετηρεῖτο ἐξίσου θερμὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν μεταναστεύσεων καὶ τῶν μεταβολῶν, τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα συνεδάσεν ἐδφνέστατα τὸ νέον αὐτὸ περιεχόμενον τῆς ποιήσεως μὲ τὴν παλαιότεραν ὕμνολογίαν τῶν θεῶν. Παρέστησε δηλ. ὅτι τὰ λαμπρὰ πολεμικὰ κατορθώματα ἦσαν ἀπὸ κοινοῦ ἔργα θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι ὡς θεοὶ καὶ οἱ θεοὶ ὡς ἄνθρωποι ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ἐπιχειρήσεις.

Οὕτω τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔπους, ὅπως μάλιστα αὐτοὶ οἱ δημιουργοὶ του τὸ καθορίζουν, εἶναι : ἔργα ἀνδρῶν τε θεῶν τε τὰ τε κλείουσιν ἀοιδοί· δηλ. ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσαν ἄνθρωποι καὶ θεοὶ καὶ τὰ ὁποῖα ἐξυμνοῦν οἱ ποιηταί. Τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς ποιήσεως ἤρχισε ν' ἀναπτύσσεται εἰς τὰ σπουδαιότερα πολιτικά κέντρα, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν, ὅτε ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀχαιοί.

2. Οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ πολιτισμὸς των.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀκμαιότερα ἑλληνικὰ φύλα, τὰ ὁποῖα κατῆλθον ἀπὸ Βορρᾶ συγχρόνως ἢ ὀλίγον βραδύτερον ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Ἀφοῦ ὑπέταξαν ἢ ἐξεδίωξαν τοὺς παλαιότερους κατοίκους τῆς ἑλληνικῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἱστορίαν ὀνομάζονται Πελασγοὶ ἢ Προέλληνες, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ προελληνικοῦ κόσμου καὶ ἴδρυσαν νέα ἰσχυρὰ κράτη ὅπως τοῦ Ἀργους, τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρου νθοσ, τῆς Πύλου, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλα.

Αἱ κατὰ ξηρὰν κατακτήσεις τοὺς ἐνεθάρρουναν νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ ὑπερποντίους ἐκστρατείας διὰ νὰ καταλάβουν μεταλλοφόρα ἐδάφη εἰς τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς νήσους.

Μία τοιαύτη ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν ὑπῆρξεν ἡ γενομένη πρὸς κατάκτησιν τῆς Τρωϊκῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἦτο πλουσία εἰς μέταλλα καὶ εὐρίσκετο εἰς ἐπίκαιρον θέσιν διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τῶν Ἀχαιῶν εἶναι ὁ περιφημὸς Τρωϊκὸς πόλεμος.

Ἡ ἐποχὴ τῶν Ἀχαιῶν ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μόνον μεγάλοι κατακτηταί. Ἀνέπτυξαν συγχρόνως καὶ θαυμάσιον πολιτισμὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς.

Ἀσφαλέστατα τεκμήρια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου εἶναι τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμαν ξένοι καὶ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι εἰς τὰς θέσεις ἀρχαίων ἀχαιϊκῶν πόλεων. Ὁ Γερμανὸς Ἐρρίκος Schliemann (1822 - 1890) ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἔκαμεν εἰς τὴν Τροίαν ἀνασκαφὰς (1870 κ.έ.), αἱ ὁποῖαι ἀπέδειξαν ὅτι ὑπῆρξε πράγματι ἡ πόλις τοῦ Πριάμου, τὸ Ἴλιον, καὶ ὅτι ἔγινεν ἐκεῖ ἐκστρατεία καὶ ἐγκατάστασις τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ ἴδιος

ἔπειτα ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Μυκηνηῶν, ὅπου ἀνεκάλυψε β α σ ι λ ι κ ο ὕ ς τ ά φ ο υ ς (1876) ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως (βλ. εἰκ. 1). Οἱ τάφοι αὐτοὶ ἦσαν τὸ σπουδαιότερον εὕρημα, διότι εὐρέθησαν ἀνέπαφοι κατὰ τὴν θρησκευτικὴν δὲ πίστιν τῶν λαῶν ἐκείνων, ὁ νεκρὸς καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου ἐχρειάζετο ὅσα πράγματα μετεχειρίζετο καὶ τοῦ ἦσαν προσφιλεῖς εἰς τὴν ζωὴν. Εἰς ἕκαστον λοιπὸν βασιλικὸν τάφον ἐκρύπτοντο μαζί με τὸν θαπτόμενον¹ νεκρὸν δόκκληροι θησαυροὶ ἀπὸ πολυτιμώτατα ἀντικείμενα, ἤτοι ὄπλα, σκευή, κοσμήματα, διάφορα κομποτεχνήματα καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια ἐλέγοντο κ τ ε ρ ί σ μ α τ α. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἄλλων πολυτίμων ὑλικῶν φυλάσσονται εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, τὴν Μυκηναϊκὴν, καὶ πιστοποιοῦν τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς π ο λ υ χ ρ ὄ σ ο υ, κατὰ τὸν Ὅμηρον, πόλεως τῶν Μυκηνηῶν.

Λείψανα ἐπίσης τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἐρελκτια ἀ ν α κ τ ὀ ρ ω ν με θανμασίας διακοσμήσεις (βλ. εἰκ. 2), τ ε ί χ η, ἄλλοι τ ά φ ο ι θ ο λ ω τ ο ἰ καὶ ἄλλα μεμονωμένα ἀντικείμενα, προερχόμενα ἀπὸ διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ θανμάσια αὐτὰ εὐρήματα ἀποδεικνύουν ὅτι πράγματι οἱ Ἀχαιοὶ βασιλεῖς ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι, ἔζων εἰς πολυτελεῆς περιβάλλον καὶ ἀπελάμβανον ὄσπιν εὐμάρειαν ἣτο δυνατὸν νὰ παρέχη ὁ τότε βίος.

3. Συνέχισις τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐπολογίζεται ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐπικράτης τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1600 - 1100 π.Χ. περίπου, ὁπότε ἤρχισαν νὰ μεταναστεύουν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον οἱ Δ ω ρ ι ε ἰ ς Ἑ λ λ η ν ε ς. Ὁ λαὸς οὗτος διέφερε πολὺ κατὰ τὸν βίον καὶ κατὰ τὰ ἥθη ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἦσαν λιτοί, εἶχον αὐστηροὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς καὶ κύριον ἔργον τῶν ἦτο ὁ πόλεμος. Ἐξ ἄλλου εἶχον καλότερον ὄπλισμόν, διότι ἐγνώριζον ἤδη καὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὸν σίδηρον. Τὰ Δωρικὰ φύλα ἐπεκράτησαν εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, κατερχόμενα δὲ ὀλονεν πρὸς Νότον κατέστρεφον τὰ βασίλεια τῶν Ἀχαιῶν.

1. Εἰς χρόνους μεταγενεστέροισ, ὅτε ἔζησεν ὁ Ὅμηρος, τὰ ἔθιμα τῆς ταφῆς μετεβλήθησαν καὶ οἱ νεκροὶ ἐκαίοντο.

Τότε ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις πρὸς Ἀνατολὰς ἔγινεν ἐντονωτέρα. Πλήθη ἀνάμεικτα ἀπὸ διαφόρους Ἑλληνικὰς φυλὰς ἀπώκησαν εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς προσκειμένας νήσους.

Οὗτοι ὀνομάσθησαν Αἰολεῖς. Οἱ Ἴωνες ἐπίσης Ἰδρυσαν εἰς τὴν μέσην παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἰδικὰς τῶν πόλεις καθαρῶς Ἴωνικὰς. Τὸ ὄνομα Ἀχαιοὶ ἤρχισε πλέον νὰ ἐκλείπη, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐπεκράτουν τὰ ἰδιαίτερα ὀνόματα τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν: Ἴωνες, Δωριεῖς.

Ἐκεῖ εἰς τὰς ἀποικίας ὁ πλοῦτος τῆς γῆς καὶ ἡ εὐκολία τοῦ ἐμπορίου ἐδημιούργησεν ἄνετον καὶ πολυτελεῆ βίον. Ὅσα στοιχεῖα πολιτισμοῦ ἐπῆραν οἱ ἀποικοὶ ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἐστίας τῶν τὰ ἀνέπτυξαν ἀκόμη περισσότερον. Μάλιστα ἡ προγονικὴ ποιήσις, τὰ ἔπη, τὰ ὁποῖα ἱστοροῦσαν τὰ πολεμικὰ τῶν ἔργα, ἔφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον ἀκμὴν εἰς τὰς Ἴωνικὰς ἰδίως πόλεις. Τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος τούτου δημοσυργήματα εἶναι δύο θαυμάσια ἔπη, ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια.

4. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια.

Τὰ διάφορα ἐπεισόδια τῶν πολέμων, οἵτινες διεξήχθησαν πρὸς κατάρκτησιν τῶν νέων ἐδαφῶν, διετηροῦντο διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀποίκων καὶ ἐγίνοντο συχνὰ ποιητικὸν θέμα. Ἡ θρυλικὴ μάλιστα ἐκστρατεία τοῦ Τρωικοῦ πολέμου συνδεδεῖσα μὲ τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς ἀρπαγῆς τῆς Ἑλένης, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου, παρεῖχεν ὠραιότατα θέματα εἰς τοὺς ἐπικοὺς ποιητάς. Εἰς διάφορα μικρὰ ἔπη ἐξυμνοῦντο οἱ Ἀχαιοὶ ἡγέμονες, οἱ ὁποῖοι ἐξεστράτευσαν ἀπὸ τὴν ἐδῶ Ἑλλάδα, διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν χώραν τοῦ Πριάμου. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ποιητικὴ φαντασία κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ τοὺς ἐξοχωτέρους ἀπὸ τοὺς ἥρωας αὐτοὺς εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ πολέμου καὶ νὰ ἀποτελέσῃ ἔπος, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὴν δρᾶσιν καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου. Τοιοῦτοτρόπως ἀπετελέσθη τὸ ἔπος Ἰλιάς, ἐπιγραφόμενον μὲ τὸ ὄνομα τῆς πολιορκηθείσης ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρωτεύουσης τῆς Τροίας.

Ἐφόσον προώδευεν ἡ ναυτιλία καὶ ἐπεχειροῦντο ἐπικίνδυνα ταξίδια, ἐδημιουργοῦντο καὶ ἄλλα θέματα ποιητικῆς διηγήσεως. Αἱ περιπέτειαι τῶν ναυτιλλομένων, ἱστοροῦμεναι μὲ ποιητικὰς λέξεις, ἔθελ-

γον πολὺ τὸ κοινόν. Κατώρθωσε μάλιστα ἡ φαντασία τῶν ποιητῶν νὰ συνδυάσῃ τοὺς θρόλους τῶν τολμηρῶν θαλασσίων ταξιδίων μὲ τὸ θέμα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Περιέγραφον δηλ. οἱ ποιηταὶ εἰς χωριστὰ ἔπη τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς πατρίδας των. Τὰ ἔπη αὐτὰ ὠνομάζοντο μὲ ἰδιαίτερον ὄνομα νόστοι, ἤτοι ταξίδια γυρισμοῦ. Τοιοῦτον ἔπος εἶναι καὶ ἡ Ὀδύσεια, ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὰς περιπλανήσεις τοῦ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεύς, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει μέρος καὶ εἶχε πολὺ διακριθῆ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου.

Τὸ ἔπος τῆς Ὀδυσσεΐας θέλγει καὶ συγχρόνως διδάσκει τὸν ἀναγνώστην. Ἔχει θαυμάσιον διάκοσμον, διότι μᾶς παρουσιάζει τὴν θάλασσαν, τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ἀγριότητα καὶ εἰς τὴν γλυκότητά της· περιγράφει χώρας ἐξωτικάς, ἀνάκτορα βασιλέων, σκηνὰς τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ βίου τῶν πόλεων. Συγχρόνως δημιουργεῖ ἠθικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἀρετάς. Ὁ ἥρωὸς μάλιστα τοῦ ἔπους, ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς, εἶναι τὸ πρότυπον τῆς τόλμης, τῆς εὐφυΐας, τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τῆς ὑπομονῆς, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ πολυπαθὴς Ὀδυσσεύς ἔλειπεν εἰκοσιν ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τὸ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορόν του, διότι ἐπὶ δέκα ἔτη παρέμεινε μὲ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου καὶ ἄλλα τόσα ἐπλανήθη εἰς ἀγνώστους χώρας. Ὑπέστη ὅλας τὰς ταλαιπωρίας μὲ καρτερίαν καὶ μὲ θάρρος καὶ οὔτε στιγμὴν δὲν ἀπέβαλε τὸν πόθον καὶ τὴν σκέψιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ ζωὴ του κατὰ τὰ δέκα αὐτὰ ἔτη ἦτο διαρκὴς κίνδυνος, ταλαιπωρία καὶ θλίψις. Μέσα ὅμως εἰς τόσας περιπετείας ὁ Ὀδυσσεύς ἔμεινε πάντοτε πολυμήχανος καὶ καρτερικός, ἕως ὅτου μετεστράφη ἡ θέλησις τῶν θεῶν καὶ αὐτὸς εἶδε τὴν εὐτυχή ἡμέραν τοῦ νόστου.

5. Ὁ Ὀμηρος.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας ὑπῆρξεν ὁ Ὀμηρος, καταγόμενος ἀπὸ μίαν αἰολικὴν πόλιν τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Κύμην. Κατ' ἄλλην παράδοσιν

ὁ Ὅμηρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμόρνην, ἀλλ' ἔζησεν εἰς τὴν Χίον. Καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις (ἢ Ἴος, ἢ Κολοφών, ἢ Σαλαμίς τῆς Κύπρου, ἀκόμη καὶ αἱ Ἀθῆναι) ἤθελον νὰ ἔχουν τὴν δόξαν, ὅτι ἐγέννησαν τὸν θεσπέσιον ποιητὴν. Τίποτε ὁμοῦ ἀκριβὲς δὲν γνωρίζομεν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ ποιητοῦ. Κατὰ τὸν θρύλον μήτηρ του ἦτο ἡ Κριθίς, πατὴρ δὲ αὐτοῦ κατὰ τινὰς μὲν ὁ ποταμὸς Μέλῃς, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Μαίων, ἐξ οὗ Μελησιγενῆς καὶ Μαιονίδης ὠνομάζετο. Ἐπίσης περὶ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίες. Ὁ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔζησε 400 ἔτη πρὸ αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ καὶ ἄλλων τεκμηρίων ὑπολογίζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤκμασε μεταξὺ τῆς 9ης καὶ 8ης ἑκατονταετηρίδος π.Χ.

Ὅτε συνέθεσε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν ὁ Ὅμηρος, εἶχε ἤδη πρὸ αὐτοῦ ὠρισμένην ποιητικὴν παράδοσιν. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα ἡ γλῶσσα εἶναι τεχνικὰ διαμορφωμένη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρχαιότερα γλωσσικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπὸ τύπους νεωτέρων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἐπίσης τὸ περιεχόμενον πολλῶν μύθων ὑπῆρχε καὶ εἰς παλαιότερα ποιήματα. Διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου πράγματα καὶ ἔθιμα ἀνήκουν εἰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ ἐδημιούργησαν τὸ λεγόμενον Ὀμηρικὸν ζήτημα. Ἦδη ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους ὑπῆρχον οἱ λεγόμενοι χωρίζοντες, οἱ ὁποῖοι παρεδέχοντο ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ ἄλλος τῆς Ὀδυσσεΐας. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους φιλόλογοι τινες διετύπωσαν τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια ἀπετελέσθησαν ἀπὸ μικρότερα ἔπη.

Ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχὴ εἶναι, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ποιήματα, ἀφοῦ συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὑπέστησαν μεταβολὰς τινὰς ἢ καὶ ἠδ-ξήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μὲ μεταγενεστέρας προσθήκας. Οἱ ἀπαγγέλλοντες τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα μετέβαλλον στίχους τινὰς ἀναλόγως τῶν νεωτέρων ἀπαιτήσεων τοῦ κοινοῦ. Ἄλλ' αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ οὐδόπως βλάπτουν τὴν ἐνότητα τῆς διηγήσεως. Ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας εἶχε τὴν θαυμαστὴν ἰκανότητα νὰ συνενώσῃ εἰς συνεχῆ καὶ τερπνὴν διήγησιν δύο μεγάλα ἐπικά θέματα, καὶ δικαίως ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον μέγας καὶ μοναδικὸς εἰς τὴν ποιητικὴν τέχνην.

6. Ἡ παράδοσις τῶν ὁμηρικῶν ἑπῶν καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Τὰ πρῶτα μικρὰ ἔπη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγέλλοντο μὲ συνοδείαν κιθάρας εἴτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴν εἴτε ἀπὸ ἄλλον εἰδικὸν εἰς τὴν ἐπικὴν ἀπαγγελίαν. Αὐτοὶ ἐλέγοντο ἁ ο ι δ ο ι καὶ συνήθως ἐμισθώνοντο εἰς τὰς ἡγεμονικὰς αὐλὰς, ὅπου ἀπελάμβανον ἐξαιρετικὰς τιμὰς. Τὸ ἔργον των ἦτο νὰ ποικίλλουν τὰ συμπόσια τῶν κυρίων των ἀπαγγέλλοντες ἐπικά τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἢ ἐξέλεγον αὐτοὶ ἢ τοὺς ὑπεδεικνύοντο ἀπὸ τοὺς παρισταμένους. Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ αἰοιδὸς « ἀ ν ε β ἄ λ λ ε τ ο », δηλ. ἔκρουεν ἐπ' ὀλίγον τὴν φ ὄ ρ μ ι γ γ α (κιθάραν), διὰ νὰ ἐπέλθῃ σιωπὴ καὶ διὰ νὰ κανονίσῃ τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπαγγελίας. Τέλος δὲ ἤρχιζε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς ἐπικοὺς στίχους μὲ τὴν ὑπόκρουσιν τοῦ μουσικοῦ ὄργανου καὶ μὲ θερμὴν τὴν ἐκφραστικὴν φωνὴν καταγοητεύων τοὺς ἀκροατὰς του.

Ἐφόσον ὁμως τὰ ἔπη ἐγίνοντο ἐκτενέστερα, οἱ ἀπαγγέλλοντες ἐξέλεγον ὠρισμένα μέρη ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ συνήρμοζον μὲ τὴν ἰδικὴν των καλαισθησίαν. Οἱ ἀπαγγέλλοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὠνωμάσθησαν ρ α ψ φ δ ο ι¹. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐγκατελείφθη ἐντελῶς ἡ χρῆσις μουσικοῦ ὄργανου εἰς τὰς ἐπικάς ἀπαγγελίας καὶ ὁ ραφωδὸς ἐκράτει μόνον μικρὰν ράβδον, διὰ νὰ κανονίξῃ τὸν ρυθμὸν.

Ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους τὰ ὁμηρικὰ ἔπη παρεδίδοντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐπίσημα αὐτῶν κείμενα. Τοιοῦτοτρόπως ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἔγιαν τόσαι προσθήκαι καὶ ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἀρχικὴν σύνθεσιν τοῦ ποιητοῦ. Ἄν δηλ. ὁ ραφωδὸς ἦτο συγχρόνως καὶ ποιητὴς ἢ ἔστω ἂν εἶχε δεξιότητα εἰς τὴν στιχουργίαν, ἠδύνατο νὰ διαρρυθμίξῃ τὸ ἀπαγγελλόμενον τεμάχιον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸ ἀκροατήριον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θεωρήθη ἀναγκαῖον κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους νὰ καταγραφῶν ἐπὶ τέλους τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Φαίνεται ὅτι πρῶτος ὁ Σόλων διέταξε ν' ἀπαγγέλλονται ὑπὸ τῶν ραφωδῶν ἐπὶ τῇ βάσει γραπτοῦ κειμένου. Ἡδη λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ βου π.Χ. αἰῶνος εἶχον καταγραφῆ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα.

1. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ λέξις σημαίνει τὸν συναρμόζοντα μικρὰ ἔπη (ρ α π τ ω = συναρμόζω + φῶδῃ).

Ἐκτοτε ἀντεγράφοντο καὶ διετηροῦντο εἰς τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν σήμερον¹. Εἰς τὰς πόλεις ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγνωσις τῶν δημορικῶν ἐπῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ μόρφωσις τῶν Ἑλλήνων ἐβασίζετο εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ Ὀμήρου. Ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεώς των συγκίνησις ἐγονιμοποιεῖ εἰς καταπληκτικὸν βαθμὸν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἡ μεγάλη μάλιστα ποιητικὴ τέχνη τῶν κλασσικῶν χρόνων ἐνεπνέετο πάντοτε ἀπὸ τὸν Ὀμηρον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τόσους αἰῶνας ἀναγνωρίζεται τὸ κάλλος καὶ ἡ μορφωτικὴ δύναμις τῶν δύο τούτων ἐπῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν καύχημα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ δίδαγμα ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Μυκηναϊκὸν ποτήριον

1. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους διηρέθησαν ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἰς 24 ἑκάστη μέρη (ρ α ψ ω δ ί α ς), ἐπιγραφόμενα μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς διάκρισιν αἱ μὲν ραφιδία τῆς Ἰλιάδος ἐπιγράφονται μὲ κεφαλαῖα γράμματα, αἱ δὲ τῆς Ὀδύσειας μὲ μικρά.

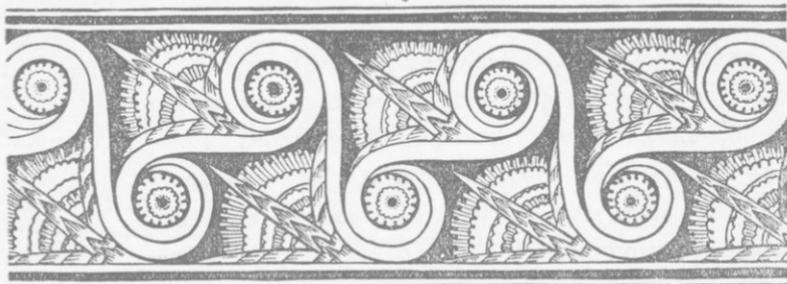

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Επισημαίνεται ότι η παρούσα έκδοση αποτελεί μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η κατάσταση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, όπως αυτή είναι σήμερα. Η έκδοση αυτή είναι η πρώτη έκδοση της σειράς «Εκπαίδευση στην Ελλάδα» και είναι η πρώτη έκδοση της σειράς «Εκπαίδευση στην Ελλάδα».

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Ποικιλόχρωμος διακόσμησης Μυκηναϊκού ἀνακτόρου

Ο Δ Υ Σ Σ Ε Ι Α

α

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν·
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄσπετα καὶ νόον ἔγνω,
πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
ἀρνύμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων. 5
ἀλλ' οὐδ' ὣς ἐτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·
αὐτῶν γὰρ σφετέρησιν ἀτασθαλίησιν ὄλοντο,
νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἥελίοιο
ἦσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
τῶν ἀμόθεν γε, θεᾶ θύγατερ Διός, εἰπέ καὶ ἡμῖν. 10

Συμπάθεια τῶν θεῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.
Ἕ κατ' αὐτοῦ ὀργὴ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν·
τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
νύμφῃ πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων

2

ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι. 15
 ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐναυτῶν,
 τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι
 εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων
 καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες
 νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχές μενείαιεν 20
 ἀντιθέω Ὀδυσῆι πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι.

Ἄλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
 Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
 οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος,
 ἀντιῶν ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης. 25
 ἔθ' ὃ γ' ἐτέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
 Ζηγὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀθροοὶ ἦσαν.

**Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀποφασίς αὐτῶν
 νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του.**

Τοῖσι δὲ μύθων ἤρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
 τὸν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης· 30
 τοῦ ὃ γ' ἐπιμνησθεὶς ἔπε' ἀθανάτοισι μετηΐδα·
 «ᾠ πόποι, οἷον δὴ νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιῶνται·
 ἐξ ἡμέων γὰρ φασι κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
 σφῆσιν ἀτασθαλίησιν ὑπὲρ μόνον ἄλγε' ἔχουσιν,
 ὡς καὶ νῦν Αἰγίσθος ὑπὲρ μόνον Ἀτρεΐδαο 35
 γῆμ' ἄλοχον μνηστήν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
 εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἶπομεν ἡμεῖς,
 Ἑρμείαν πέμψαντες, εὐσκοπον ἀργεῖφόντην,
 μήτ' αὐτὸν κτείνειν μήτε μνάσθαι ἄκοιτιν· 40
 ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσειται Ἀτρεΐδαο,
 ὀππότ' ἂν ἠβήσῃ τε καὶ ἦς ἰμείρεται αἴης.

ὡς ἔφαθ' Ἑρμείας, ἀλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων· νῦν δ' ἄθροα πάντ' ἀπέτισεν ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων, 45
καὶ λίην κεῖνός γε εἰκότι κεῖται ὀλέθρω·
ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε βέζοι·
ἀλλὰ μοι ἀμφ' Ὀδυσῆι δαΐφροني δαίεται ἦτορ,
δυσμόρφω, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πῆματα πάσχει
νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης. 50
νῆσος δενδρήεσσα, θεὰ δ' ἐν δώματα ναίει,
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
μακράς, αἶ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.
τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει, 55
αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισιν
θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ἰέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
ἦς γαίης θανέειν ἱμείρεται. οὐδέ νυ σοὶ περ
ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε· οὐ νύ τ' Ὀδυσσεὺς 60
Ἄργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερά βέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσασο, Ζεῦ ; »

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
« Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην, 65
ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱερά θεοῖσιν
ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν ;
ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήροχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον 70
πᾶσιν Κυκλώπεσσι. 71
ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων 74

οὐ τι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης. 75
 ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς οἶδε περιφραζώμεθα πάντες
 νόστον, ὅπως ἔλθῃσι. Ποσειδάων δὲ μεθήσει
 ὄν χόλον· οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
 ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη· 80
 « ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
 εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσιν,
 νοστήσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὄνδε δόμονδε,
 Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον ἀργεῖφόντην 85
 νῆσον ἐς Ὀγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα
 νύμφη εὐπλοκάμῳ εἶπη νημερτέα βουλήν,
 νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὡς κε νήται·
 αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκηνδ' ἐσελεύσομαι, ὄφρα οἱ υἱὸν 90
 μᾶλλον ἐποτρύνω καὶ οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείῳ,
 εἰς ἀγορῆν καλέσαντα κάρη κομόωντας Ἀχαιοὺς
 πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἳ τέ οἱ αἰεὶ
 μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἔλικας βοῦς.
 πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἡμαθθέντα 95
 νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἣν που ἀκούσῃ,
 ἧδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν ».

**Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ μορφῆν ξένου εἰς τὸ ἀνάκτορον
 τοῦ Ὀδυσσέως.**

Ὡς εἰποῦσ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα· 96
 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμπιοι καρῆγων αἶξασα, 102
 στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
 οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
 εἰδομένη ξείνῳ, Ταφίων ἡγήτορι Μέντη. 105
 εὔρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας. οἳ μὲν ἔπειτα
 πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον

ἤμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν, οὓς ἔκτανον αὐτοί·
 κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὄτρηροὶ θεράποντες
 οἱ μὲν οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ, 110
 οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
 νίζον καὶ πρότιθεν, τοὶ δὲ κρέα πολλὰ दाτεῦντο.

Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἶδε Τηλέμαχος θεοειδής·
 ἦστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιμημένος ἦτορ,
 ὁσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσίν, εἴ ποθεν ἔλθῶν 115
 μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
 τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχει καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
 τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἴσιδ' Ἀθήνην.
 βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
 ξεῖνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν· ἐγγύθι δὲ στάς 120
 χεῖρ' ἔλε δεξιτερὴν καὶ ἐδέξατο χάλκισον ἔγχος,
 καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

« Χαῖρε, ξεῖνε, παρ' ἄμμι φιλήσεται· αὐτὰρ ἔπειτα
 δείπνου πασσάμενος μυθήσεται ὅττεό σε χρῆ ».

Ὡς εἰπὼν ἤγεῖθ', ἣ δ' ἔσπετο Παλλὰς Ἀθήνη. 125
 οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
 ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
 δουροδόκης ἐντοσθεν ἐυξόου, ἐνθα περ ἄλλα
 ἔγχε' Ὀδυσσεύς ταλασίφρονος ἵστατο πολλὰ,
 αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἶσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, 130
 καλὸν δαιδάλεον· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
 πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
 μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ
 δεῖπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθῶν,
 ἦδ' ἴνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο. 135
 χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχῶν ἐπέχευε φέρουσα
 καλῇ χρυσεῖῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
 νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.

- σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα· 139
 δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας 141
 παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα·
 κῆρυξ δ' αὐτοῖσιν θάμ' ἐπώχετο οἰνοχοεῶν.
- Ἔς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες. οἱ μὲν ἔπειτα
 ἐξείης ἔζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε, 145
 τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χειῖρας ἔχευαν,
 σῖτον δὲ δμῳαὶ παρενήνεον ἐν κανέοισιν,
 κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
 οἱ δ' ἐπ' οὐραῖαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χειῖρας ἴαλλον.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο 150
 μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμῆλει,
 μολπή τ' ὄρχηστὺς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτὸς·
 κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέα θῆκεν
 Φημίω, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκη.
 ἦ τοι ὁ φορμιζῶν ἀνεβάλλετο καλὸν ἀεΐδειν. 155
- Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
 ἄγχι σχῶν κεφαλῆν, ἵνα μὴ πευθοῖαθ' οἱ ἄλλοι·
 « Ξεῖνε φίλ', ἦ καὶ μοι νεμεσήσεται ὅττι κεν εἶπω ;
 τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ αἰοιδή,
 ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, 160
 ἀέρος, οὗ δὴ που λεύκ' ὄστέα πύθεται ὄμβρω
 κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἦ εἰν ἀλὶ κῦμα κυλίνδει.
 εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκηδε ἰδοῖατο νοστήσαντα,
 πάντες κ' ἀρησαῖατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
 ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτὸς τε. 165
- νῦν δ' ὁ μὲν ὧς ἀπόλωλε κακὸν μόνον, οὐδέ τις ἡμῖν
 θαλπωρὴ, εἰ πέρ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 φῆσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὄλετο νόστιμον ἦμαρ.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
 τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν ; πόθι τοι πόλις ἦδὲ τοκῆς ; 170

ὀπποίης τ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
 ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
 οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν οἴομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι.
 καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
 ἤε νέον μεθέπεις ἧ καὶ πατρώϊός ἐσσι 175
 ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
 ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κείνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 « Τοιγὰρ ἐγὼ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
 Μέντης Ἀγχιάλιο δαΐφρονος εὐχομαι εἶναι 180

υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
 νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλυθον ἧδ' ἐτάροισιν
 πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον ἐπ' ἄλλοθρούους ἀνθρώπους,
 ἐς Τεμέσσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἰθωνα σίδηρον.
 νηὺς δέ μοι ἦδ' ἔστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος, 185
 ἐν λιμένι Ῥεῖθρῳ ὑπὸ Νηίῳ ὑλήεντι.

ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώιοι εὐχόμεθ' εἶναι
 ἐξ ἀρχῆς, εἴ πέρ τε γέροντ' εἶρηαι ἐπελθῶν
 Λαέρτην ἦρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
 ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πῆματα πάσχειν 190
 γρηὶ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἧ οἱ βρῶσιν τε πόσιν τε
 παρτιθεῖ, εὖτ' ἂν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβησιν
 ἐρπύζοντ' ἀνά γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδιοιο.

νῦν δ' ἤλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι,
 σὸν πατέρ'· ἀλλὰ νυ τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου· 195
 οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἀλλ' ἔτι που ζῶδς κατερύκεται εὐρεί πόντῳ
 νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
 ἄγριοι, οἳ που κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
 αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ 200
 ἀθάνατοι βάλλουσι καὶ ὡς τελέεσθαι οἶω,

οὔτε τι μάντις ἔων οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.
 οὔ τοι ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἵης
 ἔσσεται, οὐδ' εἴ πέρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσιν·
 φράσσεται ὧς κε νέηται, ἔπει πολυμήχανός ἐστιν. 205
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
 εἰ δὴ ἔξ αὐτοῖο τόσος πάϊς εἰς Ὀδυσῆος.
 αἰνῶς μὲν κεφαλὴν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
 κείνω, ἔπει θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισιν,
 πρὶν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι 210
 Ἄργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλης ἐνὶ νηυσίν.
 ἔκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον οὔτ' ἔμ' ἐκεῖνος ».

**Ἐνθάρρυνσις καὶ συμβουλαὶ τῆς Ἀθηνᾶς
 πρὸς τὸν Τηλέμαχον.**

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
 « Τοιγὰρ ἐγὼ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω·
 μήτηρ μὲν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἐγὼ γε 215
 οὐκ οἶδ'. οὐ γάρ πώ τις ἐὼν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
 ὡς δὴ ἐγὼ γ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
 ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἐοῖς ἐπι γῆρας ἔτετμε.
 νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
 τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι, ἔπει σύ με τοῦτ' ἐρεεῖνεις ». 220

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 « Οὐ μὲν τοι γενεὴν γε θεοὶ νῶνυμνον ὀπίσσω
 θῆκαν, ἔπει σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
 τίς δαίς, τίς δὲ ὄμιλος ὄδ' ἔπλετο ; τίπτε δέ σε χρεώ ; 225
 εἰλαπίνη ἢ γάμος ; ἔπει οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
 ὧς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
 δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνήρ

αἴσχεα πόλλ' ὄρώων, ὅς τις πινυτός γε μετέλθοι ».

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΐδα· 280

« Ἐεῖν', ἐπεὶ ἄρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλάξ,

μέλλεν μὲν ποτε οἶκος ὄδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων

ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν·

νῦν δ' ἐτέρως ἐβόλοντο θεοὶ κακὰ μητιόωντες,

οἳ κεῖνον μὲν ἄιστον ἐποίησαν περὶ πάντων 235

ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐ κε θανόντι περ ὦδ' ἀκαχοίμην,

εἰ μετὰ οἷς ἐτάροισι δάμη Τρώων ἐνὶ δήμῳ,

ἢ φίλων ἐν χερσίν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν.

τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,

ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδί μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω. 240

νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἄρπυιαι ἀνηρείψαντο·

οἴχετ' αἰστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε

κάλλιπεν. οὐδέ τι κεῖνον ὀδυρόμενος στεναχίζω

οἶον, ἐπεὶ νῦ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν. 245

ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,

Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,

ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν,

τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.

ἢ δ' οὐτ' ἀρνεῖται στυγερόν γάμον οὔτε τελευτὴν

ποιῆσαι δύναται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες 250

οἶκον ἐμόν· τάχα δὴ με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν ».

Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσῆδα Παλλὰς Ἀθήνη.

« ὦ πόποι, ἦ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος

δεύη, ὃ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη. 255

εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσι

σταίῃ, ἔχων πῆληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,

τοῖος ἐὼν οἶόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα

οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,

ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο —

ὄχετο γὰρ καὶ κεῖσε θεῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεύς 260
 φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἶη
 ἰοὺς χρίεσθαι χαλκῆρας· ἀλλ' ὁ μὲν οὐ οἱ
 δῶκεν, ἐπεὶ ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἔοντας,
 ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἑμός· φιλέεσκε γὰρ αἰνῶς·
 τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς· 265
 πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
 ἢ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκί,
 οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα,
 ὅπως κε μνηστῆρας ἀπώσεται ἐκ μεγάροιο. 270
 εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει καὶ ἐμῶν ἐμπάζσο μύθων·
 αὖριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς
 μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπὶ μάρτυροι ἔστων.
 μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι,
 μητέρα δ', εἰ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι, 275
 ἀψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένιοι·
 οἱ δὲ γάμον τεύξουσι καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
 πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἔπεσθαι.
 σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἶ κε πίθηαι·
 νῆ' ἄρσας ἐρέτησιν ἐείκοσιν, ἦ τις ἀρίστη, 280
 ἔρχεο πεισόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένιο,
 ἦν τίς τοι εἶπῃσι βροτῶν ἢ ὅσσαν ἀκούσης
 ἐκ Διός, ἦ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
 πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἔλθῃ καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον,
 κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον· 285
 ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
 εἰ μὲν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσης,
 ἦ τ' ἄν, τρυχόμενός περ, ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν.
 εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσης μηδ' ἔτ' ἔόντος,
 νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν 290

σῆμά τέ οἱ χεῦται καί ἐπὶ κτέρεα κτερεῖξαι
 πολλά μάλ', ὅσσα ἔοικε, καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
 αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξης,
 φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
 ὕππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι 295
 κτείνης ἢ δόλω ἢ ἀμπαδόν· οὐδέ τί σε χρὴ
 νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἔσσι.

ἢ οὐκ αἰεὶς οἶον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστῃς
 πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα,
 Αἴγισθον δολόμητιν, ὃ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα ; 300
 καὶ σύ, φίλος, μάλα γάρ σ' ὀρώω καλὸν τε μέγαν τε,
 ἀλκιμος ἔσσι, ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὐ εἶπῃ.
 αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν κατελεύσομαι ἤδη
 ἠδ' ἐτάρους, οἳ πού με μάλ' ἀσχαλώσι μένοντες·
 σοὶ δ' αὐτῶ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων ». 305

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
 « Ξεῖν', ἦ τοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
 ὡς τε πατὴρ ᾧ παιδί, καὶ οὐ ποτε λήσομαι αὐτῶν.
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
 ὄφρα λοεσσάμενός τε τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ, 310
 δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίης, χαίρων ἐνὶ θυμῶ,
 τιμῆεν, μάλα καλόν, ὃ τοι κειμήλιον ἔσται
 ἐξ ἐμεῦ, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 « Μῆ μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο. 315
 δῶρον δ' ὅττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,
 αὐτίς ἀνερχομένῳ δόμεναι οἰκόνδε φέρεσθαι,
 καὶ μάλα καλὸν ἐλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς ».

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο· τῷ δ' ἐνὶ θυμῶ 320
 θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ εἰ πατρὸς

μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν. ὁ δὲ φρεσὶν ἦσι νοήσας
 θάμβησεν κατὰ θυμόν· οἶσατο γὰρ θεὸν εἶναι.
 αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπώχετο ἰσόθεος φῶς.

Τὸ ἄσμα τοῦ Φημίου. Ἐμφάνις τῆς Πηνελόπης.

Τοῖσι δ' αἰιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ 325
 ἦατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
 λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.
 τοῦ δ' ὑπερωϊόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν αἰοιδῆν
 κούρη Ἰκαρίοιο, περίφρων Πηνελόπεια.
 κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσετο οἷο δόμοιο, 330
 οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δὺ' ἔποντο.
 ἢ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο διὰ γυναικῶν,
 στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
 ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
 ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἐκάτερθε παρέστη. 335
 δακρῦσσα δ' ἔπειτα προσηύδα θεῖον αἰοιδόν.

« Φῆμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
 ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν αἰοιδοί·
 τῶν ἓν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος, οἱ δὲ σιωπῇ
 οἶνον πινόντων· ταύτης δ' ἀποπαύε' αἰοιδῆς 340
 λυγρῆς, ἢ τέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
 τείρει, ἐπεὶ με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
 τοῖην γὰρ κεφαλὴν ποθέω μεμνημένη αἰεὶ,
 ἀνδρός, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος ».

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠύδα· 345
 « Μῆτερ ἐμή, τί τ' ἄρα φθονέεις ἐρίηρον αἰοιδόν
 τέρπειν ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται ; οὐ νύ τ' αἰοιδοὶ
 αἴτιοι, ἀλλὰ ποθὶ Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
 ἀνδράσιν ἀλφηστῆσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἐκάστω.

τούτω δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον αἰεΐδειν· 350
 τὴν γὰρ αἰοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
 ἢ τις ἀκούοντεςσι νεωτάτῃ ἀμφιπέληται.
 σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίῃ καὶ θυμὸς ἀκούειν·
 οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
 ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο. 355
 ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
 ἰστόν τ' ἡλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
 ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεςσι μελήσει
 πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ ».

Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἰκόνδε βεβήκει· 360
 παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ·
 ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναίξι
 κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα, φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
 ἦδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

[365 - 444. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς μητρὸς του ὁ Τηλέμαχος ὠμίλησε μὲ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἐντόπωσιν εἰς τοὺς μνηστήρας. Συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ θορυβοῦν καὶ ν' ἀκούουν κοσμίως τὸ θεσπέσιον ἄσμα τοῦ Φημίου. Συγχρόνως ἀνήγγειλε τὴν ἀπόφασίν του νὰ συγκαλέσῃ τὴν ἐπαύριον εἰς ἀγορὰν τοὺς εὐγενεῖς τῆς Ἰθάκης.]

β

[Διὰ πρῶτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐκαλοῦντο οἱ ὑπήκοοί του εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν καὶ διὰ τοῦτο ἐφαντάσθησαν ὅτι θὰ ἤκουον εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀπόντος βασιλέως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους θαυμαστός εἰς χάριν καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ δύο κύνας. Ἐκάθισεν εἰς τὸν θ ὦ κ ο ν τοῦ πατρὸς του καὶ εἰς ὠρισμένην στιγμὴν ὠμίλησεν ἐπισήμως εἰς τὴν ὀμῆγγριν. Ἀνεκοίνωσεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Ὀδυσσεῶς, ἀλλὰ περὶ ἰδικῆς του ἀποφάσεως νὰ θέσῃ τέλος εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν μνηστήρων. Ἀποτεινόμενος εἰς τοὺς νομιμόφρονας πολίτας τῆς Ἰθάκης ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ἔκκλησιν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ περισώσῃ τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Συγχρό-

νωσ ἐξήτησε νὰ τοῦ δοθῇ πλοῖον, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Πύλον καὶ εἰς Σπάρτην πρὸς ἀναζήτησιν εἰδήσεων περὶ τοῦ πατρὸς του.

Ἐπὲρ τοῦ Τηλέμαχον ὠμίλησεν ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Ἀλιθέρης, φίλοι καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Ὀδυσσεύς. Μὲ πολλὴν ὁμως αὐθάδειάν τινες ἐκ τῶν μνηστήρων ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Τηλέμαχον καὶ διέλυσαν τὴν ἀγορᾶν.

Ἡ Ἀθηναῖα τότε ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος ἠτοίμασε πλοῖον διὰ τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξιδίον του. Εἰς τὸ ἀνάκτορον μόνον ἢ τροφὸς Εὐρύκλεια ἔμαθεν ὅτι θ' ἀνεχώρει ὁ νεαρὸς κύριός της καὶ αὐτὴ ἠτοίμασε τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια. Ὅταν ἐπῆλθε τὸ σκότος, ἀπέπλευσαν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἰθάκης καὶ μὲ ἀ κ ρ α ἦ ζ έ φ ρ ο ν ἑταξίδευσαν ὄλην τὴν νύκτα πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Νέστορος.]

Υ

[Ἐφθασαν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Πύλοι ἐτέλουν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης πάνδημον θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ὁ Τηλέμαχος, ἐνθαρρυνόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς θεᾶς, ἐπλησίασεν εἰς τὸν γηραιὸν βασιλέα, ὅστις μαζὶ μὲ τοὺς υἱοὺς του καὶ ἄλλους εὐγενεῖς τῆς Πύλου παρηκολούθει τὴν ὄπτησιν τῶν κρεάτων. Ὅλοι ἔσπευσαν νὰ δεξιωθοῦν καὶ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς δύο ξένους. Ὅτε μετὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὸ φαγητὸν ἔμαθεν ὁ Νέστωρ ποῖος ἦτο ὁ νεαρὸς ταξιδιώτης καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἦλθε, συνεκινήθη πολὺ ἐνθυμηθεὶς τὸν Ὀδυσσεά καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Γλυκὸς πάντοτε εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς τρόπους ὁ παλαιάμαχος ἦρως, διηγῆθη εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅτι οἱ ἄρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν δὲν ἔφυγαν ὅλοι συγχρόνως ἀπὸ τὸ Ἴλιον καὶ ἐπομένως αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τοῦ Ὀδυσσεύς. Ἰσως ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπλανήθη εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ εἶχεν ἀκούσει κάτι διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἰθάκης.

Διὰ τὸ ταξίδιον τοῦ Τηλέμαχον εἰς τὴν Σπάρτην ἐφρόντισεν αὐτοπροσώπως ὁ Νέστωρ. Ἀφοῦ τὸν ἐξένισε μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ μίαν ἀκόμη ἡμέραν, τοῦ ἔδωκεν ἄρμα μὲ θαυμασίους ἵππους, οἱ ὁποῖοι ταχύτατα τὸν ἔφεραν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μενελάου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ὡς σύνοδόν του τὸν υἱὸν τοῦ Νέστορος Πεισίστρατον, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μέντωρ — ἢ Ἀθηναῖα — προφασιζόμενος ὅτι πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον, ἐξηφανίσθη ὡς πτηνόν.

δ

Ἐξ ἴσου φιλόξενος ὁ οἶκος τοῦ Μενελάου εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἠροίχθη εἰς τοὺς νεοαφιχθέντας ξένους. Κατάπληκτοι οἱ δύο βασιλόπαιδες ἐθαύμαζον τοὺς κίονας, τὰς ἡχηρὰς αἰθούσας καὶ τὴν πολυτελεῆ διακόσμησιν τοῦ ἀνακτόρου μὲ χρυσόν, μὲ ἤλεκτρον καὶ μὲ ἄργυρον. Ἡ σύζυγος τοῦ Μενελάου ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὸν Τηλέμαχον διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα του. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν ἐνεθυμήθησαν ὅλα τὰ περασμένα καὶ ἔπειτα ἀπέλανσαν φαγητὸν καὶ ὕπνον. Τὴν ἐπομένην διηγήθη ὁ Μενέλαος εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅσα αὐτὸς ὑπέστη ἐπιστροφῶν ἐκ τοῦ Ἰλίου καὶ ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸν κατεκράτησεν ἐπὶ πολλὰ ἢ θέλησις τῶν θεῶν, ἔμαθεν ἀπὸ τὸν θαλάσσιον δαίμονα Πρωτέα τὰς τύχας τῶν διαφόρων ἡγεμόνων, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸ Ἰλιον. Διὰ τὸν Ὀδυσσεά ὁ Πρωτεὺς εἶπεν ὅτι ζῆ καὶ ὅτι τὸν κατακρατεῖ εἰς μεμακροσμένην νῆσον ἢ νύμφη Καλυψώ.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Τηλεμάχου οἱ μνηστῆρες ἐξηκολούθουν νὰ τρώγουν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ὅταν ἔμαθαν τὴν ἀναχώρησίν του, ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ στήσουν ἐνέδραν καὶ νὰ τὸν φονεύσουν, ὅταν θὰ ἐπαγγέζοτο εἰς τὴν Ἰθάκην. Μὲ τὴν προστασίαν ὅμως τῆς Ἀθηναῖς ἐσώθη ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεώς.]

ε

Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

[1 - 28. Ἦδη δὲ καὶ ὁ Ζεὺς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διατάξῃ τὴν νύμφην Καλυψώ ν' ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσεά ἐλεύθερον. Ἐκάλεσεν ὁ ἄρχων τοῦ Ὀλύμπου τὸν υἱὸν του Ἑρμῆν καὶ εἶπε :]

« Ἑρμεία, σὺ γὰρ αὐτε τά τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι, 29
 νύμφη εὐπλοκάμω εἰπεῖν νημερτέα βουλήν, 30
 νόστον Ὀδυσσεύος ταλασίφρονος, ὡς κε νέηται
 οὔτε θεῶν πομπῇ οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·
 ἀλλ' ὃ γ' ἐπὶ σχεδίῃς πολυδέσμου πῆματα πάσχων
 ἤματί κ' εἰκοστῶ Σχερίην ἐρίβωλον ἴκοιτο,

Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθει γεγάασιν, 35
 οἷ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὧς τιμήσουσιν,
 πέμψουσιν δ' ἐν νηὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
 χαλκόν τε χρυσόν τε ἄλλις ἐσθῆτά τε δόντες,
 πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέ ποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς, 40
 εἷ περ ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπὸ ληίδος αἴσαν.
 ὧς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἐὼν ἐς πατρίδα γαῖαν ».

Ὡς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργεῖφόντης.
 αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
 ἀμβρόσια χρύσεια, τὰ μιν φέρον ἡμὲν ἐφ' ὑγρῆν 45
 ἡδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο.
 εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
 ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώνοντας ἐγείρει.
 τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργεῖφόντης.
 Πιερίην δ' ἐπιβάς ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ· 50
 σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἰοικώς,
 ὅς τε κατὰ δεινούς κόλπους ἀλὸς ἀτρυγέτοιο
 ἰχθῦς ἀγρώσσων πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἄλμῃ·
 τῷ ἱκελος πολέεσσιν ὀχῆσατο κύμασιν Ἑρμῆς. 55
 ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
 ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος ἠπειρόνδε
 ἦεν, ὄφρα μέγα σπέος ἴκετο, τῷ ἐνὶ νύμφῃ
 ναῖεν εὐπλόκαμος· τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν.
 πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, τηλόσε δ' ὀδμη 60
 κέδρου τ' εὐκαέτοιο θύου τ' ἀνά νῆσον ὀδώδει
 δαιομένων· ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπι καλῇ
 ἰστὸν ἐποιχομένη χρυσεῖη κερκίδ' ὕφαιεν.
 ὕλη δὲ σπέος ἀμφὶ πεφύκει τηλεθώωσα,
 κλήθρη τ' αἰγείρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος.
 ἔνθα δὲ τ' ὄρνιθες ταυσιπτεροὶ εὐνάζοντο, 65

σκῶπές τ' ἴρηκές τε τανύγλωσσοί τε κορῶναι
 εἰνάλιαι, τῆσιν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
 ἦ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπείους γλαφυροῦ
 ἡμερίς ἠβώωσα, τεθῆλει δὲ σταφυλῆσι.
 κρῆναι δ' ἐξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῶ,
 70
 πλησῖαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἀλλυδὶς ἄλλη.
 ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου
 θήλεον. ἔνθα κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
 θηήσαιτο ἰδὼν καὶ τερφθεῖη φρεσὶν ἦσιν.
 ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος ἀργεῖφόντης.
 75
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἐῷ θηήσατο θυμῶ,
 αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν. οὐδέ μιν ἄντην
 ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψώ, δῖα θεάων·
 οὐ γάρ τ' ἀγνώτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
 ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει.
 80
 οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
 ἀλλ' ὅ γ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖτε καθήμενος, ἔνθα πάρος περ,
 δάκρυσι καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων.
 πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
 Ἐρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψώ, δῖα θεάων,
 85
 ἐν θρόνῳ ἰδρύσασα φαεινῶ σιγαλόεντι·
 « Τίπτε μοι, Ἐρμεία χρυσόρραπι, εἰλήλουθας
 αἰδοῖός τε φίλος τε ; πάρος γε μὲν οὐ τι θαμίξεις.
 αὐδα ὅ τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
 εἰ δύναιμι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν. 90
 ἀλλ' ἔπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω ».

Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν
 ἀμβροσίης πλήσασα, κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
 αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος ἀργεῖφόντης.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δεῖπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδώδῃ,
 95
 καὶ τότε δὴ μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

« Εἰρωτᾶς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγώ τοι
 νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
 Ζεὺς ἐμέ γ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
 τίς δ' ἂν ἐκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἀλμυρὸν ὕδαρ
 ἄσπετον ; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἳ τε θεοῖσιν 100
 ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἐκατόμβας.
 ἀλλὰ μάλ' οὐ πως ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
 οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν οὐδ' ἀλιῶσαι.
 φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι διζυρώτατον ἄλλων, 105
 τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο. 106
 τὸν νῦν σ' ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα· 112
 οὐ γάρ οἱ τῆδ' αἴσα φίλων ἀπονόσφιν ὀλέσθαι,
 ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἔστι φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον ἐς ὑπόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν » 115

Ἔοδος Ὀδυσσεὺς μανθάνει τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν.

Ἦς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργεῖφόντης· 148
 ἦ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγάλητορα πότνια νύμφη
 ἦι, ἐπεὶ δὴ Ζηγὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων. 150
 τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὔρε καθήμενον οὐδέ ποτ' ὄσσε
 δακρυόφιν τέρσοντο, κατεῖβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
 νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἦνδανε νύμφη.
 ἀλλ' ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκη
 ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ· 155
 ἤματα δ' ἄμ πέτρῃσι καὶ ἠιόνεσσι καθίζων
 δάκρυσι καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων
 πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
 ἀγχοῦ δ' ἵσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων·
 « Κάμμορε, μὴ μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρσο, μηδέ τοι αἰὼν 160
 φθινέτω· ἦδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ' ἀποπέμψω.
 ἀλλ' ἄγε δούρατα μακρὰ ταμῶν ἀρμόζεο χαλκῷ

εὐρεΐαν σχεδίην· ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ' αὐτῆς
 ὑποῦ, ὥς σε φέρησιν ἐπ' ἡεροειδέα πόντον.
 αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν 165
 ἐνθήσω μενοεικέ', ἃ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι,
 εἰματά τ' ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὅπισθεν,
 ὥς κε μάλ' ἀσκηθῆς σὴν πατρίδα γαῖαν ἱκηαι,
 αἷ κε θεοὶ γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
 οἷ μιν φέρτεροί εἰσι νοῆσαι τε κρηναί τε ».

Ὡς φάτο, ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
 καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « Ἄλλο τι δὴ σύ, θεά, τόδε μῆδεαι, οὐδέ τι πομπήν,
 ἧ με κέλειαι σχεδίη περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
 δεινὸν τ' ἀργαλέον τε· τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες εἴσαι 175
 ὠκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὐρῶ.
 οὐδ' ἂν ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην,
 εἰ μὴ μοι τλαίης γε, θεά, μέγαν ὄρκον ὁμόσσαι
 μὴ τί μοι αὐτῶ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο ».

Ὡς φάτο, μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων, 180
 χειρὶ τέ μιν κατέρεξεν ἔπος τ' ἔφατ' ἕκ τ' ὀνόμαζεν.
 « Ἡ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσι καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
 οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορευσαί.
 ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε
 καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος 185
 ὄρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι,
 μὴ τί τοι αὐτῶ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
 ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσ' ἂν ἐμοὶ περ
 αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρεῖώ τόσον ἴκοι·
 καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ 190
 θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων ».

Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἠγήσατο δῖα θεάων
 καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἵχνια βαίνει θεοῖο.

Ἴξον δὲ σπέος ἐς γλαφυρόν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνὴρ,
καὶ ῥ' ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη 195
Ἑρμείας, νύμφη δ' ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἐδωδῆν,
ἔσθην καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
αὐτὴ δ' ἀντίον Ἴξεν Ὀδυσσῆος θείοιο,

τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμῶαι καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
οἱ δὲ ἐπ' ὀνειάθ' ἑτοῖμα προκείμενα χειῖρας ἱαλλον. 200
αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
τοῖς ἄρα μύθων ἤρχε Καλυψώ, δῖα θεάων·

« Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
οὕτω δὴ οἰκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι ; σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπης. 205
εἴ γε μὲν εἰδείης σῆσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
κῆδ' ἀναπλήσαι, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι,
ἐνθάδε κ' αὖθι μένων σὺν ἔμοι τόδε δῶμα φυλάσσοις
ἀθάνατός τ' εἴης, ἰμειρόμενός περ' ἰδέσθαι
σὴν ἄλοχον, τῆς τ' αἰὲν ἐέλδαι ἤματα πάντα. 210
οὐ μὲν θην κείνης γε χερσίων εὐχομαι εἶναι,
οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἐπεὶ οὐ πως οὐδὲ ἔοικεν
θνητὰς ἀθανάτησι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν ».

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
« Πότνα θεά, μὴ μοι τόδε χῶεο· οἶδα καὶ αὐτὸς 215
πάντα μάλ', οὐνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
εἶδος ἀκιδνοτέρη μέγεθός τ' εἰσάντα ἰδέσθαι·
ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρωσ.
ἀλλὰ καὶ ὧς ἐθέλω καὶ ἐέλδομαι ἤματα πάντα
οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι· 220
εἰ δ' αὖ τις ῥαίησι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
τλήσομαι ἐν στήθεσσι ἔχων ταλαπενθέα θυμόν·
ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα
κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω ».

[225 - 261. Τὴν ἐπομένην, μόλις ἐφάνη ἡ αὐγή, ἡ Καλυψὼ ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου, ὅπου ὑπῆρχον πανύψηλα δένδρα, καὶ τοῦ ἔδωσεν ἐργαλεῖα, διὰ τὰ κατασκευάσῃ τὴν σχεδίαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς προσεπάθησε τὰ τὴν κατασκευάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν στερεὰν καὶ ἀσφαλῆ (βλ. εἰκ. 9)].

Ἀπόπλους καὶ ναυάγιον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Τέτρατον ἤμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα· 262
 τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψώ,
 εἶματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα καὶ λούσασα.
 ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο 265
 τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν, ἐν δὲ καὶ ἦα
 κωρύκῳ· ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλὰ·
 οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρὸν τε.
 γηθόσυνος δ' οὖρῳ πέτασ' ἰστία δῖος Ὀδυσσεύς.
 αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως 270
 ἤμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπιπτεν
 Πηλιάδας τ' ἔσορῶντι καὶ ὄψε δύνοντα Βωώτην
 Ἄρκτον θ', ἦν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
 ἧ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεύει,
 οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο· 275
 τὴν γὰρ δὴ μιν ἄνωγε Καλυψώ, δῖα θεάων,
 ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
 ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορευῶν,
 ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
 γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ· 280
 εἶσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἡεροειδέι πόντῳ.
 Τὸν δ' ἐξ Αἰθιοπῶν ἀνιῶν κρείων ἐνοσίχθων
 τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὄρέων ἴδεν· εἶσατο γὰρ οἱ
 πόντον ἐπιπλῶν. ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον,
 κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὄν μυθήσατο θυμόν· 285

«ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
 ἄμφ' Ὀδυσῆι ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσι ἐόντος,
 καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἴσα
 ἐκφυγέειν μέγα πείραρ οἰζύος, ἦ μιν ἰκάνει.
 ἀλλ' ἔτι μὲν μὴν φημι ἄδην ἐλάαν κακότητος ».

290

Ὡς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον
 χερσὶ τρίαιναν ἐλών· πάσας δ' ὀρόθουνεν ἀέλλας
 παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
 γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον, ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
 σὺν δ' Εὐρὸς τε Νότος τ' ἔπεσον Ζέφυρός τε δυσσαῆς
 καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.
 καὶ τότε Ὀδυσσεύς λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
 ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν.

295

«ὦ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μῆκιστα γένηται;
 δεῖδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,

300

ἦ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι,
 ἄλγε' ἀναπλήσειν· τὰ δὲ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.

οἴοισιν νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν
 Ζεὺς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
 παντοίων ἀνέμων. νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.

305

τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότε ὄλοντο
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες.

ὥς δὴ ἐγὼ γ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
 ἡματι τῷ, ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
 Τρῶες ἐπέριψαν περὶ Πηλεΐωνι θανόντι.

310

τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καὶ μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
 νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἴμαρτο ἀλῶναι ».

Ὡς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης
 δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδὶν ἐλέλιξε.
 τῆλε δ' ἀπὸ σχεδῆς αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ
 ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δὲ οἱ ἰστὸν ἔαξεν

315

δεινὴ μισγομένων ἀνέμων ἔλθοῦσα θύελλα,
 τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπεσε πόντω.
 τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδ' ἐδυνάσθη
 αἶψα μάλ' ἀνσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὄρμῆς· 320
 εἴματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε, τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
 ὄψε δὲ δῆ ῥ' ἀνέδου, στόματος δ' ἐξέπτυσεν ἄλμην
 πικρὴν, ἣ οἱ πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυζεν.
 ἀλλ' οὐδ' ὡς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ,
 ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐνὶ κύμασιν ἐλλάβετ' αὐτῆς, 325
 ἐν μέσση δὲ καθίζε τέλος θανάτου ἄλεσίνων.
 τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα.
 ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέησιν ἀκάνθας
 ἄμ πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλησιν ἔχονται,
 ὡς τὴν ἄμ πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα· 330
 ἄλλοτε μὲν τε Νότος Βορρῆ προβάλεσκε φέρεσθαι,
 ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὐρος Ζεφύρω εἴζασκε διώκειν.
 Τὸν δὲ ἶδεν Κάδμου θυγάτηρ, καλλίσφυρος Ἰνώ,
 Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς ἀυδῆσσα,
 νῦν δ' ἄλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἔξ ἔμμορε τιμῆς. 335
 ἣ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐλέησεν ἀλώμενον ἄλγε' ἔχοντα,
 αἰθυίη δ' εἰκυῖα ποτῆ ἀνεδύσετο λίμνης,
 ἶξε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου εἶπέ τε μῦθον·
 « Κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
 ᾠδύσατ' ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει ; 340
 οὐ μὲν δὴ σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων.
 ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξαι, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
 εἴματα ταῦτ' ἀποδὺς σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
 κάλλιπ', ἀτὰρ χεῖρεσσι νέων ἐπιμαίεο νόστου
 γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ' ἐστὶν ἀλύξαι. 345
 τῆ δέ, τότε κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τανύσαι
 ἄμβροτον· οὐδέ τί τοι παθέειν δέος οὐδ' ἀπολέσθαι.

αὐτὰρ ἔπῃν χεῖρεςσιν ἐφάψαι ἠπείροιο,
 ἄψ ἀπολυσάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον
 πολλὸν ἀπ' ἠπείρου, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι ». 350

Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν,
 αὐτὴ δ' ἄψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα
 αἰθυίῃ εἰκυῖα· μέλαν δέ ἐ κῦμα κάλυψεν.

Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
 ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὄν μεγαλήτορα θυμόν· 355

«ὦ μοι ἐγὼ, μὴ τίς μοι ὑφαίνῃσιν δόλον αὐτε
 ἀθανάτων, ὃ τέ με σχεδῖης ἀποβῆῃναι ἀνώγει.
 ἀλλὰ μάλ' οὐ πω πείσομ', ἐπεὶ ἕκας ὀφθαλμοῖσιν
 γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι.
 ἀλλὰ μάλ' ὦδ' ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον· 360
 ὄφρ' ἂν μὲν κεν δούρατ' ἐν ἄρμονίῃσιν ἀρήρη,
 τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
 αὐτὰρ ἔπῃν δὴ μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
 νήξομ', ἐπεὶ οὐ μὲν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον ».

Ἦος ὁ ταῦθ' ὤρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, 365

ἔωρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
 δεινὸν τ' ἀργαλέον τε, κατηρεφές, ἤλασε δ' αὐτόν.
 ὡς δ' ἄνεμος ζαῆς ἠῖων θημῶνα τινάξῃ
 καρφαλέων· τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλη·
 ὡς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'. αὐτὰρ Ὀδυσσεύς 370
 ἀμφὶ ἐνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππον ἐλαύνων,
 εἵματα δ' ἐξάπέδυνε, τὰ οἱ πόρε διὰ Καλυψώ.

αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τάνυσσεν,
 αὐτὸς δὲ πρηγῆς ἀλὶ κάππεσε, χεῖρε πετάσσας,
 νηγόμεναι μεμαώς. ἴδε δὲ κρείων ἐνοσίχθων, 375
 κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὄν μυθήσατο θυμόν·

«ὄτῳ νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλώω κατὰ πόντον,
 εἰς ὃ κεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγῆης.

ἀλλ' οὐδ' ὥς σε ἔολπα ὀνόσσεσθαι κακότητος ».

“Ὡς ἄρα φωνήσας ἴμασεν καλλίτριχας ἵππους, 380
ἔκετο δ' εἰς Αἰγιάς, ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔασιν.

Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν.
ἦ τοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,
παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·
ᾧρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν, 385
ἦος ὃ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγεῖη
διογενῆς Ὀδυσσεὺς θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.

Διάσωσις τοῦ Ὀδυσσεύως εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων.

[387 - 493. Δύο νύκτας καὶ δύο ἡμέρας ἐπάλαιεν ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὰ πελώρια κύματα. Ἐπὶ τέλος τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγαλήνευσεν ἡ θάλασσα καὶ ὁ δυστυχῆς ναυαγὸς εἶδε τὴν ξηράν. Ἄλλ' ὅτε κολυμβῶν ἐπλησίασεν εἰς αὐτήν, εἶδεν ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ ἀκτὴ ἦτο φοβερὰ ἀπότομος, σχηματίζουσα βράχους καὶ σπήλαια, ὅπου ἐκτυποῦσε τὸ κύμα καὶ ἐξετίνασεν εἰς τὰ ὕψη ἀφρούς. Ἐκινδύνευσεν πράγματι νὰ συντριβῇ εἰς ἓνα αἰχμηρὸν βράχον. Τέλος κατ' ἔμπνευσεν τῆς Ἀθηναίας ἀπεφάσισε νὰ κολυμβήσῃ ἀκόμη, κοιτάζων πάντοτε πρὸς τὴν ξηράν, ἕως ὅτου εὗρη κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ πατήσῃ γῆν. Ἐφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ὠραίου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπακούων τὴν προσευχὴν τοῦ πολυπαθοῦς ἥρωος ἀνέκοψε τὸ ὄρητικὸν ρεῦμά του καὶ ἤπλωσε πρὸ αὐτοῦ γαλήνην. Ἐπεσεν ἐξηνητλημένος εἰς τὴν γῆν ὁ Ὀδυσσεὺς ἄ π ν ε υ σ τ ο ς κ α ἰ ἄ ν α υ δ ο ς ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Μόλις συνῆλθε καὶ συνεκέντρωσε τὰς σκέψεις του, ἐνεθυμήθη νὰ ρίψῃ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ κρηδέμον τῆς Λευκοθέας. Ἐπειτα ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς ἓνα σχοῖνον καὶ ἐφίλησε τὸ χῶμα. Ἐπροχώρησε μέσα εἰς τὸ δάσος καί, ἀφοῦ ἔκαμε πρόχειρον στρωμνὴν ἀπὸ ξηρὰ φύλλα, ἐξηπλώθη κατάκοπος καὶ ἀπεκοιμήθη βαθιά].

ζ

“Ὡς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
ὑπνω καὶ καμάτῳ ἀρημένος· αὐτὰρ Ἀθήνην

βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε,
οἳ πρὶν μὲν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορέοντων, 5
οἳ σφέας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
ἔνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδῆς,
εἶσεν δὲ Σχερίη ἐκάς ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
καὶ νηοὺςποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας. 10
ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμείς Ἀιδόσδε βεβήκει,
Ἀλκίνοος δὲ τότε ἤρχε, θεῶν ἅπο μήδεα εἰδώς.

Τὸ ὄνειρον τῆς Ναυσικᾶς.

Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
νόστον Ὀδυσσῆι μεγαλήτορι μητιόωσα.
βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἐνὶ κούρη 15
κοιμαῖτ' ἀθανάτησι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικᾶα, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
πάρ δὲ δὺ' ἀμφίπολοι, Χαρίτων ἅπο κάλλος ἔχουσαι,
σταθμοῖιν ἐκάτερθε· θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Ἡ δ' ἀνέμου ὡς πνοιῆ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης, 20
στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
εἰδομένη κούρη ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
ἢ οἱ ὀμηλικίη μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ.
τῇ μιν ἔεισαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« Ναυσικᾶα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ ; 25
εἶματα μὲν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα,
σοὶ δὲ γάμος σχεδὸν ἔστιν, ἵνα χρῆ καλὰ μὲν αὐτὴν
ἐννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν, οἳ κέ σ' ἄγωνται.
ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
ἐσθλή, χαίρουσιν δὲ πατῆρ καὶ πότνια μήτηρ. 30

ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἡοῖ φαινομένηφι·
 καὶ τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἔψομαι, ὄφρα τάχιστα
 ἐντύναι, ἐπεὶ οὐ τοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσειαι·
 ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
 πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῆ. 35
 ἀλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
 ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐφοπλίσει, ἥ κεν ἄγῃσι
 ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεια σιγαλθέντα.
 καὶ δὲ σοὶ ὦδ' αὐτῆ πολὺ κάλλιον ἢ ἐπόδεσσιν
 ἔρχεσθαι· πολλὸν γάρ ἀπὸ πλυνοί εἰσι πόληος ». 40

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη, γλαυκῶπις Ἀθήνη
 Οὐλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἔμμεναι. οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβρω
 δεύεται οὔτε χιῶν ἐπιπίλνεται, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
 πέπταται ἀνέφελος, λευκῆ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη· 45
 τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα.
 ἔνθ' ἀπέβη γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρη.

Συνάντησις τοῦ Ὀδυσσέως μετὰ τὴν βασιλόπαιδα Ναυσικᾶν.

Αὐτίκα δ' Ἡὼς ἦλθεν εὐθρονος, ἥ μιν ἔγειρε,
 Ναυσικᾶν εὐπέπλον· ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον,
 βῆ δ' ἰέναι διὰ δώμαθ', ἔν' ἀγγεῖλειε τοκεῦσιν, 50
 πατρὶ φίλῳ καὶ μητρὶ· κυχῆσατο δ' ἔνδον ἐόντας·
 ἥ μὲν ἐπ' ἐσχάρη ἦστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν
 ἠλάκατα στρωφῶσ' ἀλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
 ἐρχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
 ἐς βουλήν, ἵνα μιν κάλειον Φαίηκες ἀγαυοί. 55
 ἥ δὲ μάλ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέειπε.

« Πάππα φίλ', οὐκ ἂν δὴ μοι ἐφοπλίσειας ἀπῆνην
 ὑψηλὴν εὐκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἶματ' ἄγωμαι

ἐς ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι βερυπωμένα κεῖται ;
 καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν ἔοντα 60
 βουλὰς βουλευεῖν καθαρὰ χροῖ εἶματ' ἔχοντα.
 πέντε δέ τοι φίλοι υἱες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
 οἱ δὺ' ὀπυιόντες, τρεῖς δ' ἠίθεοι θαλέθοντες.
 οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἶματ' ἔχοντες
 ἐς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῆ φρενὶ πάντα μέμηλεν ». 65
 Ὡς ἔφατ'· αἶδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
 πατρὶ φίλω. ὁ δὲ πάντα νόει καὶ ἀμείβετο μύθῳ·
 « Οὔτε τοι ἡμιόνων φθονέω, τέκος, οὔτε τευ ἄλλου.
 ἔρχευ· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
 ὑψηλὴν ἐύκυκλον, ὑπερτερὴν ἀραρυῖαν ». 70
 Ὡς εἰπὼν δμῶεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
 οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν εὐτροχον ἡμιονεῖην
 ὦπλεον, ἡμιόνους θ' ὑπαγον ζευξάν θ' ὑπ' ἀπήνη·
 κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρον ἐσθῆτα φαεινὴν.
 καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐυξέστω ἐπ' ἀπήνη, 75
 μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν
 παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
 ἀσκηῶ ἐν αἰγείῳ· κούρη δ' ἐπεβήσεται ἀπήνης.
 δῶκεν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
 ἥος χυτλώσαιο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν. 80
 ἥ δ' ἔλαβεν μᾶστιγα καὶ ἠνία σιγαλόοντα,
 μᾶστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνουιν.
 αἱ δ' ἄμοτον τανύοντο, φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτήν,
 οὐκ οἶην, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
 Αἰδ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἴκοντο, 85
 ἐνθ' ἣ τοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ
 καλὸν ὑπεκπύροεν μάλᾳ περ ῥυπόωντα καθῆραι,
 ἐνθ' αἶ γ' ἡμιόνους μὲν ὑπεκπροέλυσαν ἀπήνης.
 καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν πάρα δινήεντα

- τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταί δ' ἀπ' ἀπῆνης 90
 εἶματα χερσὶν ἔλοντο καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ,
 στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θεῶς ἔριδα προφέρουσαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ρύπα πάντα,
 ἐξείης πέτασαν παρὰ θῖν' ἄλός, ἦχι μάλιστα
 λάιγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα. 95
 αἱ δὲ λοεσσάμεναι καὶ χρισάμεναι λίπ' ἐλαίῳ
 δεῖπνον ἔπειθ' εἶλοντο παρ' ὄχθησιν ποταμοῦ,
 εἶματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῆ.
 αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν δμωαί τε καὶ αὐτή,
 σφαίρη ταί δ' ἄρ' ἔπαιζον, ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι· 100
 τῆσι δὲ Ναυσικῆα λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς.
 οἴη δ' Ἄρτεμις εἴσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
 ἢ κατὰ Τηϋγετον περιμήκετον ἢ Ἐρύμανθον,
 τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείης ἐλάφοισι
 τῆ δέ θ' ἅμα νύμφαι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο, 105
 ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ·
 πασάων δ' ὑπὲρ ἣ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
 ρεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
 ὡς ἣ γ' ἀμφιπόλοισι μετέτρεπε παρθένος ἀδμῆς.
 Ἄλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἰκόνδε νέεσθαι 110
 ζεύξασ' ἡμιόνους πτυξασά τε εἶματα καλά,
 ἔνθ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 ὡς Ὀδυσσεὺς ἔγροιο ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
 ἢ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἠγήσαιο.
 σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασιλεία· 115
 ἀμφιπόλου μὲν ἄμαρτε, βαθείη δ' ἔμβαλε δίνη·
 αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν· ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἐζόμενος δ' ὠρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
 «ὦ μοι ἐγώ, τέων αὐτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἰκάνω·
 ἦ ῥ' οἴ γ' ὕβρισται τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι, 120

ἦε φιλόξεινοι καὶ σφιν νόος ἐστὶ θεουδής ;
 ὡς τέ με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς αὐτῆ·
 νυμφάων, αἶ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινά κάρηνα
 καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πίσαα ποιήεντα.
 ἦ νύ που ἀνθρώπων εἰμὶ σχεδὸν ἀυδήντων ; 125
 ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι ἡδὲ ἴδωμαι »). 126

Βῆ δ' ἴμεν ὡς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκί πεποιθώς,
 ὅς τ' εἶσ' ὕμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὕσσε
 δαίεται· αὐτὰρ ὁ βουσί μετέρχεται ἢ οἴεσσι
 ἡὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἐ γαστήρ
 μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
 ὡς Ὀδυσσεὺς κούρησιν εὐπλοκάμοισιν ἔμελλε 135
 μίξεσθαι γυμνός περ ἐών· χρεῖώ γάρ ἴκανε.

σμερδαλέος δ' αὐτῆσι φάνη κεκακωμένος ἄλμη,
 τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠϊόνας προυχούσας·
 οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε· τῇ γὰρ Ἀθήνη
 θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε καὶ ἐκ δέος εἴλετο γυίων. 140

στῆ δ' ἄντα σχομένη, ὁ δὲ μερμήριζεν Ὀδυσσεύς,
 ἦ γούνων λίσσοιτο λαβῶν εὐώπιδα κούρην,
 ἦ αὐτως ἐπέεσσι ἀποσταδὰ μειλίχοισι
 λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἴματα δοίη.
 ὡς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι. 145

λίσσεσθαι ἐπέεσσι ἀποσταδὰ μειλίχοισι,
 μή οἱ γούνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη.
 αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον.

« Γουνοῦμαί σε, ἄνασσα· θεός νύ τις, ἦ βροτὸς ἐσσι ;
 εἰ μὲν τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, 150
 Ἀρτέμιδί σε ἐγὼ γε, Διὸς κούρη μέγαλοιο,
 εἶδός τε μέγεθός τε φυὴν τ' ἄγχιστα εἰσκω·
 εἰ δέ τις ἐσσι βροτῶν, τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσιν,
 τρεῖς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,

τρις μάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς 155
 αἰὲν εὐφροσύνησιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
 λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
 κείνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔζοχον ἄλλων,
 ὅς κέ σ' ἐέδνοισι βρίσας οἰκόνδ' ἀγάγηται.
 οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὄφθαλμοῖσιν, 160
 οὔτ' ἄνδρ' οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
 Δήλω δὴ ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῶ
 φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
 ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι ἔσπετο λαός,
 τὴν ὁδόν, ἧ δὴ μέλλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσσεσθαι. 165
 ὧς δ' αὐτως καὶ κείνο ἰδὼν ἐτεθήπεα θυμῶ
 δὴν, ἐπεὶ οὐ πω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης,
 ὧς σέ, γύναι, ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δεῖδια δ' αἰνῶς
 γούνων ἄψασθαι· χαλεπὸν δέ με πένθος ἰκάνει.
 χχιζὸς ἐεικοστῶ φύγον ἤματι οἴνοπα πόντον· 170
 τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμ' ἐφόρει κραιπναί τε θύελλαί
 νήσου ἀπ' Ὠκυγίης. νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλλε δαίμων,
 ὄφρ' ἔτι που καὶ τῆδε πάθω κακόν, οὐ γὰρ οἶω
 παύσεσθ', ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροισιν.
 ἀλλά, ἄνασσ', ἐλέαιρε· σέ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας 175
 ἐς πρώτην ἰκόμην, τῶν δ' ἄλλων οὐ τίνα οἶδα
 ἀνθρώπων, οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
 ἄστου δέ μοι δεῖξον, δὸς δέ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
 εἴ τί που εἴλυμα σπεύρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
 σοὶ δέ θεοὶ τόσα δοῖεν ὅσα φρεσὶ σῆσι μενοιναῖς, 180
 ἄνδρα τε καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν
 ἐσθλήν· οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον,
 ἧ ὄθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχῃτον
 ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
 χάρματα δ' εὐμενέτησι, μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί ». 185

Τὸν δ' αὖ Νηυσικᾶα λευκώλενος ἀντίον ἠΰδα·
 « Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῶ οὔτ' ἄφροσι φωτὶ ἔοικας·
 Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
 ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλησιν, ἐκάστω·
 καὶ που σοὶ τάδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης. 190
 νῦν δ', ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἰκάνεις,
 οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου,
 ὧν ἐπέοιχ' ἰκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα.
 ἄστυ δέ τοι δεῖξω, ἐρέω δέ τοι οὖνομα λαῶν.
 Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν, 195
 εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήνορος Ἀλκινόοιο,
 τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε ».

Περιποιήσεις πρὸς τὸν Ὀδυσσεά καὶ ὀδηγίαι
 τῆς Νηυσικᾶς πρὸς αὐτόν.

Ἡ ῥα καὶ ἀμφιπόλοισιν εὐπλοκάμοισι κέλευσε·
 « Στῆτέ μοι, ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι ;
 ἦ μὴ πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν ; 200
 οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς οὐδὲ γένηται,
 ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
 δημοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
 οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
 ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος. 205
 ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἰκάνει,
 τὸν νῦν χρὴ κομέειν· πρὸς γὰρ Διὸς εἰσιν ἅπαντες
 ξεῖνοί τε πτωχοί τε, δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε·
 ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξείνῳ βρῶσιν τε πόσιν τε,
 λούσατέ τ' ἐν ποταμῶ, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο ». 210
 Ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἔσταν τε καὶ ἀλλήλησι κέλευσαν,
 καδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆ' εἶσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσεν

Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
 παρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἶματ' ἔθηκαν,
 δῶκαν δὲ χρυσῆν ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον, 215
 ἦνωγον δ' ἄρα μιν λουῖσθαι ποταμοῖο ῥοῆσιν.
 δὴ ῥα τότε ἄμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς·
 « Ἀμφίπολοι, στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
 ἄλμην ὤμοιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἔλαιῳ
 χρῖσομαι· ἧ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή. 220
 ἄντην δ' οὐκ ἂν ἐγὼ γε λοέσσομαι· αἰδέομαι γὰρ
 γυμνοῦσθαι κούρησιν εὐπλοκάμοισι μετελθών ».

Ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρη.
 αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χροά νίζετο δῖος Ὀδυσσεύς
 ἄλμην, ἧ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους, 225
 ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἀλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα λοέσσατο καὶ λίπ' ἄλειψεν,
 ἀμφὶ δὲ εἶματα ἔσσαθ' ἃ οἱ πόρε παρθένος ἀδμῆς,
 τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
 μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα, καὶ δὲ κάρητος 230
 οὐλας ἤκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
 ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνήρ
 ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
 τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
 ὡς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῆ τε καὶ ὤμοις. 235
 ἔζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιῶν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
 κάλλει καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
 δὴ ῥα τότε ἄμφιπόλοισιν εὐπλοκάμοισι μετηύδα.

« Κλυτέ μευ, ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρα τι εἶπω.
 οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν, οἳ Ὀλυμπον ἔχουσιν, 240
 Φαιήκεσσ' ὄδ' ἀνήρ ἐπιμίσγεται· ἀντιθέοισι·
 πρόσθεν μὲν γὰρ δὴ μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
 νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοῖ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

αἶ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἶη
 ἐνθάδε ναιετάων, καὶ οἱ ἄδοι αὐτόθι μῖνυεν. 245
 ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξείνω βρωσίν τε πόσιν τε ».
 «Ὡς ἔφαθ', αἶ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἦδ' ἐπίθοντο,
 πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι ἔθεσαν βρωσίν τε πόσιν τε.
 ἦ τοι ὁ πῖνε καὶ ἤσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
 ἀρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἐδητύος ἦεν ἄπαστος. 250
 Αὐτὰρ Ναυσικᾶα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
 εἶματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
 ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας, ἂν δ' ἔβη αὐτῆ,
 ὠτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
 «Ὅρσεο δὴ νῦν, ξεῖνε, πόλινδ' ἴμεν, ὄφρα σε πέμψω 255
 πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος, ἔνθα σέ φημι
 πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσοι ἄριστοι.
 ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
 ὄφρ' ἂν μὲν κ' ἀγροὺς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
 τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν 260
 καρπαλίμως ἔρχεσθαι· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
 αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήομεν, ἦν πέρι πύργος
 ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἐκάτερθε πόληος,
 λεπτή δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
 εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἐκάστω. 265
 ἔνθα δέ τέ σφ' ἀγορῆ καλὸν Ποσιδήϊον ἀμφίς,
 ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
 ἔνθα δὲ νηῶν ὄπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
 πείσματα καὶ σπεῖρα, καὶ ἀποζύνουσιν ἐρετμά.
 οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη, 270
 ἀλλ' ἴστοι καὶ ἐρετμὰ νεῶν καὶ νῆες εἴσαι,
 ἦσιν ἀγαλλόμενοι πολιὴν περόωσι θάλασσαν.
 τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα, μὴ τις ὀπίσσω
 μωμεύῃ· μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον·

- καί νύ τις ὦδ' εἶπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας· 275
 « Τίς δ' ὅδε Ναυσικάα ἔπεται καλός τε μέγας τε
 ξεῖνος ; ποῦ δέ μιν εὔρε ; πόσις νύ οἱ ἔσσεται αὐτῆ̄.
 ἦ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἦς ἀπὸ νηὸς
 ἀνδρῶν τηλεδαπῶν, ἐπεὶ οὐ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
 ἦ τίς οἱ εὐξαμένη πολυάρητος θεὸς ἦλθεν 280
 οὐρανόθεν καταβάς, ἔξει δέ μιν ἤματα πάντα.
 βέλτερον, εἰ καὐτῆ̄ περ ἐποιοχόμενη πόσιν εὔρεν
 ἄλλοθεν· ἦ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
 Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ ».
 ὧς ἐρέουσιν, ἐμοὶ δέ κ' ὄνειδα ταῦτα γένοιτο. 285
 καὶ δ' ἄλλη νεμεσῶ, ἦ τις τοιαῦτά γε βέζοι,
 ἦ τ' ἀέκητι φίλων, πατρός καὶ μητρός ἐόντων,
 ἀνδράσι μίσγηται, πρὶν γ' ἀμφάδιον γάμον ἔλθεῖν.
 ξεῖνε, σὺ δ' ὦκ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
 πομπῆς καὶ νόστοιο τύχης παρὰ πατρός ἐμοῖο. 290
 δῆεις ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
 αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμῶν·
 ἔνθα δὲ πατρός ἐμοῦ πέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
 τόσσον ἀπὸ πτόλιος, ὅσσον τε γέγωνε βοήσας.
 ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰς ὃ κεν ἡμεῖς 295
 ἄστυδε ἔλθωμεν καὶ ἰκώμεθα δώματα πατρός.
 αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπη ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
 καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν ἠδ' ἐρέεσθαι
 δώματα πατρός ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
 βεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάις ἠγήσαιο 300
 νήπιος· οὐ μὲν γὰρ τι ἐοικότα τοῖσι τέτυκται
 δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο
 ἦρωος. ἀλλ' ὅπότ' ἂν σε δόμοι κεκύθωσι καὶ αὐλή,
 ὦκα μάλα μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἴκηαι
 μητέρ' ἐμήν· ἦ δ' ἦσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῆ̄, 305

ἤλακάτα στρωφῶσ' ἀλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
 κίονι κεκλιμένη· δμωαὶ δέ οἱ εἶατ' ὄπισθεν.
 ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
 τῷ ὃ γε οἶνοποτάζει ἐφήμενος ἀθάνατος ὧς.
 τὸν παραμειψάμενος μητρὸς περὶ γούνασι χεῖρας 310
 βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδῃαι
 χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐσσί.
 εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέησ' ἐνὶ θυμῷ,
 ἔλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
 οἶκον εὐκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ».

Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἴμασεν μάλιστα φαεινῇ
 ἡμιόνους· αἰ δ' ὄκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα.
 αἰ δ' εὐ μὲν τρώχων, εὐ δὲ πλίσσοντο πόδεςσιν·
 ἡ δὲ μάλ' ἠνιόχευεν, ὅπως ἄμ' ἐποίαιτο πεζοὶ
 ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσσεύς τε, νόφ' δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. 320
 δύσετό τ' ἥελιος καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο
 ἱρὸν Ἀθηναίης, ἐν ἅρ' ἔζητο δῖος Ὀδυσσεύς.
 αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρη μέγαλοιο·

« Κλυθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη·
 νῦν δὴ πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὐ ποτ' ἄκουσας 325
 ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
 δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
 αὐτῷ δ' οὐ πω φαίνεται ἐναντίη· αἶδετο γάρ ῥα
 πατροκασίγνητον· ὃ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαιεν 330
 ἀντιθέφ' Ὀδυσῆι πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι.

η.

[Καθὼς εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν ὁ Ὀδυσσεύς, συνήντησε μίαν παρθένον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρύπτετο ἡ Ἀθηναῖα, καὶ αὐτὴ τοῦ ἔδειξε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου. Ὅπως λάμπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἔτσι

ἐλαμπεν ἡ κατοικία τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐφαί-
νοντο χάλκινοι τοῖχοι διακοσμημένοι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος μὲ θ ρ ι γ κ ο ν
κ ν α ν ο ι ο, ἦτοι μὲ πλάκας γλυπτὰς ποιικιλλομένας μὲ κωνῆν ὑαλό-
μαζαν (βλ. εἰκ. 4). Χρυσαῖ ἦσαν αἱ θύραι, χάλκινον τὸ κατώφλιον καὶ
ἀργυροῖ οἱ σταθμοὶ καὶ τὸ ὑπέρθυρον. Δύο κύνες ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργυ-
ρον, ἔργα τοῦ Ἡφαίστου, ἦσαν ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου. Πολυτελῆ ἐπι-
πλα καὶ ἐπ' αὐτῶν λεπτοῦφραγα καλύμματα, ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ σκευὴ
περίτεχρα συνεπλήρωναν τὸν μεγαλοπρεπῆ αὐτὸν διάκοσμον. Ἐξ ἴσου
θαυμαστὸς ἐξετείνεται πέριξ τοῦ ἀνακτόρου ὁ κήπος μὲ δένδρα κατάφορτα
ἀπὸ καρπός, μὲ κ ο σ μ η τ ᾶ ς π ρ α σ ι ᾶ ς καὶ μὲ δροσερὰς κρήνας.
Ἀφοῦ ἐθαύμασε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτὴν κατοικίαν ὁ Ὀδυσσεύς, εἰσῆλ-
θε διὰ τῆς κεντρικῆς θύρας, διέσχισε ταχέως τὸ μέγαρον καὶ προσέτε-
σεν εἰς τὰ γόνατα τῆς βασιλίσσης. Τὴν παρεκάλεσε μὲ συγκινητικούς λό-
γους νὰ τὸν ἐλέησῃ καὶ ἀκολούθως ἐκάθισεν ὡς ἰκέτης εἰς τὴν σποδὸν
τῆς ἐστίας. Οἱ παριστάμενοι εὐγενεῖς τῶν Φαιάκων ἔμειναν κατάπλη-
κτοι, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ξένον καὶ νὰ τὸν
καθίσῃ εἰς λαμπρὸν θ ρ ο ν ο ν. Ἐπικολούθησαν ὄλαι αἱ συνήθεις πρὸς
τοὺς ξένους περιποιήσεις· κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Ἀλκινόου τὴν ἐπαύριον
ἔπρεπε νὰ συνέλθουν οἱ ἄ ρ ι σ τ ο ι, διὰ νὰ ξενίσουν ἐπισημῶς τὸν ξέ-
νον καὶ νὰ σκεφθοῦν πῶς νὰ τὸν ἀποστείλουν εἰς τὴν πατρίδα του.

θ

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἀλκίνοος ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν
ἀ γ ο ρ ᾶ ν πλησίον τοῦ λιμένος, ὅπου συνῆλθον καὶ ἄλλοι Φαίακες.
Ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ εἰδομασθῇ πλοῖον, ἐπέστρεψε
μὲ τοὺς σ κ η π τ ο ῦ χ ο υ ς εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅπου ἔγινε θυσία καὶ
συμπόσιον. Κατὰ τὸ δεῖπνον ὁ αἰοιδὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ὁ τυφλὸς
Δημόδοκος, ἐτραγοῦδησεν ἔπος, τὸ ὁποῖον περιέγραφε τὴν ἔριν μεταξὺ
Ἀχιλλέως καὶ Ὀδυσσεύς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἴλλου. Τόσον συνε-
κινήθη τότε ὁ ἄγνωστος ξένος ἀπὸ τὸ ἄσμα, ὥστε ὁ βασιλεὺς διέταξε
τὸν Δημόδοκον νὰ διακόψῃ καὶ ἐπρότεινε νὰ συνεχισθῇ ἡ διασκέδασις
μὲ ἐπίδειξιν ἀγώνων. Ἐξῆλθον ὄλοι εἰς τὴν ἀ γ ο ρ ᾶ ν, ὅπου πολλοὶ
εὐγενεῖς νέοι ἐπέδειξαν τὴν ἀθλητικὴν των δεινότητα. Ἐλαβε μέρος εἰς
διάφορα ἀγωνίσματα καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, καταπλήττων ὄλους μὲ τὴν εὐ-
στροφίαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματός του. Ἐγινεν ἀκόμη πρὸς τιμὴν

τοῦ ξένου ἐπίδειξις χοροῦ καὶ προσεφέρθησαν εἰς αὐτὸν τὰ πρῶτα δῶρα φιλοξενίας. Εἰς τὸ ἐπακολουθῆσαν συμπόσιον ὁ Δημόδικος μεταξὺ ἄλλων ἐτραγοῦδησε κατὰ παράκλησιν τοῦ Ὀδυσσεῶς τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἴλιου διὰ τοῦ δουρείου ἵππου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὅλοι ἀντελήφθησαν τὴν συγκίνησιν τοῦ ξένου. Τότε ὁ Ἀλκίνοος τὸν παρεκάλεσε νὰ φανερώσῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα του.

L

Μὲ κατάπληξιν ἤκουσαν αἱ Φαίαικες, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτῶν φιλοξενούμενος εἶναι αὐτὸς ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν παρακειμένων νήσων, ὁ ἥρωας τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἔφθασε μέχρι οὐρανοῦ. Καὶ ἤρχισε τότε ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ διηγῆται πρὸς τοὺς παρόντας τὸν πολυκηδέα αὐτοῦ νόστον: Ἐκ τὸ Ἴλιον ὁ ἄνεμος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰσμαρον τῆς Θράκης, ὅπου αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοὶ του ἠγαγκάσθησαν νὰ συνάψουν μάχην μὲ τὸν λαὸν τῶν Κικόνων. Ἡττηθέντες ἀπέπλευσαν πρὸς Νότον καὶ ἐνῶ ἔκαμπτον τὸν Μαλέαν, τὰ κύματα καὶ ὁ ἄνεμος τοὺς παρέσυραν πέραν τῶν Κυθήρων. Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἐφέροντο ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ τὴν δεκάτην ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων, ὅπου τινὲς τῶν συντρόφων ἔφαγον λωτὸν καὶ ὑπὸ τὴν μαγικὴν ἐνέργειαν τοῦ καρποῦ τούτου δὲν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡ θαυμαστὴ χώρα τῶν Κυκλώπων ἦτο ὁ ἐπόμενος σταθμὸς τοῦ ταξιδίου των. Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ δώδεκα ἄνδρας τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου ἔφθασεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πολυφύμου. Ἐξ ἀπὸ τοὺς συντρόφους κατέφαγεν ὁ ἄγριος Κύκλωψ, οἱ δ' ἄλλοι ἐσώθησαν διὰ τῆς πανουργίας τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὅστις ἐτύφλωσε τὸν Πολύφημον καὶ ἐπενόησε τέχνασμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος.

K

Πλεύσαντες ἔπειτα εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου εὔρον φιλοξενίαν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῶν ἀνέμων. Διὰ νὰ τοὺς διευκολύνῃ κατὰ τὸν πλοῦν ὁ Αἰόλος, περιέκλεισεν εἰς ἄσκον ὅλους τοὺς ἀνέμους πλὴν τοῦ Ζεφύρου καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπλησίαζον νὰ φθάσουν εἰς τὴν πατρίδα των, οἱ σύντροφοι ἤρωιζαν τὸν ἄσκον νομίζοντες, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκρυπτεν ἐντὸς αὐτοῦ χρυσὸν καὶ ἄργυρον.

Τότε εξαπελύθησαν οἱ ἄνεμοι καὶ νέα θύελλα τοὺς παρέσυρα πάλιν μακρὰν πρὸς Δυσμὰς, ὅπου νέα φοβερώτερα δεινὰ ἐπέστησαν. Εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων ἐθάθησαν ἔνδεκα πλοῖα τοῦ Ὀδυσσεύως καὶ μόλις αὐτὸς κατόρθωσε νὰ σωθῆ ἀποκόψας τὰ πρυμνήσια τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου. Εἰς τὴν νῆσον Αἰαίην ἢ θεὰ Κίρκην μετέβαλε τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεύως εἰς χοίρους, αὐτὸς δὲ μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Ἑρμοῦ διέφυγε τὸν ὄλεθρον. Χαριζομένη εἰς αὐτὸν ἢ θεὰ ἐπανεφέρε καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν των.

λ

Ἀποπλέοντες ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Κίρκης ἔφθασαν εἰς μυστηριώδη τόπον, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς εἰσχωρήσας εἰς ἓν βάραθρον ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν καὶ συνωμίλησε μὲ ψυχὰς οἰκείων καὶ φίλων του.

μ

Τέλος δὲ ἐπανελθόντες πάλιν πρὸς τὴν Κίρκην ἔμαθον παρ' αὐτῆς ποῖα ἀκόμα δεινὰ ἔμελλον νὰ ὑποστοῦν. Ἡ Κίρκη ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεῖα πῶς νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, ὅταν θὰ παραπλεύσῃ τὴν χώραν τῶν Σειρήνων καὶ ὅταν θὰ διέλθῃ ἀπὸ τὸ στενόν, ὅπου κατέτρωγον τοὺς ναυτιλλομένους ἢ Σκύλλα καὶ Χάρυβδις. Εἰς τοὺς επικινδύνους αὐτοὺς τόπους ἀπωλέσθησαν καὶ ἄλλοι σύντροφοὶ τοῦ Ὀδυσσεύως. Ὅσοι περιεσώθησαν ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου, ὅπου, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσεύως, κατέφαγον τὰς ἱερὰς βοῆς τοῦ θεοῦ. Ὁ Ζεὺς τιμωρῶν τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο συνέτριψε μὲ κεραυνὸν τὸ πλοῖον τοῦ Ὀδυσσεύως, διεσώθη δὲ μόνον αὐτὸς ὡς ναυαγὸς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

ν

Ἡ διήγησις τοῦ Ὀδυσσεύως κατεγοίτευσε τοὺς Φαίακας. Νέα φιλοφρονήσεις καὶ νέα δῶρα ἐδόθησαν πρὸς τὸν ξένον. Τέλος δὲ ἦλθεν ἡ στιγμή νὰ τὸν προπέμψουν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἀνέμενεν εἰς τὴν ἀκτὴν. Εἰδγνώμων ὁ Ὀδυσσεὺς προσεφώνησε κατα τὴν τελευταίαν σπονδὴν τὴν βασίλισσαν μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους :

« Χαῖρέ μοι, ᾧ βασιλεια, διαμπερές, εἰς ὃ κε γῆρας 59
 ἔλθῃ καὶ θάνατος, τὰ ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
 αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι· σὺ δὲ τέρπεο τῶδ' ἐνὶ οἴκῳ
 παῖσί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἄλκινόῳ βασιλῆϊ ».

62

Οἱ Φαίακες ναῦται ἀπεβίβασαν τὸν Ὀδυσσεῖα κοιμώμενον εἰς μίαν ἐξοχικὴν ἀκτὴν τῆς Ἰθάκης καὶ πλησίον εἰς τὴν ρίζαν μιᾶς ἐλαίας ἐτοποθέτησαν τὰ δῶρα. Ὄταν ἐξύπνησεν ὁ Ὀδυσσεύς, δὲν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως τὴν πατρικὴν του γῆν. Τέλος τὸν ἐπλησίασεν ἕνας ποιμὴν (πάλιν ἢ Ἀθηναῖ) καὶ αὐτὸς τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι εὗρίσκεται εἰς τὴν ὀνομαστὴν Ἰθάκην.

ξ

Κατὰ προτροπὴν τῆς θεᾶς πάντοτε, ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν καλύβην τοῦ χοιροβοσκοῦ Εὐμαίου, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνακτόρων. Ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ὡς ἐπαίτης καὶ ἀπὸ τὸν χοιροβοσκὸν ἔμαθε τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν οἶκόν του, τὴν ὕβριν τῶν μνηστήρων καὶ τὸ τ α ξ ί δ ι ο ν τοῦ Τηλεμάχου εἰς Πύλον.

ο

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τηλέμαχος ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ ταξιδίου του εἰδοποιήθη ἀπὸ τὴν Ἀθηναῖν νὰ μὴ μεταβῆ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἀλλὰ ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὴν μητέρα του τὴν ἐπιστροφὴν του, ἀποστέλλων εἰς αὐτὴν τὸν Εὐμαίον].

π

Ἄναγνώρισις τοῦ Τηλεμάχου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς.

[11 - 153. Ὄταν εἰσῆλθεν ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν καλύβην τοῦ πιστοῦ θεράποντος, εἶδε τὸν ξένον ἐπαίτην καὶ ὠμίλησε φιλικῶς μαζί του. Ἦτο περίλυπος ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς, διότι δὲν εἶχε μάθει τίποτε ἀκριβὲς διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς του. Πρωτίστως ὅμως ἔπρεπε νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν μητέρα του, ὅτι ἐπέστρεψε σῶος ἀπὸ τὴν Πύλον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν τὸν Εὐμαίον].

Ἦ ῥα καὶ ὄρσε συφορβόν· ὁ δ' εἴλετο χερσὶ πέδιλα, 154
 δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλινδ' ἔεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
 λήθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιῶν Εὐμαιὸς ὑφορβός,
 ἀλλ' ἦ γε σχεδὸν ἤλθε· δέμας δ' ἤικτο γυναικί
 καλῆ τε μεγάλη τε καὶ ἀγλαὰ ἔργα ἰδυίη.
 στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆι φανεῖσα·
 οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἶδεν ἀντίον οὐδ' ἐνόησεν· 160
 οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἑναργεῖς·
 ἀλλ' Ὀδυσσεύς τε κύνες τε ἶδον, καὶ ῥ' οὐχ ὕλαόντο,
 κνυζηθμῶ δ' ἐτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.
 ἦ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
 ἐκ δ' ἤλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς, 165
 στῆ δὲ πάρορθ' αὐτῆς· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη·
 « Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
 ἦδη νῦν σῶ παιδί ἔπος φάο μῆδ' ἐπίκευθε,
 ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
 ἔρχησθον προτὶ ἄστῳ περικλυτόν· οὐδ' ἐγὼ αὐτῆ 170
 δηρὸν ἀπὸ σφῶιν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι ».
 Ἦ καὶ χρυσεῖη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
 φᾶρος μὲν οἱ πρῶτον εὐπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
 θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι, δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἦβην.
 ἀψ δὲ μελαγχροίης γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν, 175
 κυάνεαι δ' ἐγένοντο γενειάδες ἀμφὶ γένειον.
 ἦ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασα πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς
 ἦεν ἐς κλισίην· θάμβησε δὲ μιν φίλος υἱός,
 ταρβήσας δ' ἐτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
 καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. 180
 « Ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν,
 ἄλλα δὲ εἴματ' ἔχεις, καὶ τοι χρῶς οὐκέθ' ὁμοῖος.
 ἦ μάλα τις θεὸς ἔσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν·
 ἀλλ' ἔληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώωμεν ἱρὰ

ἤδὲ χρύσεια δῶρα, τετυγμένα· φείδω δ' ἡμέων ». 185

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·

« Οὐ τίς τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν εἴσχεις ;
ἀλλὰ πατὴρ τέός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
πάσχεις ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν ».

ᾠς ἄρα φωνήσας υἷὸν κύσει, κὰδ δὲ παρειῶν 190
δάκρυον ἤκε χαμαῖζε· πάρος δ' ἔχε νολεμέες αἰεῖ.

Τηλέμαχος δ', οὐ γάρ πω ἐπέειθετο ὄν πατέρ' εἶναι,
ἑξαυτίς μιν ἔπεσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

« Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, πατὴρ ἐμός, ἀλλὰ με δαίμων 195
θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω·

οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανώωτο
ᾧ αὐτοῦ γε νόω, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
ῥηιδίως ἐθέλων θείῃ νέον ἤε γέροντα.

ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρον καὶ ἀεικέα ἔσσο·
νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι ». 200

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·

« Τηλέμαχ', οὐ σε ἔοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
οὔτε τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάσθαι·
οὐ μὲν γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς,
ἀλλ' ὄδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακά, πολλά δ' ἀληθείς, 205
ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.

αὐτάρ τοι τόδε ἔργον Ἀθηναίης ἀγελείης,
ἣ τέ με τοῖον ἔθηκεν, ὅπως ἐθέλει, δύναται γάρ,
ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὐτε
ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περι χροῖ εἵματ' ἔχοντι. 210

ῥηίδιον δὲ θεοῖσι, τοῖ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
ἡμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι ».

ᾠς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἔζετο, Τηλέμαχος δὲ
ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων,
ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἕμερος ὄρωτο γόοιο· 215

κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἢ τ' οἰωνοί,
 φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμφώνυχες, οἷσι τε τέκνα
 ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι·
 ὡς ἄρα τοί γ' ἔλεεινὸν ὑπ' ὄφρῦσι δάκρυον εἶβον.
 καὶ νῦ κ' ὄδυρομένοισιν ἔδῃ φάος ἡλείιο, 220
 εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὄν πατέρ' αἶψα·

« Ποίη γὰρ νῦν δεῦρο, πάτερ φίλε, νηὶ σε ναῦται
 ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
 οὐ μὲν γὰρ τί σε πεζὸν ὀίομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς· 225

« Τοιγὰρ ἐγὼ τοι, τέκνον, ἀληθείην καταλέξω.
 Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἳ τε καὶ ἄλλους
 ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται·
 καὶ μ' εὐδοντ' ἐν νηὶ θεῶν ἐπὶ πόντον ἄγοντες
 κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην, ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα, 230
 χαλκὸν τε χρυσὸν τε ἄλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
 καὶ τὰ μὲν ἐν σπέεσσι θεῶν ἰότητι κέονται·

νῦν αὖ δεῦρ' ἰκόμην ὑποθημοσύνησιν Ἀθῆνης,
 ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλευσωμεν.
 ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον, 235
 ὄφρ' εἰδέω ὅσοι τε καὶ οἳ τινες ἀνέρες εἰσίν.
 καὶ κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίζας
 φράσσομαι, ἢ κεν νῶϊ δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
 μούνω ἀνευθ' ἄλλων, ἧ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους ».

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΐδα· 240

« ὦ πάτερ, ἧ τοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
 χειρὰς τ' αἰχμητὴν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν·
 ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέν κεν εἴη
 ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
 μνηστήρων δ' οὔτ' ἄρ δεκάς ἀτρεκές οὔτε δῦ' οἶαι, 245
 ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.

ἐκ μὲν Δουλιχίου δύο καὶ πενήκοντα
 κοῦροι κεκριμένοι, ἐξ δὲ δρηστήρες ἔπονται·
 ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι φῶτες ἔασιν,
 ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι κοῦροι Ἀχαιῶν, 250
 ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι,
 καὶ σφιν ἄμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς
 καὶ δοιῶ θεράποντε, δαήμενε δαιτροσυνάων.
 τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
 μὴ πολύπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσειαι ἔλθῶν. 255
 ἀλλὰ σὺ γ', εἰ δύνασαι τιν' ἀμύντορα μερμηρίζαι,
 φράζεο, ὅ κέν τις νῶϊν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
 « Τοιγὰρ ἐγὼν ἔρέω, σὺ δὲ σύνθεο καὶ μευ ἄκουσον·
 καὶ φράσαι ἢ κεν νῶϊν Ἀθήνη σὺν Διὶ πατρὶ 260
 ἀρκέσει, ἧέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίζω ».

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἠΐδα·
 « Ἐσθλῷ τοι τούτῳ γ' ἐπαμύντορε, τοὺς ἀγορεύεις,
 ὕψι περ ἐν νεφέεσσι καθημένῳ· ὧ τε καὶ ἄλλοις
 ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι ». 265

Ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ τὸν κύνα τοῦ Ἄργου.
 (Ἐγχάρακτος λίθος)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- α) ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ
- β) ΙΔΙΑΖΟΝΤΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ
- γ) ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α α

1 - 10

α) **ἄνδρα** = περι τοῦ ἀνδρός. — **ἔννεπε**· προστ. τοῦ ἐννέπω = διηγοῦμαι, λέγω (ρίζ. σεπ-). — **πολύτροπος** = ἔχων πολλούς τρόπους, ἐφευρετικός. — **πλάγχθη**· ρ. πλάζομαι = περιπλανῶμαι (ρίζ. πλάγ- συγγ. πλήττω). — **τὸ πτολίεθρον Τροίης** = ἡ πόλις τῆς Τροίας (πόλις καὶ πτόλις). — **πέρθω** = καταστρέφω κυριευθεῖσαν πόλιν (πορθῶ). — **νόος** = σκέψις, νοοτροπία. — **ὄ** = οὗτος. — **πόντος** = ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα, τὸ πέλαγος. — **πάσχω ἄλγεα** = ὑποφέρω βάσανα. — **ὄν· ὄς ἡ ὄν· κτητ.** ἀντων. γ' προσ. = ἰδικός του. — **θυμός** = ψυχὴ, καρδιά (θύω = πνέω σφοδρῶς). — **κατὰ ὄν θυμόν** = εἰς τὴν ψυχὴν του, κατάκαρδα. — **ἄρνημαι** = ἀποκτῶ, διασφίζω· **ἀρνύμενος** = προσπαθῶν νὰ διασώσῃ· ἀποπειρατικός ἐνεστ. — **ψυχὴ** = ζωή. — **ἦν· κτητ.** (στ. 4). — **νόστος** = ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα (νέομαι = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα). — **ὦς**· δεικτ. ἐπίρρ. = τοιουτοτρόπως. — **οὐδ' ὦς** = οὔτε ἔτσι, δηλ. παρ' ὄλας τὰς προσπαθείας του. — **ἔταρος** = σύντροφος (ἑταῖρος). — **ῥύομαι** = σφίζω. — **ἰέμενός περ· καὶ περ ἰέμενος**· ἐναντ. μτγ. ἴεμαι = ἐπιθυμῶ. — **αὐτῶν σφετέρῃσιν** = διὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν... — **ἄτασθαλῖαι** = ἀνόητοι πράξεις, ἀμαρτήματα. — **νήπιος** = ὁ μὴ ὀμιλῶν ἀκόμα, μικρὸς καὶ ἐπομένως ἀπερίσκεπτος (στερ. νη+ἔπος = λόγος). — **κατὰ ἦσθιον** = κατέφαγον. — **αὐτὰρ** = δέ, ἀλλά. — **νόστιμος** (νόστος στ. 5) = ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἐπάνοδον. Ἐκ τῆς σημασίας αὐτῆς προῆλθεν ἡ νεωτέρα: **νόστιμος** = γλυκός, εὐχάριστος, διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα εἶναι ἡμέρα χαρᾶς. — **τὸ ἡμαρ - ἡματος** = ἡ ἡμέρα. — **νόστι-**

Σημ. 1. Ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων σημασιῶν ἐκάστης λέξεως ἡ τελευταία εἶναι ἡ μᾶλλον ἀρμόζουσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου.

Σημ. 2. Οἱ σύνδεσμοι καὶ τὰ μόρια παρ' Ὀμήρῳ ἔχουν ποικίλας σημασίας καὶ συνήθως ἐνισχύουν τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως. Ἐνίοτε ὁμως παρεμβάλλονται χωρὶς νὰ ἐπηρεάζουν τὸν λόγον. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν δὲν ἐρμηνεύονται εἰς τὰς σημειώσεις.

μον ἡμαρ = ἡ ἡμέρα τῆς ἐπανόδου· περίφρ. ἀντὶ νόστον. — **ἀμόθεν** = ἀπὸ κάποιου, ἀπὸ κάποιο σημεῖον· (ἐπίφρ. ἐκ τοῦ ἀχρήστου ἐπιθέτου ἀμός = τίς. πρβλ. οὐδ - ἀμοῦ). — **τῶν** = τούτων, δηλ. τῶν συμβάντων. — **γέ·** τὸ μόριον ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀμόθεν. Δύναται ν' ἀποδοθῇ μὲ τὸ νεοελλ. : πάντως.

β) Ρηματικοὶ τύποι παρωχημένων χρόνων ἄνευ αὐξήσεως : πλάγ-
χθῆ, πάθεν, ἴδεν.

— Κατάληξις δοτικ. πληθ. πρωτοκλ. — **ῆσι**, καὶ δευτεροκλ. **-οισι** : σφετερέσῃ(ν), ἀτασθαλίῃσι(ν), τοῖσι(ν).

— Ἐπιρρηματικὴ χρῆσις τῶν προθέσεων : κατὰ (= ἐντελῶς)-ῆσθιον.

— Οἱ τύποι **ὁ ἢ τὸ** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις μὲ σημ. δεικτικῆς ἀντωνυμίας : **ὁ γ' ἐν πόντῳ, ὁ τοῖσιν ἀφείλετο, τῶν ἀμόθεν κλπ.**

— Χρῆσις ἀσυναιρέτων καταλήξεων : ἄστεα, ἄλγεα.

— Κατάληξις τῆς γενικῆς ἐνικ. τῶν εἰς **-ος** δευτεροκλ. **-οιο** : Ἡελίοιο.

— Κτητ. ἀντιωνυμ. γ' προσ. : **ὅς ἢ ὄν** (ἐὸς εἰ ἔόν).

γ) **Μοῦσα** : Οἱ στίχοι 1 - 10 ἀποτελοῦν τὸ προοίμιον τοῦ ποιήματος. Κατὰ παλαιοτάτην παράδοσιν ὁ ποιητὴς πάντοτε ἐν ἀρχῇ ἐπικαλεῖται τὰς Μούσας ἢ τὴν Μοῦσαν. Ἡ λατρεία τῶν Μουσῶν ἦτο ἀρχαιοτάτη χρονολογουμένη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἔζων εἰς τὰς βορειοτέρας ἐλληνικὰς χώρας (Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν). Ἐπιστεῦετο ὅτι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς (κοῦραι Διὸς) καὶ τῆς Μνημοσύνης. Ἐπειδὴ τὸ ἀρχαιότατον κέντρον τῆς λατρείας τῶν ἦτο ἢ περὶ τὴν Πιέριαν καὶ τὸν Ὀλυμπον χώρα, ὠνομάζοντο *Πιερίδες ἢ Ὀλυμπιάδες Μοῦσαι*. Εὐφύεστατα ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας συνδράζει τὴν καθιερωμένην ἐπίκλησιν μὲ τὴν περίληψιν τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον θὰ διηγηθῇ. — **ιερόν** : Ἡ πόλις τοῦ Ἰλίου ἦτο θεοφιλες καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ τοῦς θεοῦς καὶ διὰ τοῦτο λέγεται *ιερόν πολίεθρον*. — **ὑπερίων** : Ἐπίθετον τοῦ Ἡλίου ἐκφράζον τὴν ιδιότητα τοῦ ὕψους = ὑψιστος ἢ ὁ ἐξ ὕψους ἄρχων. Λέγεται καὶ *ὑπεριονίδης*. — **κατὰ βοῦς ἡσθιον** : Τὸ γεγονός τοῦτο ἱστορεῖται εἰς τὸ μ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἀφοῦ ἡ ναῦς τοῦ Ὀδυσσεῦς διέφυγε τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν, ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ *Ἡλίου*. Ἐκεῖ οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσεῦς πιεσθέντες ἀπὸ τὴν πείναν ἔφαγον τὰς ἱεράς βοῦς τοῦ θεοῦ, παρὰ τὰς

συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσεύς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγάθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μόνος ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ναυαγός, περιεσώθη εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

11 - 27

α) 11 - 21. **ἔνθα** = τότε. Χρονικόν. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀμόθεν. **αἰπὺς** = αἰφνίδιος, ἀπροσδόκητος. — **ἔσαν** = ἦσαν. — **ἦδὲ** = καί. — **οἶος** = μόνος. — **κέχρημαι** = ἔχω ἀνάγκην, ἐπιθυμῶ (*χρή*). — **πότνια** = σεπτὴ, σεβαστή. Ἐπίθ. γυναικῶν καὶ θεαινῶν (*ρίζ. ποτ - Λατιν. pot - possum*). — **ἐρύκω** = ἐμποδίζω, κατακρατῶ. — **δῖος** = ὁ ἐκ τοῦ Διός, ὁ ὅμοιος πρὸς τὸν Δία, θεϊκός, ὑπέροχος (*ρίζ. δι-Λατιν. divinus-divinus*). — **τὸ σπέος** = τὸ σπήλαιον. — **γλαφυρός** = κοῖλος, βαθουλός (*γλάφω—γλόφω*). — **λιλαίομαι** = ἐπιθυμῶ. — **ὁ πόσις-ιος** = ὁ ἄνδρας, ὁ σύζυγος (*ρίζ. ποτ-πρβλ. πότνια*). — **δῆ** = ἤδη, πλέον. — **περιπ(ε)λομένων**· *περιπέλομαι* = περιστρέφομαι. — **τῶ** = κατὰ τὸ ὅποιον, δηλ. ἔτος. — **οἶ** = αὐτῶ. — **ἐπεκλώσαντό οἶ** = τοῦ προώρισαν. — **νέομαι** = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα· καὶ στ. 5 νόστος. — **οὐδ' ἔνθα** = οὐτε τότε. — **πεφυγμένος**· *φεύγω* = διαφεύγω. — **ἦεν** = ἦν. — **οἱ ἄεθλοι** = οἱ ἀγῶνες, αἱ δοκιμασίαι. — **καί**· ἐπιδοτ. = ἀκόμα καί... — **μετὰ** = μεταξὺ. — **οἶσι**· *εἰς*. — **ἐλεαίρω** = εὐσπλαγχνίζομαι, λυποῦμαι (*ἐλεῶ*). — **νόσφι** = μακρὰν, ἐκτός. — **ἀσπερχές**· ἐπίρρ. = σφοδρῶς. — **μενεαίνω** = εἶμαι ὠργισμένος (*μένος*). — **ἀντίθεος** = ὁ ἀντιπαραβαλλόμενος πρὸς τοὺς θεοὺς, ἰσόθεος. — **πάρως** = πρῖν. — **ἦν (ἔην) γαῖαν** = εἰς τὴν χώραν του.

22 - 27. **μετεκίαθε**· *μετακιάθω* = πηγαίνω πρὸς τινὰς (*μετακιάθω, ἑαμιστ. τοῦ κίω = πορεύομαι*). — **τηλόθι** = μακρὰν (*τηλοῦ, τῆλε, πρβλ. τὰ σύνθετα τῆς νέας ἑλλην. τηλέγραφος, τηλεβόλον κλπ.*). — **ἔων** = ὦν. — **τοί**· ἀναφ. ἀντων. — **διχθά**· ἐπίρρ. = εἰς δύο μέρη. — **δεδαίαται**· παθ. παρακμ. ρ. *δαίομαι* = χωρίζομαι. — **ἔσχατοι ἀνδρῶν** = εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. — **δυσομένου** = ἐκεῖ πού δύει, πρὸς τὴν δύσιν (*ἀόρ. ἀ' ἔχων τὸ σ καὶ κατάληξιν β' ἀορ.*). — **Ὑπερίων**· 8. — **ἀνιόντος** = ἐκεῖ πού ἀνατέλλει, πρὸς τὴν ἀνατολήν· ρ. *ἀνειμι (ἀνά+εἶμι)*. — **ἀντιάω** = ἀντικρύζω, παρίσταμαι. — **ἐκατόμβη** = θυσία ἑκατὸν βοῶν καὶ γενικῶς θυσία μὲ ἄφθονα θύματα. — **ἀρνεῖος** = πρόβατον, κριάρι. — **ἔνθα** = ἐκεῖ. — **ἡ δαῖς - δαιτὸς** = γεῦμα, συμπόσιον (*δαίομαι = χωρίζω*. Κυ-

ρίως δαίς = τὸ μερίδιον τοῦ φαγητοῦ, πρβλ. συνδαιτυμῶν). — **παρήμενος** = παρακαθήμενος (ἤμαι = κάθημαι). — **οἱ δὲ δὴ ἄλλοι** = ἀλλὰ βεβαίως οἱ ἄλλοι, ἔνν. θεοί. — **ἐνὶ** = ἐν, ἐντός. — **μέγαρον** = ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἀνακτόρου.

β) Ἴων. τύπος : **ἔσαν** (ἦσαν).

— γ' πρόσ. τῆς προσωπ. ἄντων. εἰς τὰς πλαγ. πτώσεις : **οὖ, οἶ, ἐ** (αὐτοῦ - ᾧ - ὄν).

— Οἱ τύποι **ὁ ἦ τὸ** εἰς σημ. ἀναφ. ἄντων. Πληθ. ὄνομ. **τοί, ταί.** τῷ ἐπεκλώσαντο, τοὶ δεδαίταται.

— Παρεμβολὴ τοῦ **ο** εἰς ρήμ. συννηρημένα εἰς **-αω** : ἀντιῶν (ἀντιῶν - ἀντιῶν = ἀντιῶν).

— Ἀσυναίρετα φωνήεντα εἰς τὴν ρίζαν τῶν λέξεων : ἄεθλος, Ἡέλιος.

— Κατάληξις γ' πληθ. προσ. παθ. παρακειμένου **-αται** : δεδαίταται.

γ) **ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες** : Ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς διηγήσεως λαμβάνει ὁ ποιητὴς τὴν ἀπροσδόκητον συμφορὰν τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι ἐπέστρεφον νικηταὶ ἀπὸ τὸ Ἴλιον. Κατὰ τὴν ἐπικλὴν παράδοσιν, μόλις ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας, φοβερὰ τρικυμία διεσκόρπισε τὰ πλοῖα των καὶ ἄλλοι μὲν ἠφανίσθησαν, ἄλλοι δὲ κατώρθωσαν μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις νὰ φθάσουν εἰς τὰς πατρίδας των. — **νύμφη** : Νύμφαι ἦσαν κατώτεραι θεότητες τῶν δασῶν, τῶν πηγῶν, τῆς θαλάσσης, τῶν σπηλαίων (Δρυάδες, Ναϊάδες, Νηρηίδες, Ἀντριάδες κ. ἄ.). — **Ποσειδάων ἀσπερχές μενείαινον** : Οἱ λόγοι τῆς ὀργῆς τοῦ Ποσ. ἐκτίθενται κατωτέρω στ. 68. — **Αἰθίοπες** : Ἡ ἐμπορικὴ δράσις τῶν Ἑλλ. εἶχε φέρει αὐτοὺς εἰς ἐπαφὴν ἤδη ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων μὲ τούτους λαοὺς τῆς μαύρης φυλῆς. Περισσότερον γνωστοὶ ἦσαν οἱ πρὸς ἀνατολὰς Αἰθίοπες ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου μέχρι τοῦ ἄνω Νείλου.

28 - 43

α) **μῦθος** = λόγος. — **ἄρχω μύθων** = ἀρχίζω τὴν ὁμιλίαν. — **τοῖσι** = μεταξύ αὐτῶν. — **κατὰ θυμὸν** = ἐν τῇ ψυχῇ του, καθ' ἑαυτόν. — **ἀμύμων** = ἀψογος, τέλειος, εὐγενής (στερ. α + μῶμος). — **ῥᾶ** = ὡς γνωστόν. Μόριον ἐγγλιτ. (ἄρα). — **τηλεκλυτός** = ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ

φήμη φθάνει μακράν, ἔξακουστός (τῆλε + κλύω = ἀκούω).— ἔκτανε = ἔκτεινε (ρίζ. κτεν- και κταν-).— τὸ ἔπος = λόγος (ρίζ. Γεπ- εἰ-πεῖν).— μετηύδα = ὠμίλει πρὸς (αὐδῶ, αὐδῆ = φωνή).— ὦ πόποι = πῶ! πῶ! ἐπιφών. ἐκπλήξεως.— οἶον = πῶς, μὲ πόσην εὐκολίαν!— νύ(ν) = λοιπόν, ἀληθῶς.— βροτὸς = θνητὸς (ρίζ. μορ-μόρος = θάνατος).— αἰτι(ό)ωνται = ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνην.— ἔμμεναι· ἀπαρέμφ. τοῦ εἰμί.— οἱ δὲ = ἐνῶ αὐτοί.— και αὐτοί = μόνοι των.— σφῆσιν ἀτασθαλίησιν· στ. 7.— μόρος = μοῖρα (ρίζ. μερ-μέρος, μερίζω).— ὑπὲρ μόνον = παρὰ τὰ ὠρισμένα ὑπὸ τῆς μοίρας.— και νῦν = και εἰς αὐτὸ τὸ παράδειγμα, πὺ λέγω τώρα.— γῆμε· ἔγγημε = συν-εδέθη διὰ γάμου.— ἡ [ἄλοχος = ἡ σύζυγος (ἄθρ. α + λέχος = κλίνη).— ἄλοχος μνηστή] = νόμιμος σύζυγος.— νοστέω = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου (νόστος, νεοελλ. [παλιννοστώ]).— εἰδώς· μτχ. ἐναντ.— αἰπὺς ὄλεθρος· 11.— πρὸ = προηγουμένως.— οἱ· 17.— εὐ-σποπος = ὁ καλῶς σκοπῶν, ὀξυδερκῆς (εὐ + σκοπῶ = παρατηρῶ).— ἀργεῖφόντης = ὁ αἰφνιδίως ἐμφανιζόμενος (ἀργός = ταχὺς + φαίνω).— μνάομαι = ζητῶ εἰς γάμον (πρβλ. 36 ἄλοχος μνηστή).— ἄκοιτις· συνών. τοῦ ἄλοχος (ἄθρ. α + κοίτη).— ἡ τίσις = ἐκδίκησις (τίνω ἢ τίω = πληρώνω, τιμῶ).— ἡβάω = φθάνω εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας.— ὀππὸτ' ἂν ἡβήσῃ = ὅταν ἀνδρωθῇ.— ἰμείρεται· ὑποτακτ. ἄορ. ρ. ἰμείρομαι = ἐπιθυμῶ.— ἦς· [κτητ.— αἶα = γαῖα, χώρα.— ἔφατο = ἔφη.— φρένες = νοῦς (κυρίως φρένες = τὸ διάφραγμα τὸ χωρίζον τὸν θώρακα ἀπὸ τῆς κοιλίας, τὸ ὅποιον ἐθεωρεῖτο ἡ ἔδρα τῆς ψυχῆς).— ἀγαθὰ φρονέων· ἐναντ. μτχ. = παρὰ τὴν καλὴν του πρόθεσιν.— ἀπέτισε· ὑπκμ. ὁ Αἰγισθος· ρ. ἀποτίω = πληρώνω τὸ κακὸν πὺ ἔκαμα.

β) Κατάληξις ἀπαρεμφάτου, -μεναι: ἔμμεναι (ἔσμεν(αι)).

— Γενικὴ ἄρσεν. πρωτοκλιτικὴν εἰς -αο: 'Ατρεΐδαο, 'Ορέσταο.

— Χρῆσις τοῦ εἰ ἀντὶ ε (ἰωνικ.): 'Ερμείας ἀντὶ 'Ερμείας.

— 'Εγκλιτικὸν φωνῆεν ὑποτακτ. ε και ο ἀντὶ η και ω: ἰμείρεται ἀντὶ ἰμείρηται.

γ) πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε: 'Ο Ζεὺς μὲ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἐμφανίζεται ὡς γεννήτωρ και δημιουργός, πατρικῶς ἐπιβλέπων ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων και τῶν θεῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνθέσεως τῆς 'Οδυσσεΐας αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τῶν 'Ελλήνων ἦσαν ἀγνότεραι

και ύψηλότεραι παρά εις παλαιότερας εποχάς.— **Αιγίσθιοι, τὸν ῥ' ἔκταν' Ὀρέστης:** Τὸ οἰκογενειακὸν δράμα τῶν Ἀτρειδῶν ἦτο πασίγνωστον εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον και συχνὰ ἐπροκάλει ἠθικὰς σκέψεις, ὡς αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἐδῶ ὁ Ζεὺς. Ὁ Αἰγίσθος ἦτο ἐξάδελφος τῶν δύο Ἀτρειδῶν, Ἀγαμέμνωνος και Μενελάου, διότι ἦτο υἱὸς τοῦ Θυέστου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀτρέως (διὰ τοῦτο λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀμύμων). Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἀγαμέμνωνος ὁ Αἰγίσθος συνεδέθη μὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Κλυταιμῆστραν και, ὅτε ὁ Ἀγαμέμνων ἐπέστρεψε νικητὴς ἀπὸ τὴν Τροίαν, ὁ Αἰγίσθος και ἡ Κλυταιμῆστρα τὸν ἐδολοφόνησαν. Ἐν τῷ μεταξῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνωνος Ὀρέστης ἀνετρέφετο εἰς τὴν Φωκίδα, πλησίον ἐνὸς θείου του και, ὅτε ἠνδρώθη, ἐξεδίκησε τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του φονεύων τὸν Αἰγίσθον και τὴν μητέρα του.

44 - 62

α) **ἀμείβομαι** τινα = ἀπαντῶ εἰς τὸν λόγον τινός.— **γλαυκῶ-πιδ** = ἡ ἔχουσα σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς. Ἐπίθετον τῆς Ἀθηναίας (γλαυκός = σπινθηροβόλος + ρίζ. ὀπ- ὄφιδ, ὄφομαι).— **ὑπατος** = ὑπέρτατος.— **κρείων -ντος** = κυρίαρχος, ἄρχων.— **και λίην... ὀλέθρω**· ἡ σειρά τῶν λέξεων: **κεῖνός γε κείτῃ ὀλέθρω και λίην εὐοικίτι.**— **κείτῃ ὀλέθρω** = ἠφανίσθη, ἔπεσεν εἰς ὄλεθρον.— **εὐοικίως** = ὁ ἀρμόζων.— **ὡς** = οὕτως· δεικτικόν.— **ὅτις** = ὅστις.— **ῥέζω** = πράττω.— **ἀμφὶ Ὀδυσῆι** = διὰ τὸν Ὀδυσσεά.— **δαίφρων** = συνετός.— **δαίωμα** = χωρίζομαι, κομματιάζομαι (πρβλ. 23).— **τὸ ἤτορ** = ἡ καρδία.— **δύσμορος** = κακότηχος (δύσ + μόρος· 34).— **δηθά, δὴν** = ἐπὶ μακρὸν.— **τὸ πῆμα** = πάθημα (παθεῖν).— **ἀπο** = μακρὰν.— **ἀμφίρυτος-η-ον** = περίφρυτος, ποὺ βρέχεται γύρω ἀπὸ θάλασσαν.— **ὄθι** = ὄπου.— **ὄμφαλος** = κέντρον.— **ἐν** = ἐντὸς αὐτῆς.— **δῶμα** = κατοικία.— **ναίω** = κατοικῶ (ναός).— **ὀλοόφρων** = κακόβουλος, δόλιος (ὀλοός = ὀλέθριος).— **τὸ βένθος** = βάθος (πρβλ. και πένθος - πάθος).— **ἔχω** = κρατῶ.— **αὐτός** = ὁ ἴδιος, μόνος του.— **μακρὸς** = ὑψηλός.— **ἀμφίς** = ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἄνω και κάτω, συγγρατοῦν οἱ κίονες τὸν οὐρανὸν εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν γῆν.— **δύστηνος** = δυστυχής.— **κατερύκω**· 14.— **αἰμύλιος** (και αἰμύλος) = γλυκός.— **θέλγει**· ἀποπειρατ. ἐνεστ. = προσπαθεῖ νὰ τὸν γοητεύη.— **ἐπιλήσεται**· μέλλων τοῦ λήθομαι = λησιμονεῖ (ἰωνικός τύπος τοῦ λανθάνω).— **αὐτάρ**· 9.— **ἴεμαι**· 6.— **ἀποθρῶ-**

σκω = ἀνέρχομαι (θρώσκω = πηδῶ).— νοῶ = ἀντιλαμβάνομαι διὰ τῶν αἰσθήσεων, βλέπω.— **ιμείρεται**· 41.— **οὐδὲ** = καὶ δέν.— **ἐντρέπεται** = κάμπτεται, συγκινεῖται.— **ἦτορ**· 48.— **φίλον ἦτορ** = ἡ καρδιά σου, ἡ καρδούλα σου. Τὸ ἐπίθετον φίλος παρ' Ὀμήρῳ ἔχει πολλάκις σημασίαν κτητ. ἀντωνυμίας, ἐνίοτε καὶ μὲ ὑποκοριστικὴν ἔννοιαν.— **νύ**· 32.— **χαρίζομαι τινι** = εὐχαριστῶ τινα. Ἀντικειμ. τοῦ χαρίζετο : τ(οι) = σοι.— **νῆες Ἀργείων** = τὸ ναυτικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀργ. ἐν Τροίᾳ.— **ἱερά βέζω** = τελῶ θυσίας.— **Τροίη ἐν εὐρείῃ** = εἰς τὴν εὐρείαν περὶθάλα τῆς Τροίας.— **τί** = διατί.— **ὠδύσασο**· ὠδυσάμην = ὠργίσθην· ἀντικμ. τὸ οἶ.

β) Ἐναλλαγὴ τοῦ **σ** καὶ **τ** ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως : τοι - σοι (πρβλ. Λατιν. tu-tibi).

— Καταλήξεις τῶν πλαγ. πτώσ. τῶν εἰς **εὗς** : **-ῆος** (**-έως**), **-ῆι** (**-έι**), **-ῆα** (**-έα**) : Ὀδυσ(σ)ῆος Ὀδυσ(σ)ῆι Ὀδυσ(σ)ῆα.

— Σχηματισμὸς τοῦ β' προσ. μέσ. ἀόρ. α' εἰς **-αο** : ὠδυσάμην-ὠδύσασο.

— Ἡ ἀντωνυμία ἐκεῖνος ἄνευ τοῦ **ε** : **κεῖνος**.

γ) **Κρονίδης** καὶ **Κρονίων** ὀνομάζεται ὁ Ζεὺς ὡς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Κρόνου, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν ἀρχαίων, ἦτο ἄλλοτε ὁ ἄρχων τῶν θεῶν. Τοῦτον ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς, ὁ ὁποῖος ἔδρυσεν ἰδικὸν του θεῖκον κράτος εἰς τὸν Ὀλυμπον.— **νῆσω ἐν ἀμφιρῦτῃ... νῆσος δενδρήσσα** : Ἡ Ἀθηναῖα τονίζει τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψύδος. Τὴν νῆσον αὐτὴν παριστάνει ὁ ποιητὴς ὡς κειμένην εἰς τὸ κέντρον τῆς θαλάσσης, τῆς Μεσογείου, ἥτις ἦτο καὶ ἡ περισσότερον γνωστὴ θάλασσα. Ὅπωςδὴποτε θὰ τὴν φαντασθῶμεν δυτικῶς τῶν νήσων τοῦ Ἴονίου.— **Ἄτλας** : Τιτὰν ἢ δαίμων θαλάσσιος, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπὶ τοῦ ὤμου του τὸ βάρος τοῦ οὐρανοῦ θόλου. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ποιητοῦ ὁ Ἄτλας ὑποβασιλεύει πανυψήλους κίονας, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.— **Ἀργείων παρὰ νηυσί** : Τὸ σύνθηρος ὄνομα τῶν Ἑλλήνων παρ' Ὀμήρῳ εἶναι Ἀχαιοί. Λέγονται ὅμως καὶ Ἀργεῖοι, διότι τὸ Ἄργος ἦτο ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς Τροίαν Ἕλληνες, προβλέποντες ὅτι ἡ πολιορκία τοῦ Ἰλίου θὰ εἶναι μακρά, εἶχαν ἀνελεύσει εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖά των καὶ ὠχύρωσαν μέγα στρατόπεδον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου κατεσκευάσαν τὰς σκηνάς

των. Ἐπειδὴ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων καὶ τὰ σχετικὰ ἐξαρτήματα ἐγέμιζον σχεδὸν αὐτὴν τὴν ἔκτασιν, ὁ ποιητὴς πάντοτε ἀναφέρει τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον τῆς Τροίας μετὰ τὰς ἐκφράσεις « *παρὰ νηυσὶ Ἀχαιῶν* », « *Ἀργείων παρὰ νηυσὶ* ».

63 - 79

α) ἀπαμείβομαι· ἀμείβομαι· 44. Ἡ ἀπὸ ἐκφράζει τὰς ἐκ περιτροπῆς ἀπαντήσεις τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς.— **προσέφη** ἀντικμ. : *τὴν* = εἶπε πρὸς αὐτήν.— **νεφεληγερέτα** = ὁ συγκαλύπτων τὸν οὐρανὸν μενεφέλας (*νεφέλη* + *ἀγείρω* = συναθροίζω).— **τὸ ἔρκος** = φραγμὸς· μτφ. *ἔρκος ὁδόντων* = τὸ στόμα (*εἶργω, εἰρκτή, πολι-ορκία*).— **ἔπειτα** = ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, δηλ. τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δυστυχίαν τοῦ Ὀδυσ.— **πῶς ἂν λαθοίμην**· τὸ ἂν δυνητικὸν = πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσω.— **περὶ-ἔστι**· *περὶεμι* = ὑπερέχω.— **νόον**. αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— **περὶ-ἔδωκε** = προσέφερε περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον θνητόν.— **ἱρά· ἱερά** = θυσίαι.— **τοί**· 23.— **γαιήοχος** = ὁ κρατῶν, ὁ συνεχῶν τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ὑδάτων (*γαῖα-ἔχω*).— **ἀσκελές**· ἐπίρρ. = σκληρῶς, ἐπιμόνως (*ρίζ, σκελ-σκλη* — σκελετός, σκληρός).— **Κύκλωπος**. γεν. τῆς αἰτίας.— **χολοῦμαι** = εἶμαι ὠργισμένος (*χόλος* — ὄργη).— **ἀλάωσεν** = ἐτύφλωσεν (*ἀλαός* = τυφλός)· μετὰ γεν. *ὀφθαλμοῦ*, ὡς στερορήσεως σημαντικόν.— **ἀντίθεος**· 21.— **δοῦ** = οὐ.— **ἐκ τοῦ** = ἐκτοτε.— **ἐνοσίχθων** = ὁ σείων ἐνδοθεν τὴν γῆν (*ἐν* + *ὠθῶ* + *χθών* = γῆ).— **οὐ τι** = οὐδόλως.— **πλάζω** = κάμνω νὰ πλανᾶται (*πλάζομαι*· 2).— **πατρίς αἴη** = πατρικὴ γῆ.— **ἄγετε**· παρακλευσμ. = ἐμπρός, ἐλάττε.— **οἶδε** = οἱ ἐδῶ παρόντες θεοί.— **περὶ-φράζομαί τι** = σκέπτομαι σοβαρῶς περὶ τίνος.— **νόστον**· ἀορίστως = ἓνα τρόπον ἐπανόδου.— **ὄπως ἔλθῃσι** = ὥστε νὰ ἐπανεέλθῃ.— **μεθίημι** = ἀφίνω, παραιτοῦμαι.— **χόλος** = ὄργη· 69.— **οὐ τι**· 75.— **μὲν** = βεβαίως (*μῆν*).— **ἀντία** = ἀντιθέτως.— **ἀέκητι** = ἀκουσίως, παρὰ τὴν θέλησιν (*ἀ* στερ. + *έκῶν*).— **ἐριδαίνω** = ἐπιμένω εἰς τὴν ἔριν.— **οἶος**· 13.

β) Ὀνομαστικὴ πρωτοκλίτων εἰς **-α** (-ας -ης) : *νεφεληγερέτα* (πρβλ. τὰ λατιν. *α'* κλίσ. *nauta, poeta*).

— Κατάληξις ἀπαρεμφ. **-μεν** (-ειν) : *ἐριδανέμεν*.

— Ἰωνικὸς τύπος τοῦ *αἰεί* : **αἰεί**.

γ) **νεφεληγερέτα** : Ὁ Ὅμηρος ἀποδίδει εἰς τοὺς θεοὺς ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ιδιότητάς των. Τὸ ἐπίθετον **νεφεληγερέτα** εἶναι ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ ἐκφράζει τὸ τρομερὸν μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ, ὅστις κυριαρχεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐξίσου ἐκφραστικά εἶναι καὶ τὰ ἐπίθετα τοῦ Ποσειδῶνος : **γαίηοχος**, **ἐνοσίχθων**. Τὸ πρῶτον παριστᾷ τὴν φυσικὴν δύναμιν, ἢ ὁποῖα χωρίζει τὴν ξηρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ **ἐνοσίχθων** ὑπενθυμίζει τὰς σεισμικὰς δονήσεις τῆς γῆς.— **Κύκλωπος** : Ὡς γνωστόν, ὁ Πολύφημος, ἐνῶ ἦτο ἀντίθεος καὶ θεογενής, ἐτυφλώθη ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά διὰ πανουργίας. Ὁ μῦθος ἱστορεῖται εἰς τὸ ι τῆς Ὀδυσσεΐας.

80 - 95

α) **εἰ μὲν δὴ** = ἐὰν πράγματι.— **φίλον (ἔστι)** = ἀρέσκει, ἐγκρίνεται.— **νοστήσαι** ἐπεξήγ. τοῦ **τοῦτο**.— **πολύφρων** = σοφός, συνετός (πρβλ. **δαίφρων** 48).— **ὄνδε δόμενδε** = εἰς τὸ σπίτι του.— **δόμος** = οἶκος, σπίτι (**δέμω** = κτίζω).— **διάκτορος** = ὁ ψυχοπομπός.— **ἀργεῖφόντης**· 28.— **ὄτρυνόμεν** ὑποτακτ. τοῦ **ὄτρυνω** = παροτρύνω, διατάσσω νὰ μεταβῇ.— **ὄφρα** = ἕνα.— **ἑυπλόκαμος** = ἔχουσα ὠραίους πλοκάμους, ὠραῖα μαλλιά.— **νημερτής** = ἀλάνθαστος, ὀριστικός (**νη-ἀμαρτάνω**).— **βουλή** = ἀπόφασις, θέλησις.— **νόστον**· ἐπεξ. τοῦ **βουλή**.— **ταλασίφρων** = ὁ ὑπομένων μὲ καρτερίαν τὰς ταλαιπωρίας, ὑπομονητικός (ρίζ. **ταλα-τλή** + **φρήν**).— **κε(ν)**· τὸ δυνατ. ἢ τὸ ἀοριστολογ. ἄν.— **ἐγών** = ἐγώ.— **ἔσελεύσομαι**· μέλλων τοῦ εἰσερχομαι.— **οἱ**· δοτ. κτητ. **οἱ υἱόν** = τὸν υἱόν του.— **ἔποτρύνω** = ἐξεγείρω· ἐνν. τὸν Τηλέμ. ἐναντίον τῶν μνηστήρων.— **μένος** = θάρρος.— **θείω**· **θῶ**.— **ἀγορή** = συνέλευσις (**ἀγείρω**, πρβλ. 63 **νεφεληγερέτα**).— **κομόων** = ὁ τρέφων κόμην.— **τὸ κάρη** = ἡ κεφαλή.— **ἀπειπέμεν** = νὰ ὑπαγορεύσῃ. Ἄορ. τοῦ **ἀπόφημι**.— **οἱ**· δοτ. ἀντιχαριστική.— **μῆλα** = πρόβατα.— **ἀδινός** = πυκνός, πολυπληθής.— **εἰλίποδες**· ἐπίθετον τῶν βοῶν, διότι στρέφουν τοὺς πόδας πρὸς τὰ μέσα κατὰ τὸ βᾶδισμα (**εἴλω** = στρέφω + **πούς**).— **ἔλιξ**· ἐπίθετον ἐκφράζων τὴν καμπυλότητα.— **ἔλιξ βοῦς** = βοῦς μὲ καμπύλα κέρατα : πρβλ. τοῦ Κρυστάλλη : βῶδια στεφανοκέρατα.— **ἡμαθίεις** = ἀμμώδης (**ἄμαθος** - **ἄμμος**).— **πευσόμενον**· μέλλων τοῦ **πυρθάνομαι**, μτχ. τελ.— **ἡδέ**· 12.— **μιν** = αὐτόν.— **κλέος** = δόξα.—

ἔσθλός = ἀγαθός. — **μῖν...ἔχουσιν** ὑποκ. τοῦ ρ. τὸ κλέος καὶ ἀντικ. τὸ μιν : διὰ τὰ τὸν λαμπρὴν φήμη καλὴ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

β) Αἰτιατικὴ ἐνικοῦ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς καὶ εἰς τὰ τρία γένη : **μῖν** (αὐτὸν -ῆν -ό).

— Κατάληξις ἀρχαιότερα γ' προσ. ἐνεστώτος ὑποτακτ. — **ῆσι :** ἔχουσι, ἔλθουσι.

— Εὐφωνικὸν **ν** εἰς τὴν ἀντωνυμίαν ἐγὼ : **ἐγὼν**.

γ) **᾽Ωγυγίη** : Ὡς ἐπίθετον ἢ λ. ἀγύγιος σημαίνει παλαιότατος. Ὡς γεωγραφικὴ θέσις ἢ ᾽Ωγυγία εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τῆς ᾽Οδυσσεΐας ὡς λίαν μεμακρυσμένη νῆσος, ἀφοῦ ὁ ᾽Οδυσσεὺς με οὖριον ἄνεμον ἐταξίδευσε 17 ἡμέρας, ἕως ὅτου ἀντικρύσῃ τὰ ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων Σχερίας. — **ἀγορή** : Ἦδη ἀπὸ τῶν προῖστορικῶν χρόνων ὑπῆρξε παρ' Ἑλλήσιν ὁ θεσμὸς τὰ συναθροίζεται ὁ λαὸς εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ τὰ ἐκφράζῃ γνώμην (διὰ βοῆς συνήθως) ἐπὶ τῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια ὑπέβαλλον οἱ βασιλεῖς. — **κάρη κομῶντας** : Ἡ διατήρησις μακρᾶς κόμης ἦτο ἔθιμον γενικὸν εἰς ὅλας τὰς ἐλληνικὰς φυλάς. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐξέλιπε βαθμηδὸν ἢ συνήθεια αὐτὴ καὶ διετηρήθη μόνον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. — **μνηστῆρες** : Εὐγενεῖς ἀπὸ τὴν Ἰθάκην καὶ ἀπὸ τὰς γειτονικὰς νήσους, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν εἰς γάμον τὴν σύζυγον τοῦ ἀπόντος ᾽Οδυσσεῶς, τὴν Πηνελόπην. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διέμενον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ᾽Οδυσσεῶς καὶ κατέτρωγον τὴν περιουσίαν του. — **εἰλίποδας ἔλικας βοῦς** : Ὁξὺς παρατηρητῆς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ὁ Ὅμηρος παριστᾷ μετὰ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ τὸ ἐκλεκτὸν εἶδος τῶν βοῶν, τοὺς ὅποιους ἔσφαζαν οἱ μνηστῆρες. — **Σπάρτη** : Ἀχαικὸν κράτος, εἰς τὸ ὅποῖον ἐβασίλευεν ὁ Μενέλαος. Οὗτος, ἀφοῦ ἀνέκτησε τὴν σύζυγόν του Ἑλένην, ἀρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Τροίαν πλουσιώτατος καὶ ἐνδοξος. — **Πύλος** : Ἦτο τὸ βασιλεῖον τοῦ Νέστορος, ὅστις ἐπίσης εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ τῶν πρώτων ἀπὸ τὴν Τροίαν καὶ ἤδη γέρων ἀπελάμβανεν ἡσυχον βίον ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Τὸ βασιλεῖον τοῦ Νέστορος περιελάμβανε τὴν μέσην καὶ μεσημβρινὴν Ἡλείαν καὶ μέρος τῆς Μεσσηνιαίας. Ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Νέστορος Πύλος δὲν ἔκειτο ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς Πύλου τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀλλὰ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τριφυλίας πρὸς νότον τοῦ Ἄλφειου.

96 - 124

α) 96 - 112. ὥς· δεικτ. 6.— ὥς εἰποῦσα = μετὰ τοὺς λόγους αὐτοῦς.— ἐδήσατο· ρ. δέομαι-σῶμαι = δένω κάτι ἰδικόν μου· ἐνεργ. δέω—δῶ.— βῆ-κατὰ = κατέβη.— τὸ κάρηνον = κορυφή (κάρη 90).— ἀίξασα· ρ. αἴσσω = πηδῶ (διὰ ττοντες ἀστέρες, αἴξ).— δῆμος = ἡ κοινοῦμένη περιοχή μιᾶς χώρας, ἡ πόλις.— ὁ οὐδός = τὸ κατώφλιον.— ἔχω = κρατῶ.— ἔγχος = δόρυ.— εἶδομαι = παρουσιάζομαι ὑπὸ ἄλλην μορφήν, φαίνομαι ὥς...— ἡγήτωρ = ἡγεμών.— ἄρα = φυσικά· διότι ἡ παρουσία τῶν μνηστήρων ἦτο συνήθης κατάστασις εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσεύς.— ἀγήνωρ = ἀγέρωχος, ὑπερόπτης (ἀγαν + ἀγήρ).— ἔπειτα = κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν.— πεσσοί = αἱ ψῆφοι, τὰ πούλια παιγνιδίου, ἴσως ὅπως περίπου ἡ σημερινὴ ντάμα.— προπάροιθε(ν) = ἐμπρός.— ἤμενοι = καθήμενοι πρβλ. καὶ 26.— ἡ ῥίνος = τὸ δέριμα, ἡ προβεῖα.— ὄτρηρός = γοργός, πρόθυμος. Ἐπίθετ. τῶν θεραπόντων.— μίσγω = ἀναμειγνύω.— κρητήρ· ἀγγεῖον εὐρύστομον, ὅπου γίνεται ἡ ἀνάμειξις τοῦ οἴνου μετὰ τοῦ ὕδατος (κεράννυμι, κρασις, κραμα).— αὔτε = ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.— πολύτρητος = μὲ πολλὰς τρύπες, πορώδης.— νίζω = πλύνω.— πρότιθεν = παρέθετον.— δατέομαι = μοιράζομαι μὲ ἄλλους (πρβλ. καὶ δαίομαι 23, 48).

113 - 124. πολὺ πρῶτος = πρῶτος πρῶτος.— θεοειδής = θεομορφος· ἐπίθ. ὠραίων θνητῶν.— ἦστο· ἦμαι = κάθημαι.— τετιήμενος = λυπημένος (τετήμαι).— φίλον ἦτορ· αἰτιατ. ἀναφορᾶς· σημασ. ἴδε 60.— ὄσσομαι = βλέπω (ὄσσε = ὀφθαλμοί, Λατίν. oculus), ὄσσομαι ἐν φρεσὶ = βλέπω κατὰ φαντασίαν.— ἐσθλός· 95.— εἶ ποθεν ἐλθὼν = ἀν ἤρχετο ἀπὸ κάπου καί... Αἱ ἀκολουθοῦσαι εὐκτικαὶ ἐκφράζουσιν εὐχὴν τοῦ Τηλ.— μνηστήρων τῶν μὲν = αὐτῶν μὲν τῶν μνηστήρων.— σκέδασις = διασκορπισμὸς (σκεδάννυμι).— σκέδασιν θεῖη· περίφρ. = νὰ ἐπιτύχη τὸν διασκορπισμὸν, νὰ δυνηθῇ ν' ἀποπέμψῃ τοὺς μνηστήρας.— δώματα = ἀνάκτορα.— τιμῆ = ἀξίωμα.— οἴσιν· κτητ.— ἀνάσσω = βασιλεύω, κυβερνῶ.— τὰ φρονέων = ἐνῶ ἔκαμνε αὐτὰς τὰς σκέψεις.— μεθήμενος = καθήμενος μεταξὺ.— εἰσορῶ = βλέπω.— ἰθὺς = κατ' εὐθείαν πρὸς...— νεμεσῶμαι = ἀγανακτῶ (νέμεσις = δικαία ἀγανάκτησις).— δηθά· 49.— ἐφρεστάμεν = ἐφρεστάναι. Τὸ ἀπαρέμφ. ὀρίζει τὴν αἰτίαν τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Τηλ.— ἔλε· εἶλε = ἔπιασε, ρ. αἰρῶ.— δεξιτερός = δεξιός (Λατ. dexter).— ἐδέξατο = ἐπῆρε μὲ

κίνησιν φιλικῆς ὑποδοχῆς.— **ἔγχος**· 104.— **μιν φωνήσας** = ὁμιλήσας πρὸς αὐτόν.— **ἔπεα πτερόεντα** = πτερωτὰ λόγια. Συνήθης ἔκφρασις παρ' Ὀμήρῳ διὰ τὴν ταχύτητα μετ' ἣν ὅποιον ἐκστομίζονται καὶ χάνονται οἱ ἀνθρώπινοι λόγοι.— **παρ' ἄμμι** = παρ' ἡμῖν.— **φιλέομαι** = φιλοξενούμαι.— **ἔπειτα** = μετ' ὀλίγον.— **πατέομαι** = γεύομαι.— **δεῖπνον** = φαγητόν.— **μυθέομαι** = λέγω.— **ὄττεο**· ὄτου = οὔτινος.— **ὄττεό σε χρῆ** = τί σοῦ χρειάζεται, τί ζητεῖς.

β) **ου** ἀντὶ **ο** : *Οὐλυμπος* - *Ὀλυμπος*.

Κατάληξις γ' πληθ. παρατ. **-εν** (*-εσαν*) : *πρότιθεν* (*πρό(ε)-τίθεσαν*).

— Ἰωνικὸν **ει** ἀντὶ **ε** : *ξεῖνος* (*ξένος*).

— Συναίρεσις **ε + ο** εἰς **ευ** : *δατεῦντο* - (*ἐ*) *δατέοντο*.

— Δοτικὴ πληθ. προσωπ. ἀντωνυμίας : **ἄμμι** (*ἡμῖν*).

— Κατάληξις μέλλοντος β' προσ.— **εαι** : *φιλήσαι* (*φιλήση*), *μυθήσαι* (*μυθήση*).

— Ἰωνικὸν **η** ἀντὶ **α** : *κρατήρ* (*κρατήρ*).

— Ἡ πρόθεσις εἰς εἰς Ἰωνικὸν τύπον: **ἐς**.

γ) **πρόθυρον** : Ἡ ἐξωτερικὴ θύρα, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆρχετο τις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον αὐλήν τοῦ ἀνακτόρου ἢ τοῦ οἴκου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἦτο ὁ βωμὸς τοῦ Ἐρκείου Διὸς καὶ δι' αὐτῆς ἔφθανέ τις εἰς τὸ μέγαρον, ἦτοι τὸ κύριον δωμάτιον. Ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάρου εἶχε στοὰν ὡς πρόθυρον, τὴν λεγομένην *αἴθουσαν*. Τὸ μέγαρον ἦτο εὐρύχωρον δωμάτιον προοριζόμενον κυρίως διὰ τὰς συγκεντρώσεις ἀνδρῶν. Ἡ στέγη του ἐστηρίζετο διὰ 4 ξυλίνων κιόνων καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ *εστία* ἢ *ἐσχάρα*. Ἐνωθεν τῆς ἐσχάρας ἡ ὀροφή ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐσχημάτιζεν εἶδος φεγγίτου, τὸ *ὀπαῖον*, διὰ νὰ φωτίζεται καὶ ν' ἀερίζεται καλύτερον τὸ μέγαρον. Ὅπισθεν τοῦ μεγάρου ὑπῆρχε *θάλαμος*, χρησιμοποιοούμενος ὡς κοιτῶν καὶ ἐνδιαιτήμα τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀνάκτορα ὑπῆρχον καὶ ἄλλα διαμερίσματα ὡς ἐξαρτήματα τοῦ κυρίως οἴκου, ὅστις ἦτο πάντοτε τοῦ αὐτοῦ τύπου (βλ. εἰκόνας 3 καὶ 4).— **χάλκεον ἔγχος** : Τὰ ὄπλα τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἦσαν ἀπὸ ὀρείχαλκον. Καθαρὸς χαλκὸς ἐχρησιμοποιήθη μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μετάλλου τούτου, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα, διότι ἦτο

πολύ μαλακόν. Ἐγγος ἦτο τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὄπλον τῆς ἐποχῆς, μή-
 κους 2 - 5 μ. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς χαλκίνης αἰχμῆς καὶ ἐκ τοῦ δόρατος
 (κονταριοῦ), τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἰς τὸ κάτω μέρος ἦτο δξύ, διὰ νὰ ἐμπή-
 γνυται εἰς τὴν γῆν, ὅτε ὁ πολεμιστὴς δὲν τὸ ἐχρησιμοποιοῖ.— **Τάφος:**
 Ἡ μεγίστη τοῦ συμπλέγματος τῶν Ταφίων νήσων μεταξύ Λευκάδος
 καὶ Ἀκαρνανίας, τὸ σημερινὸν Μεγανήσι. Οἱ Τάφιοι ἦσαν περιβόητοι
 πειραταί.— **πεσσοί:** Συνήθης τρόπος διασκεδάσεως κατὰ τοὺς ὀμηρι-
 κούς καὶ τοὺς ἱστορικούς χρόνους ἦσαν παιγνίδια μὲ πεσσούς. Εἰς τὰ
 ἐρείπια τῆς Κνωσοῦ εὗρέθη ἐλεφαντίνη πλάξ μὲ διαγράμματα παιγνίου,
 ὅπως περίπου τὸ σημερινὸν ζατρίκιον (βλ. εἰκ. 5). — **θεράποντες:** Πι-
 θανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν τῶν διαφόρων μνηστήρων
 καὶ ὄχι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσεύς.— **κήρυκες:** Ἐπίσημοι θεράποντες
 τῶν βασιλέων ἔχοντες πολλὰ καὶ ποικίλα καθήκοντα.— **ἔμισγον οἶνον:**
 Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ Ἕλληνες ἔπινον τὸν οἶνον ἀνάμειγμένον μὲ
 ὕδωρ εἰς ὠρισμένην ἀναλογίαν. Ἡ ἀνάμειξις ἐγένετο πρὸ τῆς διανομῆς
 τοῦ ποτοῦ μέσα εἰς μεγάλα δοχεῖα, τοὺς κρατήρας (βλ. εἰκ 6).

— Ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Τηλεμάχου 119-124
 ν' ἀναγνωρισθῆ ἡ ἐγκαρδιότης τῆς ἐλληνικῆς φιλοξενίας κατὰ τοὺς
 ὀμηρικούς χρόνους.

125 - 143

α) ὤς· 96.— ἠγεῖτο = προηγῆθη, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν ξένον.—
 ἔσπετο· ρ. ἔπομαι = ἀκολουθῶ.— ὅτε δὴ = ὅτε πλέον.— ῥα = φυ-
 σικά.— ἔσαν· 12.— δόμος· 83.— μακρός· 54.— δουροδόκη = θήκη
 τῶν δοράτων (δουρον + δέχομαι). — εὐξοος = ὁ τελείως λελεασμένος,
 στυλιπνός. Ἐπίθ. ξυλίνων ἢ λιθίνων ἀντικειμένων.— **ταλασίφρων·** 87.—
 εἶσεν = ἔβαλε νὰ καθίσῃ (ἔλλειπτ. ἀόρ. εἶσα). — ὑπό = ὑποκάτω.—
 λίτα = ἀπλοῦν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ὑποστρώνεται εἰς τὰ καθίσματα
 (μόνον δοτ. τῇ λιτί καὶ αἰτ. τὴν λίτα). — **πετάσσας·** ρ. πετάν-
 νυμι = ἀπλώνω.— **καλὸν δαιδάλεον.** προσδιор. θρόνον.— **δαιδάλεος**
 = τεχνικὰ στολισμένος (Δαίδαλος). — ὁ θρῆνυς = σκαμνὶ διὰ τὰ πό-
 δια.— **πάρ· παρὰ** = πλησίον.— **ὁ κλισμὸς** = κάθισμα χαμηλότερον τοῦ
 θρόνου (κλίνω). — **ποικίλος·** πεποικιλμένος μὲ διάφορα ὑλικά, πλου-
 μιστός.— **ἔκτοθεν** = εἰς ἀπόστασιν.— **ἀνιάομαι** = στενοχωροῦμαι, ἐνο-

χλοῦμαι.— ὁ ὄρυμαγδός = θάρυβος.— ἀδήσειεν ρ. ἀδέω = ἀποστρέφομαι, ἀηδιάζω.— ὑπερφίαλος = ὑπερόπτης.— μετελθών = εὐρεθεὶς μεταξύ.— μίν· 95.— ἀποιχόμενος = ὁ μακρὰν εὐρισκόμενος.— ἡ χέρνιψ = ὕδωρ πρὸς νίψιν τῶν χειρῶν (χεῖρ + νίπτω).— ἀμφίπολος = θεραπευτὴς (ἀμφιπέλομαι = εἶμαι, ἀσχολοῦμαι περὶ τι).— προχώω· δοτ. ὄργ. εἰς τὸ ἐπέχευεν ἢ πρόχοος (πρὸ + χέω) = κανάτι μὲ προεξέχον στόμιον (βλ. εἰκ. 6).— ὁ λέβης -τος = λεκάνη τοῦ νιψίματος.— νίψασθαι, τὸ ἀπαρ. ἀπολύτως σημαῖνον σκοπὸν = διὰ νά...— τανύω = ἀπλώνω, ἀνοίγω.— ξεστός = γυαλισμένος.— σῖτος = ἄρτος.— ταμῆ = θεραπευτὴς διευθύνουσα τὰ τοῦ οἴκου. Συνήθως γηραιὰ καὶ πιστή, διὰ τοῦτο καὶ προσφωνεῖται μὲ τὸ ἐπίθετον αἰδοίη = σεβαστή.— ὁ δαιτρός = ὁ ὑπρέτης, ὁ εἰδικὸς διὰ τὸν τεμαχισμὸν τοῦ κρέατος (δαίω, δατέομαι).— κρεῖων = κρεάτων (κρεάων-κρεέων).— πίνακες = πινακία.— ἀείρω = σηκώνω, μεταφέρω.— σφι(ν) = αὐτοῖς (σφίσιν).— κύπελλον = ποτήριον.— θαμά = συχνάκις (πρβλ. τὸ νεοελλ. θαμών).— ἐπώχετο = ἤρχετο κατὰ διαλείμματα. Τὸ ρ. ἐπὶ κινήσεως ἐπαναλαμβάνομένης.— οἰνοχοεύω = χύνω οἶνον εἰς τὰ κύπελλα.

β) Συγκεκριμένος τύπος δοτικῆς πληθυντ. γ' προσ. τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : σφι(ν) = σφίσιν.

γ) σῖτος: Ὁ ἄρτος παρεσκευάζετο μὲ χονδροκομμένον σῖτον καὶ δὲν ἐψήνετο, ἀλλ' ἐξηραίνετο εἰς τὸν ἥλιον.— δαιτρός: Ὁ εἰδικὸς αὐτὸς θεράπων ἐκάθητο πρὸ μιᾶς τραπέζης, ὅπου ἦσαν τοποθετημένα τὰ ψητὰ κρέατα καὶ τὰ ἐτεμάχιζεν εἰς πολὺ μικρὰ τεμάχια, διότι δὲν μετεχειρίζοντο τότε οὔτε μαχαίρια οὔτε πηροῦνια.

— Διακρίνατε καὶ ἄλλας λεπτομερείας α) εἰς τὴν ἐπίπλωσιν τοῦ δημηρικοῦ ἀνακτόρου (σκεῦη καὶ ἐπιπλα), β) εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ ξένου καὶ γ) εἰς τὴν τάξιν τοῦ γεύματος.

144 - 155

α) ἀγήνωρ· 106. — ἔπειτα = ἀκολούθως. — ἐξείης = κατὰ σειρὰν (ἔρχομαι). — ἔζοντο = ἐλάμβανον θέσεις. — ἡ δμῶη = δούλη, ὑπηρέτρια (δαμάω = δαμάζω). — παρενήνεον = παρέθετον ἐν ἀφρονίᾳ

(παραηγέω και παραηγέω = σωρεύω πλησίον). — **κάνεον** = καλαθάκι του ψωμιού. — **ὁ κοῦρος** = νεαρός ἀνὴρ, παλληκάρι (θηλ. ἡ κοῦρη = κόρη). — **ἐπιστέφομαι** = γεμίζω μέχρι στεφάνης. — **τὸ ὄνειαρ - ατος** = ὠφέλιμον, ἐλεκτὸν φαγητὸν (ὀνήνημι = ὠφελέω). — **ιάλλω** = ἀπλώνω. — **ἡ πόσις - ιος** = τὸ ποτόν. — **ἐδητύς** = φαγητὸν (ρίζ. ἐδ-ἐσθίω, ἐδώδιμος Λατ. edo). — **ἐξ ἔντο** = ἀπέβαλον (ρ. ἴημι = ἀποβάλλω). — **ἔρος** = ἐπιθυμία, ὄρεξις. — **μεμήλει** = μέλει μοί τι = ἐνδιαφέρομαι διὰ κάτι. — **τοῖσιν ἄλλα μεμήλει** = αὐτοὶ ἐστράφησαν εἰς ἄλλα. — **μολπή** = ἄσμα (μέλπω). — **ἡ ὄρχηστὺς - ύος** = χορός. — **ἀναθήματα** = ἀπαράιτητα συμπληρώματα. — **δαῖς-δαιτός**· 26. — **ἐν χερσὶ ... Φημίω** ἀντί: ἐν χερσὶ Φημίου. — **ῥά** = βεβαίως. — **αἰίδω** = ψάλλω. — **ἀνάγκη** = ἀναγκαστικῶς, καθ' ὑποχρέωσιν. — **ἦ τοι** = τῷ ὄντι. — **φορμίζω** = κρούω τὴν φόρμιγγα. — **ἀνεβάλλετο** = ἔκρουε τὰς χορδὰς καὶ ἤρχιζε... — **καλόν**· ἐπίρρ. = ὠραῖα.

β) Ποιητικὴ χρῆσις ἀρχαίων ὀνοματ. τύπων : **ἔρος** (ἔρωσ).

— Ἰωνικὸς τύπος τοῦ ἄδω : **αἰίδω**.

γ) **δμωαί** : δμωαὶ ἦσαν αἱ ἐξ αἰχμαλωσίας δοῦλαι καὶ διὰ τοῦτο αὐταὶ ἐξετέλουν τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ἐν τῷ οἴκῳ. Ἀνωτέρας θέσιν εἶχον αἱ ἀμφίπολοι, αἱ ὁποῖαι ἐξετέλουν εἰδικὰ ἔργα ἢ ἀνήκον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. — **ἀναθήματα δαιτός** : Τὸ ὀμηρικὸν συμπόσιον καταλήγει συνήθως εἰς ὠδὴν καὶ χορόν. Ὑπῆρχον εἰδικοί ἀοιδοί, ὡς ἐδῶ ὁ Φῆμιος, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ φαιδρύνουν ἢ νὰ διασκεδάζουν τοὺς συμπότας μὲ ἄσματα. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἄσματος ὁ ἀοιδὸς ἀνεβάλλετο,, ἦτοι ὑπέκρουε τὴν κιθάραν. (Περὶ αὐτῶν ἴδε περισσότερα εἰς εἰσαγωγὴν). — **κιθαρὶν περικαλλέα** : Ἡ κιθάρη ἢ ἡ φόρμιγξ ἦτο τετράχορδον ὄργανον παρόμοιον πρὸς τὴν λύραν. Φαίνεται, ὅτι ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἦτο λίαν προηγμένη διὰ τοῦτο καὶ χαρακτηρίζει ὁ ποιητῆς τὴν φόρμιγγα τοῦ Φημίου περικαλλέα.

156-177

α) **γλαυκῶπις**· 44. — **ἄγχι** = πλησίον. — **πευθοῖατο - πεύθουιντο**· ρ. **πεύθουμαι** = ἀντιλαμβάνομαι, ἀκούω (**πυνθάνομαι - πεύσομαι**).

ἦ καὶ = μήπως καί... — νεμεσῶμαι = θυμῶνω, προσβάλλομαι, πρβλ. 119. — ὅττι κεν εἶπω = δι' ὅ,τι θά σοῦ εἰπῶ. — κεν· τὸ ἀοριστολογ. ἄν.— μέλει· 151.— ρεία = εὐκολα πράγματα (ῥηίδια, ῥάδια).— βίотος = περιουσία, πρβλ. νεοελλ. τὸ βίος. — νήποιον· ἐπίρρ. = δωρεάν, χωρὶς ν' ἀνταποδίδουν αὐτοί.— ἔδω = τρώγω, πρβλ. 150.— δῆπου = ἴσως τώρα πλέον.— πύθομαι = σαπίζω.— ὄμβρος = βροχή.— ἐπ' ἠπείρου = ἐπάνω εἰς κάποιαν ξηράν. — εἶν = ἐν. — ἄλς - ἄλός = θάλασσα (ἄλας, ἄλιεύς, παράλιος).— κυλίνδω=κυλίω· ἀντκ. τὰ ὄστᾱ.— εἶ γε· ἡ ὑπόθεσις ἐνέχει καὶ ἔννοιαν εὐχῆς, πρβλ. νεοελλ. ἔ, καὶ ἂν τὸν ἔβλεπαν.— ἰδοίατο = ἴδοιντο.— ἀρησαίατο = ἀρήσαιντο· ρ. ἀρῶμαι = εὐχομαι· ἔδῶ ἐπὶ καλοῦ. — πόδας· αἰτ. τοῦ κατὰ τι. — ἀφνειός = πλούσιος.— χρυσοῖο — ἐσθῆτος· γεν. τῆς ὕλης = εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐνδύματα. — μόρος = ἡ κοινὴ μοῖρα τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος (Λατ. mors).— θαλπωρῆ = παρηγορία. — ἐπιχθόνιος = ἐπίγειος (ἐπὶ + χθών).— φῆσιν = φῆ· ὑποτακτ. τοῦ φημί. — τοῦ δὲ ὤλετο = πάντως δι' αὐτὸν ἐχάθη. — ἄγε = ἔλα, ἐμπρός, πρβλ. 76.— ἀτρεκέως = χωρὶς περιστροφάς, εὐλικρινῶς.— καταλέγω = λέγω λεπτομερῶς.— τίς, πόθεν, ἀσύνδετον = ποιός, ἀπὸ ποῦ; — εἰς = εἶ = εἶσαι.— πόθι· ἐν τόπῳ στάσις = ποῦ; — τοι = σοι. — τοκῆς = γονεῖς (τίκτω, τέκνον).— εὐχετόωντο ἔμμεναι· συνήθης περιφρασὶς παρ' Ὀμήρῳ· εὐχετάομαι ἢ εὐχομαι ἔμμεναι = καυχῶμαι, ὅτι εἶμαι. — οὐ μὲν γάρ τι = διότι πάντως δέν...— οὐ τι = οὐδὲλως. — ἐτήτυμον· ἐπίρρ. = ἀληθῶς (ἔτυμος = ἀληθής).— ἀγορεύω = λέγω.— ἡ-ῆ = ἦ-ῆ.— νέον· ἐπίρρ. = νεωστί, διὰ πρώτην φοράν.— μεθέπω = ἔρχομαι πρὸς. — ἐσσί = εἶ.— πατρῷός ἐσσι ξείνος = συνδέεσαι διὰ φιλοξενίας μὲ τὸν πατέρα μου. — ἴσαν = ἦσαν (εἶμι) = ἤρχοντο.— δῶ = δῶμα. — ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων = ἐσχετίζετο μὲ ἀνθρώπους, ἦτο κοινωνικός· ἀνθρώπων γενκ. ἀντικμ.

β) Κατάληξις γ' πληθ. εὐκτικῆς μέσου ἀορίστ. — ατο : πευθοίατο, ἰδοίατο, ἀρησαίατο.

— Ἡ πρόθεσις ἐν εἰς τὸν τύπον εἶν.

— Ἀρχαῖοι τύποι β' προσ. ἐνεστ. ὀριστ. τοῦ εἶμι: εἰς (εἶ) ἐγκλινόμενον καὶ ἐσσί.

— Παρατατικὸς τοῦ εἶμι ἐκ θέματος ι : ἴσαν (= ἦσαν).

γ) ἀφνειότεροι χρυσοῖο ἐσθῆτός τε: Ὁ χρυσὸς ὡς πολύτιμον

μέταλλον ἀπετέλει τὸν ἰδιωτικὸν πλοῦτον. Ἐχρησιμοποιοεῖτο εἰς σκεύη, εἰς κοσμήματα ἢ ἐφυλάσσετο ἀκατέργαστος. Ἐπίσης τὰ ἐνδύματα ἦσαν ἀληθινὴ περιουσία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, διότι ἦσαν ἀπὸ πολύτιμα ὕλικά καὶ ἐποικίλλοντο μὲ κεντήματα, ἔργα γυναικῶν εἰδικῶν εἰς τὴν ὕφαντικὴν καὶ ποικιλτικὴν τέχνην.— **Ξένος πατρώιος**: Μεταξὺ τοῦ φιλοξενουῦντος καὶ τοῦ φιλοξενουμένου ἐδημιουργεῖτο δεσμός, ὁ ὁποῖος παρεδίδετο ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ τέκνα. Ξένος λέγεται καὶ ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος.

178 - 212

α) 178 - 193. τὸν προσέειπε = πρὸς τοῦτον εἶπε. — **τοιγάρ** = ὥρι-
σμένως. — **ἀτρεκέως**· 169. — **ἀγορεύσω τοι ταῦτα** = θὰ σὲ πλη-
ροφορήσω δι' αὐτά. — **δαίφρων**· 48. — **εὐχομαι εἶναι**· 172. — **ἀτάρ**
= αὐτάρ· 9. — **φιλήρετος** = ὁ ἀγαπῶν τὴν κωπηλασίαν (*φιλῶ + ἐρε-
τμᾶ* = κουπιὰ). Ἐπιθετὸν ναυτικῶν λαῶν. — **ᾧδε**· ὅπως ὑπέθεσε καὶ
ὁ Τηλέμαχος, δηλ. ὅχι πεζός, ἀλλὰ ξὺν νηὶ ἠδὲ ἐτάροισιν ἤτοι μὲ ἰδιό-
κτητον πλοῖον. — **κατήλυθον**· κατῆλθον = κατέπλευσα. — **οἶνοψ** = ὁ
ἔχων ὄψιν οἴνου, κρασσωπὸς καὶ γενικῶς = σκοτεινός, βαθυχρωμος.—
ἀλλόθροος = ὁ ἔχων ξένην φωνήν, ξενόγλωσσος (*ἄλλος + θρόος*).—
μετὰ χαλκόν = πρὸς προμήθειαν χαλκοῦ.— **ἄγω** = φέρω. — **αἰθῶν** =
στιλπνός (*αἰθῶ* = καίω, λάμπω (*αἰθουσα, αἰθίσιψ, αἰθήρ*). — **ἦδε**· δεικτ.
= ἐδῶ δά. — **ἔστηκεν** = εἶναι ἠγκυροβολημένη.— **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς μίαν
ἐξοχικὴν παραλίαν.— **νόσφι** = μακράν, ἔξω. — **ὕληεις** = δασώδης (*ὕλη*
= δάσος).— **ἐξ ἀρχῆς** = παλαιόθεν, ἀπὸ παλαιὰ χρόνια.— **εἶ πέρ τε...**
ἦρωα· σειρὰ λέξεων : *εἶ πέρ τε ἐπελθὼν εἰρηαι γέροντα ἦρωα Λαέρτην*
= καὶ ἂν μάλιστα πᾶς καὶ ρωτήσης... — **εἶρομαι** = ἐρωτῶ. — **ἦρως**·
ἐπίθ. πολεμιστῶν καὶ ἡγεμόνων.— **οὐκέτι**· συναπτ. πρὸς τὸ ἐρχεσθαι.—
ἀπάνευθεν = μακράν, ἔξω. — **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς τὴν ἐξοχήν. — **πήματα**
πάσχει· 49· ἐδῶ = ταλαιπωρεῖται. — **ἀμφίπολος**· 136. — **βρῶσις** =
φαγητὸν (*βιβρώσκω*).— **παρτιθεῖ**· *παρτιθήσι* = παραθέτει.— **εὖ τ' ἂν**
= ὅταν. — **τὰ γυῖα** = τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἰδίως τὰ πόδια.— **ἐρπύζω**·
ἐρπω = σύρω τὰ πόδια μου ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ἀπὸ κόπωσης.— **ὁ γου-
νός** = ὕψωμα, ἀνωφέρεια (*γόνυ, γωνία*).— **ἄλωη οἰνόπεδος** = ἕκτα-
σις ἀμπελόφυτος.

194 - 212. **δὴ γάρ** = διότι ἀκριβῶς. — **ἐπιδήμιος** = ὁ ἐπὶ τῶ

δήμῳ, εἰς τὴν πόλιν του.— **νύ(ν)** = βεβαίως.— **ἡ κέλευθος** = ὁ δρόμος—
βλάπτουσι κελεύθου = τοῦ φέρουν ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον του.— **οὐ-
 πω... ἀλλ' ἔτι** = δὲν ἀπέθανεν ἀκόμα, ἀλλά... — **ζῶδς** = ζωντανός.—
ποῦ = καθὼς πιστεύω.— **κατερύκεται**· παθητ. τοῦ *κατ-ερύκω* 14.—
χαλεπός = σκληρός, κακός.— **ἔχω** = κρατῶ, κατακρατῶ.— **ἐρυκα-
 νόω**· ἄλλος τύπος τοῦ *ερύκω*.— **ὡς** = ὅπως.— **βάλλουσι ἐνὶ θυμῷ**
 = ἐμπνέουσι.— **τελέεσθαι**· μέλλ. τοῦ *τελοῦμαι* = ἐκπληροῦμαι.— **οὔτε
 τι ἔων** = χωρὶς ποσῶς νὰ εἶμαι.— **οἰωνός** = πτηγόν (*Λατ.* avis, *οFi-*
ωνός).— **οἶδα οἰωνῶν** = καταλαβαίνω ἀπὸ οἰωνούς.— **σάφα** = σα-
 φῶς.— **δηρόν**· δηθά· 49.— **πατρὶς αἴη**· 75.— **οὐδ' εἶ πέρ τε** = οὔτε
 καὶ ἂν ἀκόμα.— **ἔχῃσι**· ὑποκμ. δεσμὰ καὶ ἀντκμ. τὸν Ἰοδυσσεά.— **φρά-
 ζομαι** = σκέπτομαι, ἐξευρίσκω τρόπον.— **ὡς κε** = διὰ νά... — **στ.** 206.
 ὡς στ. 169.— **εἰ δὴ** = ἐὰν τῷ ὄντι.— **τόσος** = τόσον μεγάλος.— **αἰνῶς**
 = καταπληκτικά.— **ἐπεὶ θαμά...** Ἡ αἰτιολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν
 διαπίστωσιν τῆς ὁμοιότητος καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀνάμνησιν τῆς μορ-
 φῆς τοῦ Ἰοδυσσ. ὑπὸ τοῦ ξένου.— **θαμά**· 143.— **τοῖον** = ἔτσι συχνά,
 δηλ. ὅπως οἱ στενοὶ φίλοι.— **μίσγομαι** = συναναστρέφομαι, συναντῶ-
 μαι.— **πρὶν ἀναβήμεναι** = πρὶν ἐπιβιβασθῆ τοῦ πλοίου, πρὶν ἐκπλεύ-
 σῃ.— **ἔβαν**· ἔβησαν = μετέβησαν.— **κοῖλος** = κουφωτός.— **ἐκ τοῦ**· 74.

β) Ποιητικὸς τύπος γ' ἐνικ. προσ. τοῦ ἐνεστώτος τοῦ *παράτι-*
θημι = *παρτιθεῖ*.

— Σχηματισμὸς ἀόρ. τοῦ ἔρχομαι ἐκ θέμ. ἔλυθ-(ἐλήλυθα): ἤλυθον.

γ) **οἶνοψ πόντος**: Αἱ ἀποχρώσεις τῆς θαλάσσης ἀναλόγως τοῦ
 βάθους τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀντανακλάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας ἐμπνέου-
 εἰς τὸν ποιητὴν ἐκφραστικώτατα ἐπίθετα. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐκφράζει
 τὸ βαθθὺ χρῶμα καὶ τὴν στιλπνότητα τῶν ὑδάτων τοῦ πόντου.— **ἐς Τε-
 μέσην**: Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ χώρας χαλκοπαρωγαγοῦ, ὑποτίθεται
 ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ ἐν Κύπρῳ *Ταμασσός*. Ἡ μεγαλόνησος ἦτο
 ὀνομαστὴ διὰ τὰ χαλκωρυχεῖά της.— **σιδήρος**: Ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου
 ἐγενικεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων, δηλ. ἀπὸ
 τοῦ 1100 π.Χ. (βλ. εἰσαγ.). Ἐπομένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τρωι-
 κοῦ πολέμου τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ἦτο ἀκόμα εἰς γενικὴν χρῆσιν. Ὁ
 ποιητὴς ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδικὴν του ἐποχὴν, ὅταν ὀμίλῃ περὶ ἀνταλ-
 λακτικοῦ ἐμπορίου χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Πράγματι μετὰ τὴν γενικέυσιν

τῆς χρήσεως τοῦ σιδήρου ἐγένετο ζωηρὸν ἀνταλλακτικὸν ἐμπόριον τῶν δύο τούτων μετάλλων.— **Ῥεῖθρον - Νήιον** : Εἶναι δύσκολον ν' ἀναγνωρισθοῦν σήμερον αἱ τοποθεσίαι αὐταὶ εἰς τὴν σημερινὴν Ἰθάκην.— **μάντις** : Ἡ μαντικὴ ἦτο θρησκευτικὸν ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Ἐτελεῖτο μὲ τὸς ἴδιους πάντοτε τρόπους, ἦτοι διὰ τῶν οἰωνῶν, δι' ἐμπόρων, διὰ σπλαγχνοσκοπίας κτλ. Ἡ διὰ τῶν οἰωνῶν μαντικὴ ἦτο ἢ μᾶλλον συνήθης καὶ πρόχειρος, διότι εἰς αὐτὴν ἐξητάζετο ἢ πτῆσις μόνον καὶ ἢ φωνὴ διερχομένων πτηνῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις ἐγενικεύθη καὶ ἔλαβε τὴν μεταγενεστέραν σημασίαν : οἰωνός = προγνωστικὸν σημεῖον.

213 - 251

α) 213 - 220. **πεπνυμένος** = φρόνιμος (πέπνυμαι = ἔχω πνεῦμα, νοῦν). — **ἀντίον** = εἰς ἀπάντησιν. — **ἠῦδα**· αὐδάω = ὀμιλῶ. — **τοιγάρ**· 179. — **μήτηρ τε** = καὶ ἡ μητέρα μου, ἐνν. : ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. — **φησὶ μὲν** — **αὐτάρ**· ἀντίθεσις. — **πῶ** = ἀκόμα μέχρι τοῦδε. — **γόνος** = γέννησις, καταγωγὴ. — **ἀνέγνω** = ἐγνώρισεν ἀσφαλῶς. — **ὡς δὴ ὄφελον ἔμμεναι**· τὸ ὡς ὄφελον ἐκφρ. πάντοτε εὐχὴν = ἄς ἤμουν δά. — **τευ** = τινός. — **τὸ κτέαρ - ατος** = τὸ κτῆμα. — **ἐπὶ κτεάτεσσιν** = μέσα εἰς τὰ ἀγαθὰ του. — **ἔτετμον** = ἐπέτευχα, εὐρῆκα (ἐλλειπτ. ἀόρ.). — **ὄς** = οὗτος. — **ἄποτμος** = ἄτυχος (ἀ + πτόμος = τύχη). — **τοῦ ἕκ** = ἐκ τοῦ ὁποίου. — **ἐρεεῖνω** = ἐρωτῶ. — **ἐπεὶ σύ...** μὲ τὴν αἰτιολογίαν αὐτὴν ὁ Τηλ. μετριάζει τὴν πικρίαν τῶν λόγων του, ὡς ἂν ἔλεγεν : ἡ ἐρώτησίς σου μὲ παρέσυρε νὰ ὀμιλήσω ἔτσι.

221 - 229. **μὲν**· βεβ. = πάντως. — **νώνυμος** = ἀνώνυμος, ἄδοξος (νη + ὄνομα). — **ὀπίσσω**· χρόν. = εἰς τὸ μέλλον. — **θῆκαν**· τίθημι εἰς τὴν σημ. τοῦ ποιῶ = προώρισαν. — **τοῖον** = μὲ τοιαῦτα χαρίσματα. — **ἐγεινάτο** = ἐγέννησε. — **τίς δαίς** = τί εἶδους συμπόσιον 152. — **ὀμιλος ὄδε** = αὐτὸς ὁ συγκεντρωμένος κόσμος. — **ἔπλετο**· ρ. πέλομαι = εἶμαι. Ἡ Ἀθηναῖ ὀμιλεῖ περὶ τοῦ συμποσίου τῶν μνηστήρων εἰς παρατατικόν, διότι ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μνηστῆρες εἶχον παύσει νὰ τρῶγουν καὶ νὰ θορυβοῦν καὶ ἤκουον τὸν αἰδόν. — **τίπτε**· κατὰ συγκοπὴν : τίποτε = ἐπὶ τέλους τί ; — **ἡ χρεῶ** = ἡ ἀνάγκη. — **τί χρεῶ σε (ἔστι)** = τίς ἡ ἀνάγκη νὰ πράττης τοῦτο ; — **εἰλαπίνη** = γεῦμα κατόπιν θυσίας. — **γάμος** = ἐορτὴ γάμου. — **ἔρανος** = γεῦμα εἰς τὸ ὅποῖον ἕκαστος συνεισ-

φέρει τὸ μερίδιόν του. — ὡς ὑβρίζοντες· τροπ. μτχ. = ἀπρεπῶς φερόμενοι. — ὑπερφίαλος· 134. — δοκέουσί μοι = μοῦ κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν. — δαίνυμαι = λαμβάνω μέρος εἰς δεῖπνον. — νεμεσσήσαιοτὸ κεν· 119. — αἰσχεα = ἀπρέπειαι. — πινυτός = συνετός· (πρβλ. πεπνυμένος· 213). — μετέλλοι = θά ἤρχετο εἰς τὴν συγκέντρωσιν ταύτην.

230-251. ἐπεὶ...· καὶ πάλιν αἰτιολογεῖ τὴν πικρίαν, μὲ τὴν ὁποίαν θά ἐκφραστοῦν ἀκολούθως ὁ Τηλέμ. — ἄρ(α) καὶ βὰ = λοιπόν. — δῆ = τώρα. — ἀνείρομαι· 188. — μεταλλάω = ἐξετάζω μὲ ἐνδιαφέρον. — μέλλεν ἔμμεναι = ἔπρεπε νὰ εἶναι, θά ἦτο. — ἀφνειός· 165. — ἀμύμων· 29 = ἐντιμος, τιμημένος. — ὄφρα· χρον. = ἐφόσον. — ἐπιδήμιος· 194. — ἐβόλοντο = ἐβούλοντο. — μητιάω = σκέπτομαι (μῆτις = σκέψις). — θεοὶ κακὰ μητιώοντες = κάποιοι κακόβουλοὶ θεοὶ. — αἶστος = ἄφαντος (ἀ + ἰδεῖν). — περὶ πάντων ἀνθρώπων = ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ὅσον κανένα ἄλλον ἄνθρωπον. — ἀναχοίμην· ἀναχίζομαι = θλίβομαι (ἀχνυμαι, ἄχ). — δάμη· δάμνημι - δάμνημαι = ἀφανίζω - ἀφανίζομαι. — δήμος· 103. — ἡέ· 175. — τολύπευσεν = ἔφερεν εἰς πέρας (τολυπέω = κάμνω τολύπας ἐρίου, κατεργάζομαι). — τῷ κεν ἐποίησαν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἰ δάμη. — τῷ· δτκ. χρόνου = τότε. — τύμβος = μνήμα. — ἡδέ κε ἤρατο = καὶ θά ἐκέρδιζε. — καὶ ᾧ παιδί = καὶ διὰ τὸν υἱόν του, ὅχι μόνον δι' ἑαυτόν. — ὀπίσω· 222. — νῦν δέ· 166. — ἀκλειῶς = ἀδόξως (ἀ + κλέος). — ἄρπυιαι = δαίμονες τῆς θύελλης, θύελλαι (ἀρπάζω). — ἀνηρείψαντο· ἀνερείπομαι = ἀρπάζω εἰς τὰ ὕψη. — οἴχεται = ἔφυγε, πάει. — ἄπυστος = χωρὶς νὰ ὑπάρχη περὶ αὐτοῦ πληροφορία, χωρὶς ν' ἀκουσθῆ (ἀ + πυνθάνομαι). — γόος = θρήνος. — κάλλιπεν = κατέλιπεν. — οὐδέ τι = καὶ δέν. — στεναχίζω = στενάζω (ἐκτενεστ. τύπος τοῦ στένω - στενάχω). — οἶον· 13. — νύ· νῦν = τώρα. — τὸ κῆδος = πένθος, συμφορά. — τεύχω = κατασκευάζω, προξενῶ (τέγνη, τέκ-των). — ἄριστοι = εὐγενεῖς ἄρχοντες. — ὕληεις· 186. — κραναός = τραχὺς, βραχώδης (κρανίον, κέρας, κράνος). — κοιρανέω = εἶμαι κοίρανος = ἄρχων. — μνάομαι· 39. — τρύχω = βασανίζω, φθείρω. — στυγερός = μισητός. — τελευτὴν ποιῶ = δίδω τέλος. — φθίνυθω = ἀφανίζω, ρημάζω (φθίνω). — τάχα δῆ = ὠρισμένως γρήγορα. — διαρραίω = κομματιάζω, ἐξολοθρεύω.

β) Γεν. ἀορ. ἀντωνυμίας τῆς - τινός: τεῦ.

— Αἰολικὴ χρῆσις τοῦ υ ἀντὶ ο: νόνημος (ὄνομα ἀντὶ ὄνομα).

—'Αφομοίωσις τοῦ τ τῆς ἐκθλιβομένης προθέσεως κατὰ μετὰ τοῦ ἀρκτ. συμφώνου τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ: κάλλιπεν (κατ-λιπεν).

γ) ἔρανος: Συχνάκις οἱ προύχοντες τοῦ τόπου προσκαλοῦμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς δεῖπνον, διὰ νὰ συσχεφθῶσιν ἐπὶ δημοσίων πραγμάτων, ἔφερον καὶ τὴν συνεισφοράν των εἰς τρόφιμα. Ὁσάκις ἕως ὁ βασιλεὺς προσέφερε δεῖπνον κατόπιν θυσίας, ἐγένετο **εἰλαπίνη**, δηλ. προσεφέρετο γεῦμα δαπάναις τοῦ βασιλέως.— **τύμβος**: Λοφῶδες ὕψωμα, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίζετο μὲ χῶμα χυνόμενον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ. Ἐπὶ τοῦ τύμβου ἐτίθετο πολλάκις σῆμα, ἥτοι ἀναμνηστικὴ στήλη.— **Παναχαϊοί**: "Ολοι οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς τὸ Ἴλιον Ἀχαιοί. Περὶ Ἀχαιῶν ἶδε εἰσαγ.— **ἄρπυιαι**: Προσωποποιήσις τῶν σφοδρῶν ἀνέμων. Παρίστανται ὡς ἐξωτικὰ ἄγρια πτηνὰ μὲ πρόσωπον παρθένου. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον αἱ ἄρπυιαι εἶναι δύο, ἡ Ἀελλῶ καὶ ἡ Ὠκυπέτη.— **ἄριστοι**: Μὲ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ὀρίζονται οἱ εὐγενεῖς ἐνὸς τόπου, οἱ ὁποῖοι μετέχουν εἰς τὰ συμβούλια τοῦ βασιλέως. Ἐνίοτε ὀνομάζονται καὶ αὐτοὶ βασιλεῖς. Εἰς πολλὰ ἀχαιϊκὰ κράτη ὑπῆρχαν καὶ τοπικοὶ ἡγεμόνες καὶ ὡς τοιοῦτοι παρίστανται ἐδῶ οἱ διάφοροι μνηστήρες τῆς Πηγελοῦτης.— **Δουλίχιον - Σάμη - Ζάκυνθος**: Τὸ Δουλίχιον εἶναι πιθανῶς μία τῶν Ἐχινάδων νήσων. Κατ' ἄλλους εἶναι τὸ ἀπώτερον τμήμα τῆς Κεφαλληνίας. Ἀπετέλει δὲ μαζὶ μὲ τὴν Σάμην (Κεφαλληνίαν) καὶ τὴν Ζάκυνθον τὸ κράτος τοῦ Ὀδυσσεύς.

252 - 278

α) 252 - 271. **ἐπαλαστέω** = ἀγανακτῶ. — **ἐπαλαστήσασα** τροπ. μτχ. = μὲ ἀγανάκτησιν (ἐνν. κατὰ τῶν μνηστήρων) — **ὦ πόποι**· ἐπιφών. ὀργῆς = τί κακό! — **ἦ δὴ** = πράγματι λοιπόν. — **πολλὸν** = πολὺ. — **δεύομαι τινος** = μοῦ λείπει κάτι, μοῦ στοιχίζει ἢ ἀπουσία του. — **ὄ κε χεῖρας ἐφείη**· ὄς ἂν ἐφείη χεῖρας = ὅστις θὰ ἐτιμῶρει μὲ τὰς χεῖράς του· νεοελλην. : θὰ ἔβαζε χέρι εἰς τοὺς μνηστήρας (*ἐφίημι* = ἐπιβάλλω). — **πρῶται θύραι** = τὸ πρόθυρον· 103. — **εἰ σταίη**· ἢ ὑπόθ. ἐνέχει ἐνν. εὐχῆς = ἄς ἤρχετο τώρα... — **ἦ πήληξ** = κάλυμμα τῆς κεφαλῆς = περικεφαλαία (νεοελλ. πηλήκιον). — **δοῦρε**· δυϊκ. τοῦ *δοῦρον* = δόρου. — **τοῖος** = τοιοῦτος. — **νόησα**· *νοῶ* = βλέπω, γνωρίζω. — **τὰ πρῶτα** = διὰ πρώτην φοράν. — **ἀνιόντα**· χρον. μτχ. *ἀνειμι* = ἔρχομαι ὀπίσω ἀπό.—

οἶχομαι = μεταβαίνω. — θοός = ταχύς. — φάρμακον ἀνδροφόνον = δηλητήριο θανατηφόρον. — δίζημαι = ἀναζητῶ. — ὄφρα οἱ εἶη = ἵνα ὑπάρχη εἰς αὐτόν, διὰ τὸ νὰ τὸ ἔχη. — ἰός = βέλος. — χρίεσθαι = διὰ τὸ ἀλείφειν. Τὸ ἀπρμφ. ἀπολύτως σημαίνει σκοπόν. — χαλκήρης = χάλκινος (χαλκός + ἄρ-ἀραρίσκω = προσαρμόζω). — ὁ μὲν· ὁ Ἴλος. — ῥα = βεβαίως. — νεμεσίζομαι = φοβοῦμαι τὴν ὀργὴν τινος. — αἰὲν = πάντοτε· αἰὲν εὐόντες = αἰώνιοι. — φιλέεσκε· θαμιστ. τύπος τοῦ φιλέω = ἡγάπα πάντοτε. — αἰνῶς = πολύ, ἐξαιρετικῶς· 208. — ὀμιλήσειεν· ἐξακολουθεῖ ἢ ὑπόθεσις: εἰ σταίη· ὀμιλῶ = συναντῶ. — ὠκύμορος = ταχυθάνατος (ὠκός = ταχύς + μόρος). — πικρόγαμοι γενοίατο = θὰ ἔκαμναν ἕνα πικρὸν γάμον. — ἦ τοι μὲν = βεβαίως. — ἐν γούνασι θεῶν· ἀντιστ. πρὸς νεοελλ. : στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. — ἦ... ἦε· ἐπεξήγ. τοῦ ταῦτα. — ἀποτίνομαι = ἐκδικοῦμαι, πρβλ. 43 ἀποτίσεται· ὑπτκτ. μετὰ τοῦ κεν = ἄν. — οὐκί = οὐχί. — φράζομαι· 205, 273. — ἄνωγα = προτρέπω· πρκμ. με σημ. ἐνεστ. — ὅπως κε (ν) ἀπώσεται· πλγ. ἐρώτ. ἀπωθοῦμαι = ἐκδιώκω, ἀπομακρύνω. — εἰ δ' ἄγε νῦν = ἐμπρὸς τώρα, ἔλα τώρα. — ξυνίημι = ἀκούω προσεκτικᾶ, καταλαβαίνω. — ἐμπάζομαι μύθων = προσέχων παρακολουθεῖ λόγους.

272 - 278. ἀγορή· 90. — ἥρωες· ἐπίθ. ἡγεμόνων καὶ πολεμιστῶν· 189. — πέφραδε· πρκμ. τοῦ φράζω = λέγω· ὁ πρκμ. δηλοῖ, ὅτι ἡ πρᾶξις πρέπει νὰ γίνῃ ταχύτατα, ὡς νὰ εἶχεν ἤδη γίνεαι. — ἐπιμάρτυροι = μάρτυρες ἐπὶ τούτῳ. — σκίδναμαι· σκεδάννυμαι = σκορπίζομαι. — ἄνωχθι· προστακτ. τοῦ ἄνωγα. — μητέρα δέ... ἴτω = ὅσον διὰ τὴν μητέρα σου, ἃς πάη. — ἐφορμᾶται = παρακινεῖ. — γαμέεσθαι = νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον. — ἄψ = ὀπίσω. — μέγα δύναμαι = ἔχω μεγάλην ἰσχύον. — οἱ δέ = οἱ ἐν τῷ πατρικῷ τῆς οἴκῳ. — τεύχω γάμον = κάμνω γάμον. — ἀρτυνέουσι· μέλλ. τοῦ ἀρτύνω = ἐτοιμάζω. — τὰ ἔδνα = προικιά· ἴδε πργμ. — εἶοικε = ἀρμόζει. — παιδός· ἢ παῖς = ἡ θυγάτηρ, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας. — ἐπεσθαι ἐπὶ παιδός = ν' ἀκολουθήσουν μιὰ κόρη, νὰ πάρῃ μαζί τῆς μιὰ κόρη.

β) Συνήθης ἢ χρῆσις ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ κεν (= ἄν): ἢ κεν ἀποτίσεται, ὅπως κε(ν) ἀπώσεται.

— Δευτερόκλιτος τύπος τοῦ πολύ: πολλόν.

— κ ἀντὶ χ ('Ἴων.): οὐκί.

γ) ἔχων πῆληκα... : Εἰς τὸν στίχ. 256 ἀναφέρονται τὰ συνηθέστερα ὄπλα τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων. Ἡ πῆληξ ἦτο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκ δέρματος, ἐκοσμεῖτο δὲ καὶ μὲ λόφον ἀπὸ οὐρᾶν ἵππου. Ἐπίσης κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἦτο ἡ κόρυς. Ἐσοκέπαζε τὸ κρανίον, τὸ ἄνω μέρος τῶν κροτάφων καὶ ἄφινεν ἀκάλυπτον μόνον τὸ πρόσωπον. Ἐστερεώοντο δὲ δι' ἱμάντος, ὁ ὁποῖος διήρχετο κάτω τῆς σιαγόνας. Πολλάκις ἡ κόρυς ἐκοσμεῖτο μὲ μετάλλινα ἐλάσματα καὶ μὲ δύο μεταλλίνας προεξοχὰς ὡς κέρατα (βλ. εἰκ. 7). Ἡ ἀσπίς τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων ἦ εἶναι μεγάλου σχήματος, καλύπτουσα ὅλον τὸ σῶμα τοῦ πολεμιστοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ποδῶν, ἢ εἶναι στρογγύλη, ὅπως κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους. Ἡ μεγάλη ἀσπίς ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον καὶ κατεσκευάζετο ἐκ ξύλου καλυπτομένου μὲ πολλὰ δέρματα. Ἡ δὲ στρογγύλη ἦτο ἐκ μετάλλου καὶ πολλάκις ἐκοσμεῖτο μὲ παραστάσεις. Ἐφέρετο δὲ ἀπὸ τοῦ ὤμου διὰ τελεμῶνος (ἱμάντος) καὶ ἐκρατεῖτο διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀσπίδος ἐσχηματίζετο μία κωνικὴ προεξοχή, ὁ ὀμφαλὸς (ἀσπίς ὀμφαλόεσσα). Τὰ δόρατα εἶναι τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὄπλον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπὶ αἰῶνας μὲ ἐλαχίστας παραλλαγὰς. Τὸ ὄπλον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ ξύλου (δόρυ = ξύλον) καὶ εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ προσηρμόζετο ἡ αἰχμή. Βλ. στ. 121 ἔγχος.— **Ἐφύρη** : Πόλις Ἐφύρη ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Ἥλιδα καὶ εἰς τὴν Θεσπρωτίαν τῆς Ἠπείρου. Τινὲς ὑποθέτουν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Ἠλεικῆς πόλεως, ἧτις ἦτο περίφημος διὰ τὰ φαρμακερὰ τῆς βόταναν. Ἄλλοι θεωροῦν πιθανώτερον, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφον ἀπὸ τὴν Ἐφύρην τῆς Ἠπείρου διῆλθε διὰ τῆς Τάφου, ὅπου ἐβασιλεύεν ὁ πατὴρ τοῦ Μέντου. — **Μερμερίδης** : Υἱὸς τοῦ Μερμέρου. Οὗτος ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐκληρονόμησε τὴν μυστικὴν τέχνην τῶν ἀνδροφόνων φαρμάκων. — **πατὴρ μέγα δυναμένοιο** : Πατὴρ τῆς Πηνελόπτης ἦτο ὁ Ἰκάριος καὶ κατῴκει εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἦτο δὲ ἀδελφὸς τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ πατὴρ τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Κλυταίμηςτρας. — **τὰ ἔεδνα** : Ἡ λέξις γενικῶς σημαίνει γαμήλια δῶρα. Εἰς παλαιότερας ἐποχὰς ὁ μνηστὴρ ἔδιδεν ἔεδνα εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης ὡς ἀντίτιμον τῆς γυναικός, τὴν ὁποῖαν ἠγόραζεν. Ὅτε ὁμῶς ἔπειτα ἐλεπτύνθησαν τὰ ἔθη, ἡ νύμφη ἐλάμβανε ἔεδνα ἀπὸ τὸν μνηστῆρά της ὡς δῶρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα της ἄλλα ἔεδνα ὡς προῖκα.

α) 279 - 292. **πυκινῶς ὑποθήσομαι** = θά σοῦ δώσω φρόνιμον συμβουλὴν· **ὑποτίθημι** = παραγγέλλω, συμβουλεύω. — **αἶ κε** = ἕάν. — **πίθηαι** = ὑπακούσης (*ἔπιθον, πείθω*). — **ἄρσας**· *ἀραρίσκω νῆα* = καταρτίζω, ἐτοιμάζω πλοῖον. — **ἐρέτης** = κωπηλάτης (*ἔρετμά, φιλήρετμος 181*). — **εἴκοσιν** = εἴκοσιν. — **πευσόμενος**· 94. — **δήν**· *δηθά*· 120. — **οἰχομένοιο**· 135. — **βροτός**· 32. — **ἡ ὄσσα** = φῆμη, ἥτις διαδίδεται ἄγνωστον πόθεν καὶ θεωρεῖται προερχομένη ἐκ Διός. — **μάλιστα** = συχνότατα. — **τὸ κλέος** = ἡ εἶδησις. — **εἴρομαι**· 188. — **ὄς**· δεικτ. — **δεύτατος** = τελευταῖος· ὑπερθ. τοῦ *δέυτερος*. — **χαλκοχίτωνες** = οἱ φέροντες χαλκίνοὺς θώρακας. — **βίοτον-νόστον** : ὅτι ζῆ καὶ ὅτι θά γυρίσῃ. — **ἦ** = βεβαίως τότε. — **τρυχόμενός περ**· ἐναντ. *μτχ. τρύχομαι* = ὑποφέρω. — **μηδ' ἔτ' ἐόντος**· πλεονασμ. μετὰ τὸ *τεθνεῶτος*. — **δῆ** = τότε πλέον. — **σῆμα χέω** = χύνω χῶμα, ἐγείρω τύμβον καὶ ἐπ' αὐτοῦ στήλην. Ἐδῶ πρόκειται περὶ κενοταφίου. — **κτέρεα** = νεκρικὰ δῶρα, ὅπλα ἰδία. — **κτερεῖζω** = ἀπονέμω τιμὰς εἰς τὸν νεκρόν. — **ἔουκε**· ὑπκμ. *κτερεῖξαι*.

293 - 305. **ἔρξης**· *ἔρθω* = πράττω. — **φράζομαι** = σκέπτομαι· *φράζεσθαι*· ἀπρμφ. μετὰ σημασίαν προστακτ. — **κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν**· ἡ ἔκφρ. σημαίνει σοβαρὰν σκέψιν καὶ ἀπόφασιν = σκέψου καὶ ἀποφάσισε. — **ὄπως κε κτείνης**· πλγ. ἐρώτησις = πῶς θά. — **ἀμφαδόν** = ἐν φανερωῖ, εἰς φανερόν ἀγῶνα μετ' αὐτοὺς (*ἀναφανδόν*). — **οὐδέ τι** = καὶ οὐδόλως. — **νηπιάας ὀχέω** = ἔχω τρόπους παιδιοῦ, παιδιαρίζω. — **τηλίκος** = τόσον μικρός. — **αἰώ** = ἀκούω ἐν σημασ. πρκμ. = δὲν ἔχεις ἀκουστά. — **πατροφονῆα** = τὸν φονέα τοῦ πατρός του. — **δολόμεντις -ιος** = δόλιος, ἐπίβουλος (*δόλος + μῆτις* = σκέψις). — **κλυτός** = ἀκουστός (*κλύω* = ἀκούω). — **ἔκτα**· ἄβρ. τοῦ *κτείνω*. — **φίλος**· κλητκ. — **ἄλκιμος** = δυνατός (*ἀλκη* = ρώμη). — **ἔσσ(ο)**· προστ. τοῦ εἰμί β' πρόσ. — **ὀψίγονοι** = οἱ μεταγενέστεροι (*ὄψε + γεν-γενε-*). — **εὐ λέγω** = ἐπαινῶ, ἐγκωμιάζω. — **θοή**· 260. — **πού** = ὡς φαντάζομαι. — **ἀσχαλάω**· *ἀσχάλλω* = στενοχωροῦμαι. — **μένοντές με** = ἀναμένοντές με. — **σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω** = σὺ ὁ ἴδιος νὰ ἐνδιαφερθῆς (*μέλει μοι*· στ. 151). — **ἐμπάζομαι**· 271.

β) β' πρόσ. τῆς προστ. τοῦ *εἰμί* : **ἔσσο**.

— Ἐπικλὸς τύπος τοῦ ἀριθμ. εἴκοσι : **εἴκοσι**.

γ) ἐρέτησιν ἐείκοσιν : Τὰ ἐπιβατικά πλοῖα τῆς ἐποχῆς ἦσαν (νῆες) ἐεικόσοι, ἐνῶ τὰ πολεμικά πεντηκόντοροι. — χαλκοχιτώνες : ὁ θώραξ τῶν Ἀχαιῶν πολεμιστῶν ἦτο πιθανῶς χιτῶν πλεκτός ἢ ἐκ δέρματος ἄνευ χειρίδων καὶ ἐφορεῖτο περὶ τὸν κορμὸν. Διὰ τὸν ἀντέχει περισσότερο, ἐκαλύπτετο μὲ χάλκινα ἐλάσματα (γύαλα)· διὰ τοῦτο λέγονται οἱ Ἀχαιοὶ χαλκοχιτώνες. — σῆμα... κτέρεα : Ἡ Ἀθηνᾶ συνιστᾷ εἰς τὸν Τηλέμ. νὰ τιμῆσῃ τὴν μνήμην τοῦ πατρός του χέων σῆμα, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε ταφῆ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ νὰ τιμῆσῃ αὐτὸν μὲ τὰς νομίμους νεκρικὰς τιμὰς. Περὶ τύμβων καὶ σημάτων βλ. στ. 239. Περὶ κτερέων βλ. εισαγωγὴν.

306 - 324

α) 306 - 313. στ. 306 = 213. — ἦτοι = ὠρισμένως. — φίλα φρονέων = ἀπὸ φιλικὴν διάθεσιν. — ὡς τε = καὶ καθὼς. — λήσομαι· 57. — ἄγε νῦν· μὲ παρακλευσμ. σημ. = ἔλα τώρα, σὲ παρακαλῶ. — ἐπιμένω = μένω ἀκόμα. — ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο = ἂν καὶ εἶσαι βιαστικός εἰς τὸ ταξίδι σου. — ὄφρα· τελικ. = ἴνα. — λοεσσάμενος = λουσσάμενος. — τεταρπόμενος = ταρπόμενος· μ. ἀόρ. β' τοῦ τέρω μὲ ἀναδιπλ. — τὸ κῆρ = ἡ καρδιά. Περὶ τῆς σημασ. τοῦ φίλος 60. — κίω = πορεύομαι· 22. — χαίρων ἐνὶ θυμῷ = μὲ χαρούμενη καρδιά. — τιμῆεις = πολύτιμος. — κειμήλιον = πολύτιμον δῶρον φυλασσόμενον ὡς ἀναμνηστικὸν (κεῖμαι). — ἐξ ἐμεῦ· ἐξ ἐμοῦ = ἐκ μέρους μου.

314 - 318. ἔτι = περισσότερον χρόνον. — κατερύκω· 14. — λιλαίομαι· 15· μετὰ γεν. ὡς ἐπιθυμίας σημαντικόν. — ὁδοῖο = νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου. — ὅττι κε· ὅτι ἂν = ὅ,τι δῆποτε. — ἄνωγα· 269. — αὖτις ἀνερχομένω = ὅταν ἐπιστρέφω πάλιν. — δόμεναι· δοῦναι· ἀπρφ. μὲ σημ. προστακτ. — φέρομαι = παίρνω μαζί μου. — καὶ ἐλὼν = καὶ μάλιστα νὰ μοῦ τὸ διαλέξῃς. — ἄμοιβῆ = ἀνταπόδοσις.

319 - 324. ὄρνις ὡς = καθὼς πτηνόν. — ἀνόπαια· ἐπίρρ. Κυρίως αἰτιατ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. ἀνόπαιος - α -ον = πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ φεγγίτου (τὸ ὄπαιον). — διέπτατο· διαπέτομαι = πετῶ διὰ μέσου. — τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ = εἰς δὲ τὴν ψυχὴν τούτου, δηλ. τοῦ Τηλεμ. — μένος = τόλμην. — ἔ = αὐτόν· (γραμμ. τυπ. 17). — πάροιθεν = ἔμπροσθεν, προηγουμένως. — φρεσὶν ἦσι· εἰς φρεσὶν = εἰς τὸν νοῦν του. — θάμβησεν· θαμβέω = μένω ἐκθαμβος. — δίσατο· οἶομαι = διαισθάνομαι,

ἀντιλαμβάνομαι. — **αὐτίκα** = ἀμέσως, κατ' εὐθεΐαν. — **ἐπίωχτο**· ἐποίχομαι τινα = πηγαίνω πρὸς τινα. — **ἰσόθεος** = ἴσος πρὸς τοὺς θεούς. — **ὁ φῶς-φωτὸς** = ἀνήρ (φημί).

β) Μέσ. ἀόρ. β' μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ : **τεταρπόμενος**.

— Συναίρεσις τοῦ ε + ο εἰς **ευ** : ἐμεῦ (ἐμέο-ἐμοῦ).

γ) **δῶρον** : Ἐκτὸς τῶν ἄλλων περιποιήσεων πρὸς τοὺς ξένους (λουτροῦ, φαγητοῦ) προσεφέρετο εἰς αὐτοὺς καὶ δῶρον, ὡς ἀναμνηστικόν. Ὅταν ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος ἦσαν πλούσιοι, τὰ δῶρα ἦσαν πολυτιμότερα καὶ συχνὰ ἔργα τέχνης (κύπελλα, ἐνδύματα πολυτελῆ, ὄπλα κ.τ.τ.). — **ἀνόπαια** : Περὶ τοῦ ὄπαιου καὶ τῆς ἐν γένει ἀρχιτεκτονικῆς τῆς μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου βλ. στ. 103 (πραγματικά).

325 - 365

α) 325 - 336. **τοῖσι** = χάριν αὐτῶν. — **αἰίδω**· 154. — **περικλυτὸς** = περίφημος (κλυτὸς 300). — **ἦατο**· ἦντο, ἦμαι = κάθημαι. — **λυγρός** = θλιβερός. — **ἐπετείλατο** = τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποστοῦν. — **ὑπεριώθεν** = ἐκ τοῦ ὑπερφύου. — **θέσπις** (θεός + ρίζ. σελ., πρβλ. ἐννεπε· 1) = λεγόμενον μόνον ὑπὸ θεῶν. — **θέσπις αἰοιδῆ** = θεῖον ἄσμα. — **σύνθετο φρεσὶ** = ἤκουσε. — **περίφρων** = συνετός. — **οἶο δόμοιο** = τοῦ δωματίου τῆς. — **οἶος**· 13. — **ἅμα** = μαζί. — **στή ῥα** = ἐστάθη. — **σταθμός** = παραστάς, τὸ πλαγινὸν ξύλον τῆς θύρας. — **τέγος** = τὸ ἐστεγασμένον μέρος τῆς οἰκίας, ἐδῶ = τὸ μέγαρον. — **πύκα** = πυκνῶς, στερεῶς. — **ποιητοῖο** εἰς σημασ. παθητ. παρακειμένου = καμωμένου, κτισμένου. — **ἄντα** = ἐμπρός. — **ἄντα παρειάων** = πρὸ τοῦ προσώπου τῆς. — **σχομένη**· ἔχομαι = κρατῶ, συγκρατῶ. — **λιπαρόν** = λαμπρόν, πολυτελές. — **κρηδεμνον** = καλύπτρα (κρήνη + δέω). — **ἐκάτερθέ οἱ** = ἐκατέρωθεν αὐτῆς. — **κεδνός** = προσεκτικός, πιστός.

337 - 344. **γάρ**· βεβαιωτ. — **θελκτήρια** = ἄσματα, τὰ ὅποια θέλγουν, τερπνά. — **κλειῶ** = κλεῖω, κλεῖζω = ὑμῶ. — **σφίν**· ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸ παρήμενος καὶ εἰς τὸ αἶειδε. — **παρήμενος** = παρακαθήμενος. — **ἀποπαυέ(ο)** = παῦσε. — **λυγρός**· 327. — **τείρω** = διατρύπῶ, κατατρώγω· **τείρει μοι φίλον κῆρ** = μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά. — **μάλιστα** = περισσότερον ἀπὸ ἄλλας γυναῖκας. — **καθίκετό με** = μ' ἐπληξε (καθί-

κάνω). — ἄλαστον = ἀλησμόνητον. — τοῖην κεφαλὴν = τοιοῦτον (προσφιλὲς) πρόσωπον. — κλέος = δόξα, φήμη. — κλέος εὐρὺ = δόξα ἀπλωμένη. — καθ' Ἑλλάδα = ἀνά τὴν Ἑλλάδα.

345 - 359. τί τ' ἄρα = καὶ διατὶ λοιπόν. — φθονέω = στερεῶ, ἀπαγορεύω. — ἐρίηρος = ἀγαπητός, πιστός (ἐρι = πολὺ + ἀραρίσκω = ἀρμόζω). — ὄπη = μὲ ὅποιον τρόπον. — ὄρνυται οἱ νόος = παρακινεῖται, ἐμπνέεται ὁ νοῦς του (ὄρνυμι = ἐγείρω, ὄρνυμαι = ἐγείρομαι.) — οὐ τοι αἴτιοι = δὲν σοῦ πταίου. — ποθί· πού = ἴσως, φαντάζομαι. — ἀλφηστῆς = ὁ τρώγων ἄρτον, ἀρτοφάγος (ἄλφι + ἐσθίω). — νέμεις γίνεται τι = εἶναι τις ἄξιος κατηγορίας. — οἶτος = κακὴ μοῖρα. — τήν· δεικτ. = ταύτην. — ἐπικλείζω = ἐπιδοκιμάζω, προτιμῶ. — ἀκουόντεσσι = τοῖς ἀκούουσι = διὰ τοὺς ἀκροατάς. — ἀμφιπέληται = εἶναι γύρω· καὶ ἐπὶ ἄσματος = ἀντηχεῖ γύρω. — ἐπιτολμῶ = ἀνέχομαι, κάμνω ὑπομονήν. — φῶς· 324. — τὰ σὰ αὐτῆς = τὰ ἰδικὰ σου ἀποκλειστικῶς ἔργα. — κομίζω = ἀσχολοῦμαι, παρακολουθῶ. — ἰστός = ὁ ἀργαλειός (ἴσταμαι). — ἡλακάτη = ἡ ρόκα. — ἐποίχομαι ἔργον = καταγίνομαι εἰς τὸ ἔργον μου. — μῦθος = τὰ λόγια. — ἄνδρεςσι μελήσει = θὰ εἶναι μέλημα τῶν ἀνδρῶν. — τοῦ κράτος ἐστί = αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν.

360 - 365. θαμβέω· 323. — πάλιν βεβήκει = ἐπέστρεψε. — οἰκόνδε = εἰς τὸ δωμάτιόν της. — πόσις· 15. — ὄφρα = ἕως ὅτου. — βάλε οἱ = τῆς ἔρριψε, τῆς ἔδωσε ὑπνον.

β) Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τῆς δοτ. πληθ. τῶν ἐχόντων θέμα λῆγγον εἰς ντ: ντεσσι: ἀκούοντεσσι.

— Ἀναγραμματισμὸς συμφώνων: κραδίη (καρδίη).

γ) λυγρὸν νόστον: Περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἀχαιῶν βλ. α 11 πργμ. — κρήδεμνον: Τὸ κρήδεμνον, τὸ ὁποῖον φορεῖ ἡ Πηνελόπη, εἶναι εἶδος ἐσάρπας, μὲ τὸ ὁποῖον καλύπτουν τὸ πρόσωπον κατὰ βούλησιν (ἄντα σχομένη). Ἐφορεῖτο ὅμως τὸ κρήδεμνον καὶ μόνον εἰς τὴν κόμη, ὡσάν φακιόλι. Ἐδένετο κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ εἶχε ποικιλώτατα σχήματα καὶ κοσμήματα. — ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε: Ὁ στίχος αὐτὸς συνοψίζει τὸ περιεχόμενον τῆς προομηρικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως. Πράγματι τὰ παλαιότερα ἔπη, ὅπως καὶ ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, περιέχουν ἔργα θεῶν καὶ ἡρώων, ἰστορούμενα μὲ τὴν ποιη-

τικὴν τέχνην τῶν ἀοιδῶν. Περὶ ᾠδῆς, ἐπῶν κ.τ.τ. βλ. εἰσαγωγὴν.—
καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος: Εἰς τὸν στίχον αὐτὸν καταφαίνεται ἢ βαθμιαία διάδοσις τοῦ ὀνόματος Ἑλλάς. Ἀρχαιότερον Ἑλλάς ἐκαλεῖτο μία μικρὰ Φθιωτικὴ χώρα, ἥδη δὲ εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποῖου συνετέθη ἡ Ὀδύσεια, Ἑλλάς ὀνομάζεται σχεδὸν ἡ Στερεά, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἡ ὁποία φέρει ἀκόμα τὸ παλαιὸν ὄνομα Ἄργος. — **Δαναοί:** Ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Ἀχαιοὶ ἢ Ἀργεῖοι ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ τοὺς ἐκστρατεύσαντας εἰς Τροίαν Ἑλληνας καὶ Δαναούς. Κυρίως ὅμως τοιοῦτοτρόπως ὀνομάζοντο μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄργους, ὡς ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαιοτάτου βασιλέως Δαναοῦ.— **ἢ τις νεωτάτη ἀκουόντεσσι ἀμφιπέληται:** Ἡ παρατήρησις τοῦ Τηλεμάχου, ὅτι οἱ ἄκροαταὶ προτιμοῦν πάντοτε ποιήματα νεώτερα, πιστοποιεῖ, ὅτι συνετίθεντο ὑπὸ τῶν ποιητῶν νεώτεροι μῦθοι περισσότερον ἐπίκαιροι. Ὁ τρόπος δὲ τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν μητέρα του μαρτυρεῖ, ὅτι κατόπιν τῆς παραινέσεως τῆς Ἀθηναῆς ἤρχισεν οὗτος νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ φέρεται ὡς ἀνὴρ.

— Εἰς τοὺς στίχους 320, 328 καὶ 330 ἀναγνωρίσατε λεπτομερείας ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ὁμηρικοῦ ἀνακτόρου.

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α ε

29 - 54

α) 29 - 42. **αὔτε** = ἐξ ἄλλου, ἄλλως τε.— **τά τ' ἄλλα** = καὶ εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν.— **εὐπλόκαμος:** α 86.— **εἰπεῖν:** ἀπρμφ. μὲ σημ. προστ.— **νημερτέα βουλήν:** α 86.— **31** = α 87.— **πομπή** = ὄδηγία, συνοδεία.— **σχεδίη** = προχείρως κατασκευασθὲν πλοῖον.— **πολύδεσμος** = πολὺ καὶ ἐπομένως στερεὰ δεμένος.— **πῆμα:** α 49.— **ἤματι εἰκοστῶ** = μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας.— **ἐρίβωλος** = μὲ πολλοὺς βῶλους, εὐφορος (ἐρι = πολ + βῶλος) ἐπιθ. τῆς γῆς.— **ἀγχιθεος** = πλησίον, συγγενῆς τῶν θεῶν (ἄγχι = ἐγγὺς + θεός).— **γέγαα** = γέγονα (ρ. γίγνωμαι).— **περὶ κῆρι** = μὲ τὴν καρδιά των, μὲ πολλὴν ἐγκαρδιότητα (τὸ κῆρ = καρδιά).— **θεὸν ὦς:** ὡς θεόν.— **ἄλις** = ἀρκετά, ἄφθονα.— **ἐσθής:** α 165.— **ἐξήρατο**, ρ. ἐξάρνημαι = λαμβάνω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.— **ἀπήμων** = ἀβλαβής (ἀ + πῆμα).— **λαχῶν, λαγχάνω** = λαμβάνω διὰ κλήρου. Ἡ μτχ. ὑποθετ.— **ληις-ίδος** = λάφυρα.— **ἡ αἶσα** =

τὸ μερίδιον. — ὥς· δεικτ. — οἱ μοῖρ' ἐστί = εἶναι τὸ πεπρωμένον του. — ὑφόροφος = με ὑψηλὴν ὄροφην.

43 - 54. ἔφατο = ἔφη. — ἀπίθησε = παρήκουσε· οὐδ' ἀπίθησε = δὲν παρήκουσε = ὑπήκουσε· σχμ. λιτότητος. — διάκτορος Ἀργεῖφόντης· α 38, 84. — αὐτίκα ἔπειτα = εὐθὺς ἀμέσως. — ἐδήσατο· α 96. — ἀμβρόσιος = ἀθάνατος, θεϊκὸς (ἀ+μ(β)ροτός). — μίν· α 95. — ἡμὲν - ἡδὲ = συμπλεκτ. σύνδεσις = καί-καί. — ὑγρή· ὡς οὐσιαστ. πρβλ. ξηρὰ (γῆ). — ἀπείρων-ονος = ἀπέραντος (ἀ+πέρας). — ἄμα πνοιῆς = μαζὶ με τὰς πνοάς, καθὼς ἔπνεεν ὁ ἄνεμος. — τῆ· ἀναφορ. δοτ. ὄργ. — θέλω = μαγεύω. — τοὺς δὲ αὐτε = ἐνῶ ἀντιθέτως ἄλλους. — ὑπνάω = κατέχομαι ἀπὸ ὕπνου. — κρατὺς = κραταιός. — ἐπιβάς· ἐπιβαίνω = πατῶ τὸ πόδι, φθάνω. — ἔμπεσε = ἔπεσεν, ἀποτόμως κατέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. — σεύομαι = ὄρμῳ, προχωρῶ γρήγορα. — λάρος = τὸ θαλάσσιον πτηνὸν ὃ γλάρος. — ὁ ὄρνις· α 320. — κόλποι ἄλδος = τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης. — ἀτρύγετος = ἀκούραστος, ἀεικίνητος, ποὺ δὲν ἠσυχάζει ποτέ. Ἐπιθ. τῆς θαλάσσης. — ἀγρώσω· ἕτερος τύπος τοῦ ἀγρεύω = ἀλιεύω. — δεύω - ομαι = βρέχω - ομαι. — ἄλμη = ἄλμυρὸ νερό. — ἴκελος = ὅμοιος. — πολέεσι κύμασι = εἰς τὰ ἀτελείωτα κύματα. — ὀχῆσατο· ὀχοῦμαι = φέρομαι ἐπί.

β) Τύποι τοῦ φημί εἰς μέσ. φωνήν : ἔφατο.

— Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τοῦ εἶμι : ἐσμί - ἐσσί - ἐστί.

— Πληθ. τοῦ ἐπιθ. πολὺς κατὰ τὴν γ' κλίσιν : πολέες - πολέα (κύμασι πολέεσι).

γ) Σχερῖη : κοινῶς ὑποτίθεται, ὅτι εἶναι ἡ σημερινὴ Κέρκυρα. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν Φαίακες ἦσαν λαὸς ναυτικός, καυχώμενοι ὅτι κατὰγονται ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα (ἀγχίθιοι). — λαχῶν ἀπὸ ληίδος αἶσαν : Κατὰ τὸ πολεμικὸν ἔθιμον οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ἐμοιράζοντο τὰ λάφυρα διὰ λαχνοῦ (λαχῶν). Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε βεβαίως τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Ἰλίου, ἀλλὰ δὲν τὸ περιέσωσε, διότι δὲν ἤλθεν ἀπήμων. — Πιερία : Ἡ χώρα πρὸς Β. καὶ Α. τοῦ Ὀλύμπου (ἴδε α 1 - 10, πργμ. σημ.). — πολέεσι κύμασι : Παρατηρήσατε τὴν περιγραφικὴν δύναμιν τῆς ἀπλῆς αὐτῆς ἐκφράσεως. Μὲ τὸ κοινότατον ἐπίθετον πολὺς ἀποδίδει ὁ ποιητὴς καλλιτεχνικώτατα τὸ θέαμα τῆς κυμαινομένης θαλάσσης.

α) **τηλόθι** (α 22) **έοὔσαν** = μεμακρυσμένην. — **ένθα**· χρον. — **ίσειδής** = ό έχων ύψιν ίου, ίόχρους. — **ήπειρόνδε** = πρὸς τήν ξηράν. — **ήιεν**· πρτ. τοῦ **έϊμι-ήει**. — **όφρα**· χρον. = έως ότου. — **σπέός**· α 15. — **ώ**· άναφορ. **τῷ ένι** = έν τῷ όποίῳ. — **ναίω**· α 51. — **τέτμεν**· α 218. — **έσχαρόφιν**· πτ. γεν. έσχάρα = έστία. — **όδμη** = όσμη (όζω, όδωδα). — **ή κέδρος**· δένδρον όμοιον με τήν έλάττην. — **εύκέατος** = πού σχί- ζεται εύκόλως (κεάζω = σχίζω). — **τό θύον**· κυπαρισσοειδές δένδρον με εύῶδες ξύλον. — **όδωδα** = μυρίζω, εύωδιάζω. — **δαίομαι** = καίο- μαι (δάς, δαυλός). — **άοιδιάω** = τραγουδῶ. Έκτεν. τύπος τοῦ **άειδω** (άοιδή). — **ή ὄψ-όπος** = ή φωνή. — **έποιοχoméνη ιστόν** = πηγαίνουσα- χομένη εις τόν άργαλειόν της. — **ή κερκίς** = ή σαίτα. — **ύλη**· α 186. — **τηλεθώσα** = πολύ θαλερόν, καταπράσινον (μετ' άναδιπλ. τύπος τοῦ θάλλω). — **ή κλήθηρη** = δένδρον, ή κλήθρα. — **ή αίγειρος** = ή λεύκη. — **τανυσίπτερος** = πού άπλώνει τά πτερά της (τανύω = τεντώνω). — **εύνάζομαι** (εύνή) = κοιμῶμαι· έπί πτηνῶν = κουρνιάζω. — **ό σκῶψ** = είδος γλαυκός. — **ό ίρηξ** = ό ίέραξ. — **ή κορώνη** = ή κουρούνα. Λέγε- ται τανύγλωσσος, διότι εκτείνει τήν γλώσσαν, δια νά φωνάξη· ὅθεν τανύγλωσσος δύναται νά έρμηνευθῆ με τὸ νεοελλ. φωνακλοῦ. — **εινά- λιος** = θαλασσινός (έν άλί). — **τῆσι μέμηλεν** = πού άγαποῦν τά τῆς θαλάσσης· μέλει μοί τι = με άπασχολεῖ κάτι. — **ή δε αύτοῦ** = και νά έδῶ... — **ή ήμερίς** = κληματαριά. — **ήβώσα**· ήβάω = είμαι εις τήν άκμήν της ήλικίας μου· ήμερίς ήβώσα = κλῆμα θαλερόν. — **τεθήλει**· θάλλω = έχω άφθόνους καρπούς. — **τετάνυστο**· τανύομαι = άπλώνομαι. — **έξείεις**· α 145. — **πίσυρες** = τέσσαρες. — **λευκόν** = διαυγές, κρυσταλ- λένιο. — **τετραμμέναί άλλυδις άλλη** = έστραμμέναί ή κάθε μία πρὸς άλλην διεύθυνσιν. — **άμφι** (έπίρρ.) = γύρω. — **μαλακός**· δια τήν πολλήν χλόην. — **θήλεον** = έθαλλον. — **ένθα**· τοπικ. — **έπειτα** = ύστερ' άπ' όλα αυτά, δηλ. άπό τόσην φυσικήν καλλονήν. — **θηήσαιτο**· θεάομαι = θεω- ρῶ μετὰ θαυμασμοῦ, θαυμάζω. — **ήσιν**· κτητ. = **εαίς φρεσίν** = εις τήν ψυχήν του.

β) Διατήρησις τοῦ **δ** πρὸ τοῦ **μ**: **όδμη** (όσμή).

— Κατάληξις άρχαίων πτώσεων: **-οφι(ν)**: **έσχαρόφι(ν)**, **δα- κροόφιν**.

— Αίολικός τύπος τοῦ τέσσαρες: **πίσυρες**.

γ) τὴν νῆσον· α 50, 85.— **πόντος ἰοειδής**: Τὸ ἐπίθετον ἐκφράζει τὸ ἰδιάζον κυανοῦν χρῶμα (σάν λουλάκι), τὸ ὁποῖον λαμβάνει ἐνίοτε ἡ θάλασσα.— **ἰστὸν ἐποικομένην**: Ἐπειδὴ ὁ ἰστὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο πλατύς, ἡ ἐργαζομένη πρὸ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κινῆται διαρκῶς, διὰ νὰ λαμβάνη καὶ νὰ ἀφίνη τὴν κερκίδα.— **ὕλη δὲ σπέος ἀμφί...:** Ἡ περιγραφή θεωρεῖται ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τεμάχια τοῦ Ὁμήρου. Προσέξατε ὅτι ὁ ποιητὴς κατορθώνει ν' ἀποδώσῃ ὅλας τὰς αἰσθητικὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ἐπισκέπτης τοῦ ἐξωτικοῦ αὐτοῦ τόπου.

— *Εἰς ποῖον στίχον νομίζετε, ὅτι ἐντείνεται περισσότερο ἢ ἐντύπωσης τοῦ κάλλους;*

76 - 115

α) 76 - 84. **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον.— **ἐφ' θυμῷ** = μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν του.— **εἰς ἤλυθεν** = ἐμβῆκε μέσα.— **ἄντην ὄρω** = ἀντικρύζω.— **οὐδὲ ἠγνοίησε** = τὸν ἀνεγνώρισε. Κατὰ σχμ. λιτότ.— **διὰ θεάων**· α 14.— **γάρ τε· καὶ γάρ** = διότι, ἄλλως τε δέν.— **ἄγνωσ-ῶτος** = ἄγνωστος.— **πέλομαι** = εἰμί.— **οὐδ' εἰ** = ἔστω καὶ ἄν.— **ἀπόπροθι** = μακρὰ.— **ναίει δώματα** = ἔχει τὴν κατοικίαν του.— **οὐδὲ** = ἀλλὰ δέν.— **μεγαλήτωρ - ορος** = μεγαλόκαρδος (*μέγας + ἦτορ*).— **ἔτετμε**· α 218, ε 58.— **ἔνθα πάρος περ** = εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέσιν, ὅπου καὶ πρίν, ὅπου συνήθιζε νὰ κάθηται.— **στοναχῇ** = στεναγμὸς (*στενάχω, στένω*).— **ἐρέχθω** = σπαράσσω, βασανίζω.— **ἀτρύγετος**· ε 52.— **δερχέσκετο** = ἐκοίταζε συνεχῶς (*θαμιστικὸς τύπος τοῦ δέρκομαι = κοιτάζω*).— **λείβω** = χύνω.

85 - 91. **ἔρεείνω** = ἐρωτῶ.— **ἰδρύω** = τοποθετῶ, βάζω νὰ καθίστη.— **φαινὸς** = φωτεινός, λαμπρὸς (*φάος - φῶς*).— **σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, σκαλιστός.— **τίπτε· τί ποτε** = διατί ἄρα γε.— **χρυσόρραπισ** = πού κρατεῖ χρυσὴν ράβδον (*ῥάπ-ῥάβδος*).— **εἰλήλουθας** = ἤλθες.— **αἰδοῖός τε - φίλος τε** = σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς. Συνήθης ἔκφρασις ἐκτιμήσεως καὶ φιλικῶν αἰσθημάτων.— **πάρος**· α 21.— **θαμίζω** = ἐρχομαι συχνά.— **αὔδα**· προστ. τοῦ αὐδάω = λέγω (πρβλ. *μετηῦδα, προσηῦδα*).— **φρονέω** = ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου.— **τελέω** = ἐκτελῶ.— **ἄνωγεν** = εἶναι πρόθυμος· α 269.— **εἰ... γέ** = ἐὰν βεβαίως.— **τετελεσμένον** = ὅ,τι ἔχει ἤδη ἐκτελεσθῆ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἐπομένως ὅ,τι

είναι δυνατόν νά ἐκτελεσθῆ καί τώρα = δυνατόν.— **ἔπεο**· προστ. τοῦ **ἔπομαι**.— **προτέρω** = παρέχει.— **πάρ θείω τοι** = νά σοῦ παραθέσω.— **ξείνια** = τὸ καθιερωμένον διὰ τοὺς ξένους δεῖπνον.

92 - 96. **ἄμβροσίη** = τροφή θεῶν.— **πλήσασα**· **πίμπλημι** = γεμίζω.— **κέρασσε** = ἠτοίμασε εἰς τὸν κρατῆρα (**κεράννυμι**).— **νέκταρ** = ποτὸν τῶν θεῶν.— **ἦσθε**· **ἔσθω-ἔσθίω**.— **ἦραρε θυμὸν ἐδωδῆ** = ἐτόνωσε τὴν ψυχὴν του μετὰ τὸ φαγητὸν (**ἀραρίσκω** = συναρμολόζω, στερεώνω).

97 - 115. **εἰρωτᾶς... θεόν**· σειρά λέξεων : **εἰρωτᾶς** (σὺ) **θεά** με **θεὸν ἐλθόντα** = ἐσὺ μία θεὰ ἐρωτᾶς ἐμὲ ἕνα θεὸν σχετικῶς μετὰ τὸν ἐρχομὸν μου.— **νημερτέως**· ἐπίρρ. τοῦ **νημερτής**· α 86.— **ἐνισπήσω**· μέλλ. τοῦ **ἐννέπω**· α 1.— **κέλευαι**· **κέλομαι** **κελεύω**.— **ἠνώγει** = εἶχε δώσει διαταγὴν. Ὁ Ἑρμῆς ὁμιλεῖ περὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔλαβε τὸ κέλευσμα τοῦ Διός· **ἄνωγα**· α 269.— **ἄσπετος** = ἄρρητος, ἀπέραντος (ἀ+ρίζ. σеп-).— **ἄγχι**· α 157.— **ἱερά ρέζω**· α 47.— **ἔξαιτος** = ἐξαιρετος, ἐκλεκτός.— **μάλ' οὐ πως ἔστι** = δὲν εἶναι δυνατόν μετὰ κανένα τρόπον.— **νόος** = σκέψις, ἀπόφασις.— **αἰγίοχος** = ὁ Ζεὺς ὅστις κρατεῖ τὴν αἰγίδα.— **παρεξέλθειν**· **παρέξιμι** = παραβαίνω.— **ἄλιώ** = ματαιώνω (**ἄλιος** = μάταιος).— **τοι παρεῖναι**· **εἶναι παρὰ τοι (σοι)** = ὅτι μένει πλησίον σου.— **διζυρὸς** = πολυπαθής, δυστυχής (**διζύς** = συμφορά).— **ἀποπεπέμεν** = ν' ἀφήσης ἐλεύθερον.— **ὅττι τάχιστα** = ὡς τάχιστα.— **αἶσα**· ε 40.— **τῆδε** = κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.— **ἀπονόσφιν**· ἐπιτατ. τοῦ **νόσφιν** = τόσον μακρὰν.

β) Οὐδέτ. τῆς ἀναφ. ἀντων. ὅστις : **ὅττι** (ὅ,τι).

γ) ἔν θρόνῳ φαιινῶ σιγαλόεντι : Ἐπὶ ὅ,τι ἐβλεπον οἱ ποιηταὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὰς πλουσίας οἰκίας ἐφαντάζοντο καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ σκευὴ τῶν θεῶν ἐκ πολυτίμων ὑλικῶν καὶ μετὰ πολλὴν καλαισθησίαν κατεσκευασμένα.— **ἔνθα πάρος περ** : Οἱ στίχοι 82 - 84 παριστᾶσι τὴν νοσταλγίαν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ Ὀδυσσεύος. Ὁ γενναῖος, ὁ ἐπινοητικὸς ἥρωας εἶναι τώρα δυστυχέστατος ἄνθρωπος, ὅστις δὲν βλέπει διέξοδον ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αἰχμαλωσίαν του.— **ἄμβροσία - νέκταρ** : Οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν τῶν θεῶν εἶναι θεῖα οὐσία, τὴν ὁποίαν οὔτε γνωρίζουν, οὔτε γεύονται ποτὲ οἱ θνητοί. Ἐν τούτοις ἀποδίδουν εἰς αὐτὰ τὴν αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τροφήν, ἐνέργειαν, νὰ τονώνουν καὶ νὰ τέρπουν τοὺς ἀθανάτους.—

οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις: Ἐάν ὁ Ἑρμῆς διήρχετο ἀπὸ πόλιν τινά, ὅπου νὰ ἐτελεῖτο θυσία, θὰ ἀνεκουφίζετο κατὰ τὴν μακρὰν πτησίν του, διότι οἱ θεοί, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, παρίστανται ἀόρατοι εἰς τὰς θυσίας καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν ὄσμην τῶν καιομένων κρεάτων. — **αἰγίохος**: Λέγεται οὕτως ὁ Ζεὺς, διότι ὡς ἀσπίδα κρατεῖ τὴν αἰγίδα. Ἦτο δὲ ἡ αἰγίς θεῖον καὶ τρομερὸν ὄπλον, συμβολίζον τὴν θύελλαν καὶ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κεραυνοῦ. — **ἄστν Πριάμοιο**: Εἰς τὸ Ἴλιον ἐβασίλευεν ὁ Πριάμος, υἱὸς τοῦ Δαρδάνου, γέρον ἤδη, ὅτε ἤρχισεν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν.

148 - 170

α) 148 - 159. **κρατύς**· ε 149. — **μεγαλήτωρ**· ε 81. — **πότνια**· α 14. — **ἦιε**· ἦει. — **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον. — **ἐπικλύω**· μετὰ γεν. = ἀκούω. — **ἀγγελία** = μῆνυμα, προσταγή. — **τῷ ὄσσε**· δυϊκ. οὐδ. = οἱ ὀφθαλμοί. — **δακρυόφιν**· ἀπὸ δάκρυα (γραμμ. τυπ. ε 59). — **τέρσομαι** = στεγνώνω. — **κατεῖβομαι** = φθείρομαι, λυώνω (*εἶβω* καὶ *λείβω* = χύνω). — **αἰών** = ἡ διάρκεια τοῦ βίου, ἡ ζωή. — **νόστον** = διὰ τὸν νόστον, διότι ἤθελε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. — **οὐκέτι ἦνδανε νύμφη** = δὲν τοῦ ἦτο πλέον εὐχάριστον νὰ ζῆ μετὰ τὴν νύμφην (*ἀνδάνω* ἐκ τῆς ρίζ. *ἀδ.-ἡδύς*). — **ιαύεσκε** = ἐκοιμᾶτο πάντοτε (θαμιστ. τοῦ *ιαύω* = κοιμῶμαι). — **καὶ ἀνάγκη** = ἔστω καὶ ἀκουσίως. — **παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούση** = παρ' ἐθελούση οὐκ ἐθέλων = κοντὰ εἰς τὴν νύμφην, ποὺ τὸν ἤθελεν, ἐνῶ αὐτὸς δὲν τὴν ἤθελεν. — **ἦμαρ**· α 9. — **ἄμ** = ἀνά. — **ἡ πέτρη** = ὁ βράχος. — **ἡ ἠιών-όνος** = ἀκτὴ τῆς θαλάσσης. — **157-158** = ε 83-84. — **ἀγχοῦ**· ἄγχι α 157, ε 101. — **προσεφώνεε** = ὠμίλει πρὸς αὐτόν.

160 - 170. **κάμμορε** = δυστυχισμένη. Κυρίως ὁ εἰς μέρος, δηλ. κακὴν μοῖραν ὑποκειμένος (*κατ-σμόρος*). — **μῆ μοι**· μοι δοτ. χαριστ. = μὴ πρὸς χάριν μου, σὲ παρακαλῶ μὴ... — **δδύρομαι** = θρηνῶ. — **αἰών**· ε 152. — **πρόφρασσα**· θηλ. τοῦ *πρόφρων* = πρόθυμος (*πρὸ + φρήν*). — **δούρατα**· *δόρυ-δούρατος*· πρώτη σημ. = ξύλον (πρβλ. *δούρειος ἵππος*, *δόρυ*). — **χαλκῶ**· δοτ. ὄργαν. εἰς τὸ ταμῶν = ἀφοῦ κόψῃς μετὰ χάλκινον πέλεκυν. — **σχεδῆ**· ε 33. βλ. κατωτ. πραγματικά. — **ἴκρια** = σανίδες ἀποτελεῦσαι τὰ δύο καταστρώματα πρῶρας καὶ πρύνης. — **πῆξαι**·

ἀπρμφ. ρ. πήγγνυμι = στερεώνω. — ὕψου = ὑψηλά, δηλ. ἐπὶ τῶν ξύλων τῆς σχεδιάς. — ἠεροειδής = ὀμιχλώδης (ἠήρ-ἠέρος = ὀμίχλη). — μενοεικής = ὁ ἀρμόζων, ὁ ἀνάλογος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐπαρκῆς (μένος + εἶοικα). — ἄ κεν ἐρύκοι· ἀναφ. τελ. πρότασις = τὰ ὅποια θὰ σὲ σώσουν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ λιμοῦ. — τὸ εἶμα-τος = ἔνδυμα (ρίζ. ἔσ-, ἔσνυ-μι, ἔννυμι-ἀμφιέννυμι). — οὔρος = οὔριος ἄνεμος. — ἀσκηθής = ἀβλαβής. — αἶ κε = ἔάν. — μευ = μου. — φέρτερος = ἀνώτερος. — κρῆναι· κραίνω = δρῶ, ἔκτελῶ.

β) αἶ ἀντὶ εἶ. Συνήθως αἶ κε = εἶ, ἄν, ἔάν.

— Τροπὴ τῶν συμφώνων τῶν ἐκθλιβομένων προθέσεων ἀναλόγως τοῦ ἐπομένου συμφώνου: ἄμ-πέτρησι (ἀνὰ πέτρησι)· κάμμορε (κάτ (σ)μορε).

— Γεν. α' προσ. τῆς προσ. ἀντων. ἐγώ: μεῦ καὶ ἐγκλ. μευ. "Ἄλλοι τύποι: ἐμέο, ἐμέϊο, καὶ σπαν. ἐμέθεν.

γ) τὸν δ' ἄρ' ἀπ' ἀκτῆς εὔρε: Διὰ πρώτην φοράν ἐμφανίζεται ἐδῶ ὁ ἦρωας τῆς ὑποθέσεως, ἐνῶ ἕως τῶρα μόνον λόγος περὶ αὐτοῦ ἐγένετο. Τὸν παρουσιάζει δὲ ὁ ποιητὴς εἰς ὅλην τὴν περιπαθῆ νοσταλγίαν του. — ἀρμόζω εὐρεῖαν σχεδίην: Ἡ Καλυψὼ δίδει εἰς τὸν Ὀδυσ. γενικὰς ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν μιᾶς σχεδιάς. Θὰ συναρμοσθοῦν πρῶτον κορμοὶ δένδρων (δούρατα μακρὰ) πελεκημένοι καλὰ, διὰ ν' ἀποτελεσθῇ τὸ σῶμα σχεδιάς, τὸ ὅποῖον θὰ ἐπιπλέη. Κατόπιν ἐπὶ τῶν συνηρμοσμένων κορμῶν θὰ στερεωθοῦν σανίδες, διὰ νὰ σχηματισθοῦν δύο καταστρώματα εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὴν πρῶραν, ὅπως ἐγένετο καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Μὲ πολλὴν ὑπομονὴν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐτελειοποίησε τὴν σχεδίαν του προσθέτων ἰστόν, κεραΐαν, πηδάλιον καὶ ἰστία. Τὴν προσεφύλαξε δὲ τριγύρω μὲ πλέγμα ἀπὸ ξύλα λυγαριάς, διὰ νὰ μὴ τὸν βρέχουν τὰ κύματα (εἰκ. 9).

171 - 191

α) 171-179. ρίγησε· ῥιγέω = καταλαμβάνομαι ὑπὸ ρίγους, ἀνατριχιάζω. — πολύτλας = πολυπαθής, καρτερικὸς (ρίζ. τάλ - τλήναι· α 87). — ἄλλο τι· κτηγμ. τοῦ τόδε = αὐτή σου ἢ ἀπόφασις εἶναι κάτι ἄλλο. — μῆδομαι = σκέπτομαι (μῆτις, πολύμητις, μητιῶν α 234). —

οὐδέ τι = καὶ καθόλου. — **πομπή** = ἀποστολή εἰς τὴν πατρίδα, τρόπος νὰ μὲ στείλῃς εἰς τὴν πατρίδα μου. — **ἦ κέλευι**· ἀναφ. αἰτιολ. = ἀφοῦ σὺ μὲ παρακινεῖς (κέλομαι· ε 98). — **τὸ λαΐτμα** = βυθός, χάος· λαΐτμα θαλάσσης = τὴν ἀχανῆ θάλασσαν. — **ἀργαλέος** = δύσκολος, σκληρὸς (ἔργον = κάτι πολὺ δύσκολον). — **νῆες εἶσαι** (Ἰσαι) = ἰσόρροποι, συμμετρικῶς κατεσκευασμένοι. — **ναῦς ὠκύπορος** = γοργὸν πλοῖον (ὠκὸς = ταχύς). — **ἀγάλλομαι** = χαίρω. — **νῆες ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρω** = πλοῖα ποὺ χαίρονται τὸν οὐριον ἄνεμον τοῦ Διός. — **οὐδ' ἂν ἐπιβαίην** = καὶ δὲν θὰ ἐπέβαινον. — **ἀέκητι**· α 79. — **σέθεν** = σοῦ. — **εἰ μὴ τλαίης** = ἐὰν δὲν εἶχες τὴν τόλμην, τὸ θάρρος (τλη-τλα-τολμῶ). — **μέγαν ὄρκον** = ἐπίσημον ὄρκον. — **πῆμα**· α 49. — **μὴ βουλευσέμεν** = ὅτι δὲν θὰ...

180 - 191. — **μείδησεν**· μειδάω - μειδιάω = μειδιῶ. — **κατέρεξε χειρὶ** = τὸν ἐθώπευσε μὲ τὸ χέρι. — **ἐκ τ' ὀνόμαζε** = τὸν ὀνόμασε μὲ τὸ ὄνομά του. Ἄφοῦ τὸν προσεφώνησεν ὀνομασί, τοῦ εἶπε τὰ ἐπόμενα. — **ἄλιτρος** = ἀσεβής, διαβολεμένος ἄνθρωπος (ἀλιταῖνω = ἀμαρτάνω, ἀλιτήριος). — **ἀποφώλιος** = ἀχρηστος, μάταιος, ἄκαιρος. — **οὐκ ἀποφώλια εἰδῶς** (ἔσοι) = ξεύρεις τί νὰ σκεφθῆς εἰς κάθε περίστασιν. — **οἶον τὸν μῦθον** = τί εἶδους λόγον. — **ἐπιφράζομαι** = σκέπτομαι. — **ἔστω ...τόδε** = ἄς εἶναι μάρτυς εἰς τοῦτο. — **νῦν**· συμπερ. καὶ χρον. = λοιπὸν τώρα. — **κατειβόμενον**· ε 152. — **πέλει** = ἐστί. — **ἄσσα** = ἄττα = ἄτινα. — **μῆδομαι**· ε 173. — **χρειῶ** (χρεῶ)· α 225 = ἀνάγκη. — **ἴκω** = ἰκάνω = φθάνω, ἔρχομαι. — **ὅτε με χρειῶ τόσον ἴκοι** = ὅταν θὰ εὐρισκόμην εἰς τόσον δύσκολον θέσιν. — **νόος** = σκέψις, ψυχή. — **ἐναΐσιμος** = δίκαιος, λογικὸς (ἐν+αἶσα = τὸ προσῆκον). — **οὐδέ μοι αὐτῇ ἐνὶ στήθεσσι** = καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μου στήθος μέσα. — **θυμὸς σιδήρεος** = σκληρὴ καρδιά. "Οχι μόνον σκέπτομαι λογικά, ἀλλὰ καὶ πονοῦ ἕνα δυστυχῆ.

β) Ποιητ. τύποι γενικῆς προσωπ. ἀντων. β' προσ. : **σέθεν, σεῖο σεῦ** (πρβλ. καὶ ἐμεῖο, ἐμέο, ἐμεῦ).

γ) **ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρω** : Κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν ἀποδίδεται ἀνθρώπινον συναίσθημα εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον πλέει μὲ οὐριον ἄνεμον. Ὁ Ζεὺς ἦτο ὁ θεὸς τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, ἐπομένως καὶ τῆς πνοῆς τῶν ἀνέμων. — **νῆες εἶσαι** : Εἰς ἕνα λαὸν ναυτικόν, ὅπως ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἔκαμνεν ἐντύπωσιν κάθε λεπτομέρεια σχετικὴ μὲ τὸ

σχῆμα καὶ μὲ τὴν γραμμὴν τῶν πλοίων. Ὁ ποιητὴς ἐκφράζει αὐτὰς μὲ ποικιλώτατα ἐπίθετα: **μέλαινοι νῆες**, **εὐσσελμοὶ** (*σέλημα* = κατάστρωμα), **κοῖλαι**, **εἶσαι** κ. ἄ.— **τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ**: Ἡ Καλυψὼ ὀρκίζεται τὸν φοβερώτατον καὶ ἱερώτατον ὄρκον τῶν θεῶν. Ἡ Στύξ κατὰ τὸν μῦθον ἦτο ποταμὸς τοῦ Ἄδου ἐμποιῶν φοίτην. Ἐπιστεῦετο δέ, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἐπήγαγεν ἀπὸ τὸ πραγματικὸν ὕδωρ τῆς Στυγός, τὸ ὁποῖον πηγάζει ἀπὸ τὰ Ἀροάνια ὄρη τῆς Πελοποννήσου (τὸν Χελμόν) καὶ διαρρέον δύσβατον καὶ ἀγρίαν φάραγγα σχηματίζει καταρράκτην καὶ ἐξαφανίζεται ἐντὸς χαράδρας. Σήμερον ὀνομάζεται Μαυρονέρια καὶ θεωρεῖται ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος.

192 - 224

α) 192 - 200. **ἠγήσατο**· ἠγοῦμαι = προηγοῦμαι, προπορεύομαι.— **καρπαλίμως** = μὲ γοργὸν βῆμα.— **ἔχνηιον** = ἔχνος.— **ἴξον**· μεικτ. τύπ. ἄορ. α' καὶ β' τοῦ ἴκω· ἰκάνω = φθάνω.— **σπείος**· σπέος· α 15.— **(ἐ)τίθει πάρα** = παρέθετε.— **πᾶσα** = παντὸς εἴδους.— **ἔδωδῆ**· ε 95.— **οἶα** = τοιαῦτα φαγητά, ὁποῖα.— **ἀντίον** = ἀντικρῦ.— **ἴζω**· ἀμβτ. = κάθημαι.— **δμωή**· α 147.— **οἱ δ' ἐπ' ὀνειῖαθ'**· α 149.

201 - 213. **(ἐ)τάρτησαν**· τέρομαι· τινος = ἀπολαμβάνω, χορταίνω.— **ἔδητύς, ποτῆς**· α 150.— **τοῖς μύθων ἤρχε** = ἤρχισε πρώτη τὴν μεταξὺ των συνομιλίαν.— **διογενῆς** = ὁ ἐκ τοῦ Διὸς καταγόμενος, διογέννητος. Ἐπίθετον βασιλέων.— **οὕτω δῆ** = ὥστε ἔτσι. Ἡ Καλυψὼ ὀμιλεῖ μὲ παράπονον πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.— **χαῖρε** = νὰ πᾶς στὸ καλό.— **ἔμπης** = ἐν τούτοις, παρ' ὅλα αὐτά, δηλ. παρὰ τὸ γεγονός ὅτι σπεύδεις νὰ μ' ἐγκαταλείψης.— **εἰ μὲν** = ἂν ὁμως.— **γέ**· βεβαιώνει τὴν ἀπόδοσιν: ἐνθάδε μένων γε = θὰ ἔμενες βεβαίως ἐδῶ.— **αἶσα**· ε 40.— **κῆδος**· α 244.— **ἀναπίμπλημι** = ὑπομένω, τραβῶ (*πίμπλημι* = γεμίζω). Πρβλ. τὴν νεοελλ. ἔκφρασιν ἐπὶ ὑπερβολικῆς δυστυχίας: γέμισε τὸ ποτήρι.— **αὔθι**· συγκεκομ. τύπ. τοῦ αὐτόθι = ἐδῶ.— **ἐνθάδε — αὐτόθι**· τὰ δύο συνών. ἐπιρρ. ἐπιτείνουν τὸ νόημα: δὲν θὰ τὸ κουνούσες ἀπ' ἐδῶ.— **φυλάσσοις τόδε δῶμα**· φυλάττω = μένω διαρκῶς. Ἀκριβῶς ὅπως εἰς τὴν νεοελλ.: φυλάει τὸ σπίτι = δὲν βγαίνει καθόλου.— **ἰμειρόμενος**· α 41.— **ἄλοχος**· α 36.— **ἔέλδομαι** = ἐλπίζω, λαχταρῶ.— **αἰὲν ἤματα πάντα**· κατὰ πλεονασμ. = πάντοτε, ἡμέρα δὲν περνᾷ πού...— **οὐ μὲν θην...εὐχομαι εἶναι**· ἡ σειρά τῶν λέξ.: εὐχομαι μὲν θην οὐκ εἶναι

χερείων ἐκείνης. — θὴν = βεβαίως· ἐγκλ. μῦριον. — εὐχομαι = καυχῶμαι. — χερείων· χείρων = κατωτέρα. — τὸ δέμας = ἡ κορμοστασιά. — ἡ φυῆ = αἱ φυσικαὶ γραμμαὶ καὶ κινήσεις τοῦ σώματος, ἡ χάρις· δέμας φυῆν· αἰτ. τοῦ κατὰ τι. — οὐ πῶς = δὲν ὑπάρχει τρόπος, δὲν εἶναι νοητόν. — οὐδὲ ἔοικεν = οὔτε εἶναι πρέπον. — εἶδος = μορφή, κάλλος. — ἐρίζω = συναγωνίζομαι.

214-224. πολύμητις = πανοῦργος (μῆτις = σκέψις, μῆδομαι). — πότνια· κλητ. τοῦ πότνια· α 14. — χῶμαι = ὀργίζομαι· ἀντικμ. : μοι τόδε. — πάντα μάλα, οὐνεκα = ὅλους ἀκριβῶς τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους... — σεῖο = σοῦ· συναπτ. πρὸς τὸ ἀκιδνοτέρη = κατωτέρα. — περίφρων = ἡ γνωστικὴ (περὶ = περισσῶς + φροῆν). — μέγεθος = ἀνάστημα. — εἰσάντα ιδέσθαι· ἄντα εισιδέσθαι = ὅταν τὴν ἀντικρύζῃ κανεῖς. — ἀλλὰ καὶ ὡς = παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι σὺ ὑπερέχεις ἀπὸ τὴν Πηνελ. — ἐέλδομαι· ε 210. — τλήσομαι = θὰ τὸ ὑποφέρω (ρίζ. τλάτλη - τάλας). — ταλαπενθής = καρτερικὸς εἰς τὰς συμφορὰς (τάλα + πένθος). — μογέω = ὑποφέρω (μόγις - μοχθῶ). — μετὰ τοῖσι = μαζὶ μ' αὐτά, δηλ. τὰ ὅσα ὑπέφερα.

γ) δμῶαί : Ἦσαν κατώτεροι νύμφαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Καλυψοῦς. Τὸ ὄνομα λαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἰδ. α 331. — ἀθάνατος τ' εἶης : Οἱ θεοὶ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καθιστοῦν ἀθάνατον ἓνα προσφιλῆ εἰς αὐτοὺς θνητόν. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὑπόσχεσιν, ἐξαίρει περισσότερον τὴν συζυγικὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοπατρίαν του.

262 - 281

α) τέτατον = τέταρτον. — τῶ = αὐτῶ. — ἄρα = πλέον. — πέμπε = τὸν ἀπέστειλε, τὸν ἐπροβόδωσε. — εἶμα· ε 167. — ἀμφιέννυμι = ἐνδύω (ἀμφίσεις). — θυώδης = ἀρωματισμένος (τὸ θυός = τὸ ἄρωμα). — ἀμφιέσασα καὶ λούσασα· σχῆμα πρωθύστερον ἀντὶ λούσασα καὶ ἀμφιέσασα. — ἐν δὲ = ἐντὸς τῆς σχεδίας. — τὸν ἕτερον = τὸν ἓνα. — ἕτερον δὲ = καὶ ἓνα ἄλλον, δηλ. ἄσκόν. — τὰ ἦα = ἐφόδια, τρόφιμα διὰ τὸ ταξίδι (ἦα, ἐκ τοῦ ρ. εἶμι). — ὁ κώρυκος = δερμάτινος σάκκος. — ὄψα = προσφάγια, φαγώσιμα. — μενοεικῆς· ε 166. — οὔρος· ε 167. — προέηκεν· ρ. προῆμι = ἐξαπολύω, ἀφίνω. — ἀπήμων· τὸ ἐπίθ. μὲ

ένεργ. σημασίαν = μὴ βλαβερός, εὐνοϊκός. — **λιαρός** = μαλακός, εὐχάριστος. — **γηθόσυνος** = χαρούμενος (γηθέω). — **πηδαλίω'** συναπτ. πρὸς τὸ ἡμενος. — **ἰθύνομαι** = διευθύνω ρ. μέσ. ὦφελ. — **οὐδὲ** = καὶ δέν. — **ὄψε** = ἀργά. — **ἐπίκλησιν'** αἰτ. τοῦ κατὰ τι = κατ' ἐπίκλησιν, μὲ ἄλλο ὄνομα. — **αὐτοῦ** = εἰς τὴν θέσιν, ὅπου εὐρίσκεται. — **δοκεῶ** = παρακολουθῶ, παρατηρῶ. — **οἴη'** α 13. — **ἄμμορος** = ἀμέτοχος (α + σμερ-, μμορ-, μοῖρα). — **ἄμμορός ἐστι λοετρῶν** = δὲν κάνει λουτρόν, δὲν βουτιέται. — **τήν'** ἀντικμ. τοῦ ἔχοντα. — **ἄνωγα'** α 269· ε 139. — **ποντοπορεύομαι** = ταξιδεύω εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. — **ὀκτωκαιδεκάτη'** ἐνν. ἡμέρα ἀντὶ ἡματι. — **σκιόντα'** κτηγμ. = ὡς σκιά. — **ᾄθι** = εἰς τὸ σημεῖον τῆς ξηραῖς, ὅπου... — **ἄγχιστον'** ἐπίρρημα ἄγχι α 157. — **πέλεν** = ἦν. — **εἶσατο'** εἶδομαι = φαίνομαι· εἶσατο' ὑπκμ. τὰ ὄρη. — **ὡς ὅτε** = ὅπως κάποτε, ἐνν. φαίνεται. — **τὸ ῥινόν** = ἡ ἀσπίς. — **ἐν ἡεροιιδεί πόντω'** συναπτ. πρὸς τὸ εἶσατο. Ἡ γῆ τῶν Φαιάκων ἐφάνη μακρὰ εἰς τὸν ὀμιγλῶδη ὀρίζοντα ὡς ὀμφαλωτὴ ἀσπίς, διότι τὰ ὄρη τῆς ἐσχημάτιζαν ἐλαφρὰν καμπύλην.

γ) **Πληιάδες**: Αἱ Πλειάδες εἶναι 7 ἀστέρες ἀποτελοῦντες τὸν ὀμῶνυμον ἀστερισμὸν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιτολὴ των γίνεται κατὰ τὸ θέρος, ἦτο ἀστερισμὸς γνωστότατος εἰς τοὺς ναυτιλομένους, διότι τὰ ταξίδια ἐγίνοντο συνήθως κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. — ὁ **Βούτης**: Ἀστερισμὸς τοῦ Ἄρκτου, τοῦ ὁποίου ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ φαίνεται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς οὐραῖς τῆς Μ. Ἄρκτου, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπ' αὐτῆς. — ὁ **Ἄρκτος**: Ὁ γνωστός ἀστερισμὸς τῆς Μ. Ἄρκτου, ὅστις διὰ τὸ σχῆμά του ἐκαλεῖτο καὶ Ἄμαξα. Εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἶναι πάντοτε ὄρατος καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι δὲν λούεται ποτέ, ἦτοι δὲν δύνει ποτέ εἰς τὸν Ὠκεανόν. — ὁ **Ῥεῖων**: Εἰς τὸν ἀστερισμὸν αὐτὸν ἀνήκει ὁ λαμπρότερος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁ Σείριος, ὅστις λέγεται καὶ Κύν. Κατὰ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀστερισμοῦ, ἀρχὰς Ἰουλίου, ἀρχίζουν τὰ κνικὰ καύματα. — ὁ **Ῥεακόν**: Ἡ μεγάλη ἔκτασις τῶν ὑδάτων εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος.

— Ἀναγνωρίσατε ἕως ποῦ εἶχαν φθάσει αἱ ἀστρονομικαὶ γνώσεις κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους.

— Πρὸς ποῖαν διεύθυνσιν πλέει ὁ Ὀδυσσεύς, ἐφόσον ἔχει ἀριστερὰ τὴν Μ. Ἄρκτον;

282 - 312

α) 282 - 290. **τὸν δὲ ἶδε**. ἀντίθ. = ἀλλὰ τὸν εἶδε. — **ἀνιών** α 259. — **κρείων** α 45. — **ἐνοσίχθων** α 74. — **τηλόθεν** α 30. — **Σολύμων** = χώρα τῶν Σολύμων. — **εἶσατο** ε 281. **εἶσατό οἱ** = ἐφάνη εἰς αὐτόν, τὸν διέκρινε. — **ἐπιπλώω πόντον** = πλέω ἐπὶ τοῦ πόντου. — **χώομαι** ε 215. — **κηρόθι**. δοτ. τοπ. = εἰς τὴν καρδίαν. **ἐχώσατο κηρόθι μάλλον** = ἤναψε μέσα του περισσότερο ὁ θυμός. — **κάρη** α 90. — **προτί** = πρὸς. **μυθήσατο. προτί ὄν θυμόν** = εἶπεν ἀπὸ μέσα του. — **ὦ πόποι** = πῶ! πῶ! ἐπιφών. ἀγανακτήσεως. — **ἦ μάλα δὴ** = ἀναμφιβόλως λοιπόν. — **μετεβούλευσαν ἄλλως** = μετέβαλον γνώμην καὶ ἄλλα ἀπεφάσισαν. — **ἄμφ' Ὀδυσσῆι** α 48. — **ἐμεῖο** = ἐμοῦ. — **καὶ δὴ** = καὶ νά. — **σχεδὸν** = πλησίον (ἔχω). — **πεῖραρ - ατος** = σχοινίον, παγίς. — **οἰζύς - ύος** = συμφορά (οἰζυρός). — **ἦ μιν ἰκάνει** = ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐπάνω του, ἡ ὁποία τοῦ ἦλθε. — **ἀλλ' ἔτι μὲν** σειρά λέξ.: **ἀλλὰ φημί μὲν ἔλααν μιν ἄδην κακότητος**. **Τὸ μὲν** βεβαιωτ. = ἀλλὰ πάντως. **Τὸ ἔτι** συναπτ. πρὸς τὸν **ἔλααν** μελλ. ἀπρμφ. τοῦ ἐλαάνω = θά τὸν σπρώξω ἀκόμα. — **ἄδην** = ἀρκετά, μὲ τὸ παραπάνω. — **κακότης** = δυστυχία.

291 - 298. **ἐλών**. ρ. **αἰρῶ** = πιάνω. — **ὄροθύνω** = ἐξεγείρω (ἐρεθίζω, ἐρεθίζω). — **ἄελλα** = ὄρμητικὸς ἄνεμος, θύελλα (ἄημι = πνέω). — **σὺν κάλυψεν** = ἐκάλυψεν ἐξ ὀλοκλήρου. — **ὄρωρει νύξ** = ἀποτόμως ἐπῆλθε τὸ σκότος (ὄρνωμαι α 347). — **σὺν - ἔπεσον** = ἐπνευσαν συγχρόνως. — **δυσασῆς** = ἐναντίος (ἄνεμος), ἀνάποδος (δυσ + ἄημι ε 292). — **αἰθηρογένετης** = ὁ ἐκ τοῦ αἰθέρος γεννηθείς, αἰθηρογέννητος. Ἐπίθ. τοῦ Βορρά. — **κυλίνδω** = κυλίω. — **λύτο**. **ἔλυτο ἐλύμην** μέσ. ἄορ. μὲ παθ. σημασ. = ἐλύθησαν. — **ὄχθησας**. τροπ. μτχ. = μὲ πικρίαν. — **μεγαλήτωρ θυμός** = μεγαλόφρων ψυχή.

299 - 312. **δειλός**. **δειλαιος** = δυστυχής. — **νύ** α 32. — **μήχιστα**. ὑπερθ. ἐπίρρ. τοῦ μακρός = εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον. — **τί νύ μοι μήχιστα γένηται** = ἐπὶ τέλους ἕως ποῦ θά φθάσῃ ἡ συμφορά μου; — **δεῖδω** = φοβοῦμαι (ἀρχ. ἐνεστ. τοῦ δέδοικα). — **μῆ δὴ** = μήπως ἀλήθεια. — **νημερτής** = σωστός. — **μέ**. ὑπκμ. τοῦ ἀναπλήσειν. — **ἄλγεα ἀναπλήσειν**. πρβλ. ε 207: **κῆδεα ἀναπλήσειν**. — **τὰ δὲ δὴ** = καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς. — **οἰοῖσιν νεφέεσσι** = μὲ πόσον φοβερά νέφη! — **περιστέφει** = στεφανώνει, γεμίξει γύρω. — **ἐπισπέρχω** = ἐνσκήπτω ὄρμητικῶς. —

σῶς (σός) = ἀσφαλής, ἀναπόφεικτος. — αἰπὺς ὄλεθρος· α 11. — μάκαρ-αρος = καλότυχος. — χάριν φέρω = προσφέρω χάριν. — ὡς δὴ ἐγὼ = ἔτσι καὶ ἐγὼ βέβαια. — ὄφελον θανείν = εἶθε νὰ ἐφονευθῆμι. — ἐπισπεῖν· ἐφέπω = ἀναζητῶ καὶ εὐρίσκω. — πότμον ἐπισπεῖν = νὰ εὕρω τὸν θάνατόν μου (πότμος = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου). — χαλκήρεα· α 262. — περὶ Πηλεΐωνι θανόντι = γύρω ἀπὸ τὸν νεκρὸν τοῦ Πηλεΐδου, ἦτοι τοῦ Ἀχιλλέως. — τῷ = τότε· α 239. — κτέρεα· α 291. — ἄγω κλέος τινός = διαδίδω τὴν φήμην τινός, δοξάζω. — λευγαλέος = οἰκτρός. — εἵμαρτο = ἦτο τὸ τυχερὸν μου (μείρομαι, μέρος). — ἄλῳναι· ρ. ἀλίσκομαι = ν' ἀφανισθῶ, νὰ πεθάνω.

β) Σχηματισμὸς μέσου ἄορ. τοῦ ρ. λύω ἄνευ τοῦ -σα: λύμην-λύτο.
— Ἀνώμαλος κλίσις τοῦ ὀνόματ. δόρυ : γεν. δουρός, πληθ. δοῦρα.

γ) Σόλυμοι: Λαὸς πολεμικὸς κατοικῶν εἰς τὴν Λυκίαν τῆς Μ. Ἀσίας. — τρίαίνα: Κοντάρι καταλήγον εἰς τρεῖς αἰχμάς. Τὸ ὄπλον τοῦ Ποσειδῶνος. — χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες: Ὁ ποιητὴς παριστᾷ, ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἠγεμόνες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωικὸν πόλεμον χάριν τῶν Ἀτρειδῶν, τῶν ὁποίων προσεβλήθη ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης. — περὶ Πηλεΐωνι θανόντι: Ὁ υἱὸς τοῦ Πηλεΐδου καὶ τῆς Νηρηίδος Θέτιδος Ἀχιλλεὺς ἦτο ὁ γενναϊότερος ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Ἐβασίλευεν εἰς τοὺς Μυρμιδόνδας ἐν Φθίᾳ καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ὅστις ἐτόξευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πτέρναν, τὸ μόνον τρωτὸν μέρος τοῦ σώματός του. Οἱ Τρῶες συνῆψαν κρατεράν μάχην πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, διὰ νὰ κρατήσουν τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας κατώρθωσαν νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν.

313 - 332

α) ἔλασεν· ἐλαίνω = σπράχνω. — κατ' ἄκρης = ἀπὸ ὑψηλά· ὁ Ὀδυσσεὺς καθήμενος εἰς τὴν χαμηλὴν σχεδίαν βλέπει τὰ κύματα ὑψηλά. — ἐπεσσύμενον = ὀρηκτικὸν (ἐπισσεύομαι = ὀρμῶ· ε 51). — περὶ ἐλέλιξεν = ἐστριφογύρισε· ρ. ἐλελίξω. — προέηκε χειρῶν = ἄφηκε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χεῖρα του· ρ. προῆμι. — μισγομένων ἀνέμων = συγκρουομένων ἀνέμων. — ἔαξεν· ρ. ἄγνωμι = θραύω· ὑπκμ. ἢ θύελλα. — τὸ σπεῖρον = τὸ ἰστίον (σπεῖρω = τυλίσσω, σπεῖρα, σπάργανον). —

ἐπίκριον = ἡ κεραία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσαρτᾶται τὸ ἴστιον, ἀντένα.—
θῆκε ὑπόβρυχα = τὸν ἔκαμε νὰ μείνῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ
 νεροῦ· ὑπκμ. ἢ *θύελλα τῶν ἀνέμων*. — **αἶψα μάλα** = εὐθύς ἀμέσως. —
ἀνσχεθέειν = ν' ἀναδυθῆ· ἀνέσχον — ἀνέσχεθον. — **ὑπὸ ὀρμῆς** = πιεζό-
 μενος ἀπὸ τὴν ὀρμῆν. — **πόρε** = ἔδωσε· ἔπορον (ρίζ. *πορ- πορίζω*). — **ὄψὲ**
δὲ δὴ = ἀργὰ τέλος πάντων. — **κρατός**· γεν. τοῦ *κάρη*· α 90. — **κελα-**
ρύζω· λέξ. ἠχοποιήτος ἀποδίδουσα τὸν κρότον τοῦ νεροῦ, ὅταν στάζῃ
 πολὺ. — **οὐδ' ὡς** = οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν θέσιν του. — **ἐπελήθητο**·
 α 57. — **τειρόμενός περ** = παρ' ὄλην του τὴν ἐξάντησιν. — **μεθορμη-**
θεῖς = ὀρμήσας πρὸς τὴν σχεδίαν. — **λαμβάνομαι τινος** = πιάνομαι
 ἀπὸ κάτι. — **ἀλειίνων** = προσπαθῶν νὰ ξεφύγῃ· ἀποπειρατ. ἐνεστ. —
φορέω = φέρω. — **κατὰ ῥόον** = κατὰ τὴν φορὰν τῶν κυμάτων. — **ὄπω-**
ρινός = φθινοπωρινός (ὀπώρη = ἡ ἐποχὴ τῶν ὀπωρῶν, τὸ τέλος τοῦ
 θέρου). — **ἄμ** = ἀνά. — **ἔχονται πρὸς ἀλλήλησιν** = εἶναι κολλημένοι,
 μπερδεμένοι ἢ μία μὲ τὴν ἄλλην. — **προβάλεσκε**· θαμιστ. τοῦ *προβάλλω*
 = τὴν ἄφινε καὶ τὴν ξανάφινε. — **φέρεσθαι**· ὑπκμ. *Βορέην*· ὁ Νότος
 ἄφινε συχνὰ τὴν σχεδίαν νὰ τὴν παρασύρῃ ὁ Βορρᾶς. — **εἶξασκε**· θαμιστ.
 τοῦ *εἶκω* = συχνὰ ὑποχωρῶ. Ὁ Εὐρος ὑπεχώρει εἰς τὸν ἀντίθετον ἀνε-
 μον τὸν Ζέφυρον. — **διώκειν**· ὑπκμ. *Ζέφυρον* = νὰ τὴν ὠθῆ ὀρμητικῶς.

γ) **ὡς δ' ὅτε ὀπωρινός Βορέης**: Πολλάκις ὁ Ὅμηρος, ὅταν περι-
 γράφῃ πρόσωπα ἢ πράγματα, μεταχειρίζεται εἰκόνας καὶ παρομοιώ-
 σεις. Τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ λόγου εἶναι συνηθέστατον καὶ εἰς τὴν νεο-
 ελληνικὴν ποίησιν καὶ ἐν γένει εἰς τὸν γραπτὸν λόγον. Ἄλλ' εἰς ἐπο-
 χὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία ἦτο ζωηροτέρα, οἱ ποιηταὶ μετε-
 χειρίζοντο εἰκόνας τολμηράς καὶ ἀφελεῖς, αἱ ὁποῖαι ἀφίνου ἀνεξά-
 λειπτον ἐντύπωσιν.

— Ἐκτιμῆσατε τὴν παραστατικότητα τῆς εἰκόνας τῶν στίχων
 328-330.

333 - 353

α) **τὸν δὲ ἴδεν**· τὸ δὲ ἐναντιωμ. = ἀλλά, ἐνῶ εὐρίσκειτο εἰς τόσον
 ἀπελπιστικὴν θέσιν, τὸν εἶδε. — **καλλίσφυρος** = ἡ ἔχουσα ὠραῖα σφυρὰ
 = ἀστραγάλους. — **βροτός**· ὁ καὶ ἡ βροτός. — **αὐδήεις-εσσα ἐν** = ὀμι-

λων με ἀνθρωπίνην φωνήν. — ἔξ ἔμμορε τιμῆς θεῶν = ἐπῆρε θεϊκὴν τιμὴν, συγκατελέγη μεταξὺ τῶν θεῶν· ρ. μείρομαι = λαμβάνω μέρος. — ἀλώμαι = περιπλανῶμαι. — ἄλγε' ἔχοντα· συναπτ. πρὸς τὸ ἀλώμενον = διότι ὑπέφερε τόσον εἰς τὴν περιπλάνησίν του. — πολύδεσμος· ε 33. — κάμμορε· ε 160. — ὠδύσατο α 62. — ἐκπάγλως = σφοδρῶς. — ὅτι τοι φυτεύει = ἀφοῦ σοῦ προξενεῖ. Ἡ πρότασ. αἰτιολογεῖ τὴν σκέψιν τῆς θεᾶς, ὅτι ὁ Ποσ. εἶναι φοβερὰ ὠργισμένος κατὰ τοῦ Ὀδυσ. — οὐ μὲν δὴ = ἀλλὰ πάντως δέν... — καταφθίω· μτβ. = ἀφανίζω. — μενεαίνω = ἐπιθυμῶ σφοδρῶς (μέρος = ἐπιθυμία σφοδρά). — μάλ' ὧδε = ἀκριβῶς ἔτσι. — ἔρξαι· ἀπρμφ. ὡς προστ. ἔρδω· α 293. — ἀπινύσσω = ἐνεργῶ ἀνοήτως· οὐκ ἀπινύσσω = πράττω ὀρθῶς (ἀπίνυτος = ἀσύνητος· α + πινυτός). — κάλλιπε = κατάλιπε. — νέω = πλέω, κολυμβῶ. — ἐπιμαίομαι = τείνω, ἐπιδιώκω. — νόστος· ἐδῶ εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν σημ. = ἀφιξίς. — ἐπιμαίει νόστου = κοίταζε νὰ φθάσῃς. — ἀλύξαι· ἀλύσσω = διαφεύγω τὸν κίνδυνον, σφύζομαι. — τῆ· δεικτ. ἐπίρρ. = ἰδού, πάρε ἐδῶ. — κρήδεμνον· α 334. — τανύω = ἀπλώνω. — ἄμβροτον = θεϊκόν, πού ἔχει θεϊκὴν δύναμιν. — οὐδέ... δέος (ἐστί) = καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος. — ἐφάψαι· ἐφάπτομαι = ἐγγίζω, πιάνω· ἀόρ. ὑποτακτ. — ἄψ = πάλιν. — βαλέειν· ἀπρμφ. ὡς προστ. βάλλω = ρίπτω. — πολλὸν ἀπό = πολὺ μακριὰ ἀπό. — ἀπονόσφι τραπέσθαι = νὰ γυρίσῃς καὶ ν' ἀπομακρυνθῆς. — ἡ αἴθυια = πτηνὸν θαλάσσιον· νεοελλ. : βουταναριά, καραμπατάκι.

γ) Ἰνώ: Ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας. Εἶχε σύζυγον τὸν Ἀθάμαντα, ὁ ὁποῖος ἔπαθε μανίαν καὶ ἐφόνευσε τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο υἱοὺς του, τὸν Λέαρχον. Ἡ Ἰνώ φεύγουσα μετὰ τοῦ ἄλλου τέκνου τῆς, τοῦ Μελικέρτου, κατεδιώχθη ἀπὸ τὸν Ἀθάμαντα καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν Κορινθιακὴν θάλασσαν μαζὶ μετὰ τὸ παιδί τῆς. Ἐκτοτε ἔγινε θαλασσία θεὰ, ἡ Λευκοθέα, καὶ ἐθεωρεῖτο προστάτις τῶν ναυτιλομένων. Ἐπίσης ὁ υἱὸς αὐτῆς Μελικέρτης, ἐλατρεῦετο ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἰσθμοῦ ὡς θαλάσσιος θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαίμων. — καλλίσφυρος: Ἡ ἐπική ποίησις ἐξαιρεῖ συνήθως ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς καλλονῆς καὶ μεταχειρίζεται ἐκάστοτε διάφορα ἐκφραστικὰ ἐπίθετα. Πρβλ. εὐπλόκαμος νόμφη, γλαυκῶπις Ἀθήνη, καλλίσφυρος Ἰνώ κ. ἄ.

354 - 387

α) 354-364. **μερμηρίζω** = ἀνακινῶ εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι (ρίζ. μερ-μέρισμα). — **355** βλ. στ. 298. — **ὦ μοι ἐγὼ** = ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ. — **μη τις...** ἐνδοιαστ. πρότ. ἐκ νοουμένου ρήματος (δέδία). — **ὕφαινω δόλον** = πλέκω, ἐτοιμάζω δόλον. — **ὄτε** = ἐφόσον. — **οὐ μάλα** συναπτ. πρὸς τὸ **πείσομαι** = ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπακούσω ἐντελῶς, ἐν. εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς Λευκοθέας. — **ἐκάς** = μακράν. — **γαῖαν** = τὴν γῆν, τὴν πεπρωμένην γῆν. — **φύξιμον εἶναι** φεκτικὸν εἶναι = ὅτι δύναμαι νὰ σωθῶ. — **μαλ' ὦδ' ἔρξω** ε 342. — **ὄφρ' ἄν** τὸ ἄν ἀοριστολογ. = ἕως ἄν. — **ἄρηρη** πρκμ. ὑποτ. τοῦ ἀραρίσκω = ἀρμόζω. — **ἄρμονία** = τὸ μέρος, ὅπου συναρμόζονται τὰ ξύλα, κλειδώσεις. — **ἄρηρη κεν ἄρμονίησιν** = ἀντέχουν τὰ ξύλα τῆς σχεδίας εἰς τὰς κλειδώσεις των. — **τόφρα** = ἕως τότε. — **τλήσομαι** ε 222. — **διὰ τινάσσω** = διαλύω. — **νήχομαι** νέω ε 344. — **οὐ πάρα (μοι)** οὐ πάρεστι = δὲν ὑπάρχει δι' ἐμέ, δὲν ἔχω.

265-379. **ἦος** = ἕως. — **ὀρμαίνω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν** = γυρίζω μίαν σκέψιν εἰς τὸ νοῦν μου. — **ᾠρσεν ἐπί** = ἐσήκωσε κατ' ἐπάνω (ὄρνυμι). — **ἀργαλέος** ε 175. — **κατηρεφῆς** = κυρτούμενος πρὸς τὰ κάτω. — **ἦλασε** ε 313. — **ζαῆς** = σφοδρῶς πλέων (ἐπιτατ. ζα + ἄημι). — **τὰ ἦια** = ψιλὰ ἄχυρα. — **ὁ θημῶν** = ἡ θημωνιά. — **καρφαλέος** = ξηρὸς (κάρφος = ξηρὰ καλάμη σιτηρῶν). — **διασκεδάννυμι** = σκορπίζω. Ἐδῶ ὁ ἀόρ. εἶναι γνωμικὸς καὶ ἐξηγ. ὡς ἐνεστώς = συνήθως τὰ σκορπίζει. — **ἀλλυδις ἄλλη** = ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ. Πρβλ. ε 71. — **τῆς** = αὐτῆς, δηλ. τῆς σχεδίας. — **ἀμφὶ βαίνει** = ἐβγαίνει ἐπί. — **κέλης-τος** = ἵππος ταχὺς τῶν ἵπποδρομιῶν. — **ὡς ἐλαύνων** = ὡς νὰ ἵππευεν. — **ἐξαπέδυνε** = ἐβγαλε καὶ πέταξε ἀπὸ πάνω του. — **τάνυσεν** ε 346. — **ἄλς - ἄλός** = θάλασσα. — **κάππεσε** = ἔρριψε πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὸ σῶμά του. — **πετάννυμι** = ἀπλώνω. — **μεμαῶς** = ἐπιθυμῶν, μὲ τὴν πρόθεσιν νά... μέμονα πρκμ. μὲ σημασίαν ἐνεστ. — **κρείων** α 45. — **376** βλ. στ. 285. — **ἄλώω** προστ. τοῦ ἄλῶμαι ε 336. — **εἰς ὃ κεν** = ἕως ὅτου. — **διотреφεῖς ἄνθρωποι** = οἱ ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Διός, θεῖοι ἄνθρωποι. Πρβλ. ε 35 *ἀγχίθει Φαίηκες*. — **μείγνυμι** = ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν, συναντῶ. — **ἀλλὰ... κακότητος** σειρὰ λέξ.: *ἀλλ' ἔολπα οὐδ' ὡς σε ὀνόσσεσθαι κακότητος*. — **ἔολπα** πρκμ. μὲ σημ. ἐνεστ. = ἔλ-

πίζω (ἔλπομαι). — ὄνομαι = ἐπιπλήττω, παραπονοῦμαι : δὲν θὰ παραπονεθῆς, ὅτι ἡ δυστυχία σου εἶναι ὀλίγη.

380-387. ἴμασε· ρ. ἰμάσσω = κτυπῶ μὲ τὴν μάστιγα. — καλλίτριχες· καλλίθριξ = μὲ ὠραῖον τρίχωμα. — οἱ· δοτ. κτητ. — ἔασιν = εἰσίν. — ἄλλα ἐνόησεν = ἔκαμεν ἄλλην σκέψιν. — ἦ τοι = πράγματι. — κατέδθησε κελεύθους = ἔκοψε τὸν δρόμον. — εὐνάζομαι = κοιμῶμαι, ἡσυχάζω. — ὤρσε ἐπὶ = ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ νῶτα τοῦ Ὀδυσ. — κραιπνός = γοργός, ταχύς. — πρὸ = ἔμπροσθεν αὐτοῦ. — ἔαξεν· ἄγνυμι· ε 316. — φιλήρετμος· α 181. — κῆρ-κηρός = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου. — ἀλύξας· ἀλύσκω· ε 345.

β) Σχηματισμός γ' πληθ. τοῦ εἰμί : ἔασι.

γ) **διοτρεφεῖς καὶ διογενεῖς** : Λέγονται συνήθως οἱ βασιλεῖς, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Δία, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβον καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐδῶ ἔχει γενικωτέραν σημασίαν καὶ ἐκφράζει τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ λαοῦ τῶν Φαιάκων. — **εἰς ὃ κεν μιγήης** : Ὁ Ποσειδῶν δὲν δύναται ν' ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰμαρμένης νὰ σωθῆ ὁ Ὀδυσ. εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων. Ἐκεῖνο ποῦ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὸν εἶναι νὰ τὸν βασανίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. — **καλλίτριχας ἵππους** : Ὁ Ποσ. διαπλέει τὴν θάλασσαν ἐποχοῦμενος εἰς μεγαλοπρεπῆς ἄρμα. — **Αἰγαί** : μικρὰ πόλις τῆς Ἀχαΐας, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α Ζ

1 - 24

α) 1-12. ὤς· α 6. — ἔνθα = ἐδῶ. — **καθεῦδω** = κοιμῶμαι. — **πολύτλας**· ε 171. — **δίος**· α 14. — **ὑπνω** = ἀπὸ τὴν στέρησιν τοῦ ὕπνου, διότι εἶχε τόσας ἡμέρας νὰ κοιμηθῆ. — **ἀρήμενος** = ἐξηντημένος, τσακισμένος. — **βῆ· ἔβη** = μετέβη. — **δῆμος** = χώρα. — **ναίω**· α 51. — **εὐρύχορος** = ἡ ἔχουσα εὐρείας πλατειάς διὰ χορόν, γενικῶς = μεγάλη. — **ἀγχοῦ· ἄγχι**· α 157. — **ὑπερηνορέων** = ἀλαζονικός (ὑπέρ + ἀνέρ). — **σφέας**· σφᾶς = αὐτούς, δηλ. τοὺς Φαίαικας. — **σινέσκοντο**· θαμιστ. τοῦ

σίνομαι = κακοποιῶ. — βίηφι = κατὰ τὴν δύναμιν· δτι. τοῦ ὀνόμ. βίη. — φέρετερος· ε 170. — ἀνίστημι = ξεσηκῶνω. — ἄγε· ἦγε = ὠδήγησε. — θεοειδής· α 113. — εἶσεν = ἐγκαθίδρυσεν· α 130. — ἐκάς· ε 358. — ἀλφρηστής· α 349. — ἀμφι ἐλαύνω = κτίζω γύρω, περιβάλλω. — δέμω = κτίζω (δόμος, δῶμα). — νηός = ναός. — ἐδάσσατο· δατέομαι, δαίομαι· α 48, 112. — ἄρουρα = καλλιεργήσιμος γῆ, χωράφι. — κῆρ-κηρός· ε 387. — δαμείς· δάμνημαι = δαμάζομαι. — κηρι δαμείς = ὑποκύφας εἰς τὴν κοινὴν μοῖραν. — Ἄιδόσδε = εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Ἄιδου. Ἄις - Ἄιδος = ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄιδου (α στερ. + ἰδεῖν). — μῆ-δεα ἀπὸ θεῶν = σκέψεις ἐμπνεομένας ἀπὸ τοὺς θεοὺς.

13-24. μεγαλήτωρ· ε 81. — μητιάω = κάμνω σκέψεις, μεριμνῶ· α 234. — ἴμεν· ἀπρμφ. τοῦ εἶμι, ἰέναι. — βῆ δ' ἴμεν = καὶ ἐξεκίνησε νὰ υπάγῃ. — πολυδαίδαλος = κατεσκευασμένος με τέχνην, με πολλὰ ποικίλματα. — ῶ ἔνι· ἐν ῶ. — κούρη = μία κόρη. — φυὴν καὶ εἶδος· ε 212 καὶ 213. — πάρ· παρὰ = πλησίον. — ἀμφίπολος· α 136. — χαρίτων ἄπο· πρβλ. ζ 12 θεῶν ἄπο. — σταθμοί· α 333. — θύραι = θυρόφυλλα. — ἐπέκειντο = ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν σταθμῶν. — φαινός· ε 86. — ἐπέσσυτο· ἐπισσεύομαι = ὀρμῶ, σπεύδω. — τὰ δέμνια = κλί-νη. — εἰδομένη κούρη = με τὴν μορφήν τῆς κόρης· α 105. — ναυσικλειτός = ὀνομαστὸς διὰ τὰ πλοῖά του, ξακουστὸς παραβοκύρης (ναῦς + κλειτός = ἐνδοξος). — οἶ· τῇ Ναυσικᾶ. — ἡ ὀμηλική· οὐσιαστ. = οἶ ἔχοντες τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἄνδρες ἢ γυναῖκες. — χαρίζομαι θυμῶ = εἶμαι ἀγαπητός. — ἐεἰσαμένη· ἄορ. τοῦ εἶδομαι.

β) Ἄρχ. κατάληξις δοτ. φι: βίηφι.

γ) Ὑπέρεια: Μυθικὴ χώρα θεωρουμένη πρώτη πατρὶς τῶν Φαιάκων. — Κύκλωπες: Λαὸς ἄγριος, ποιμενικός, συγγενὴς τῶν Γιγάντων, ζῶν νομαδικὸν βίον χωρὶς νόμους καὶ πόλεις. — Ναυσίθοος: Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς τῶν Φαιάκων. — ἀμφι δὲ τείχος ἔλασε πόλει κλπ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον περίπου συνφικίζοντο αἱ πόλεις κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεταναστεύσεων. Ἡ καταλαμβανομένη γῆ ἐμοιράζετο μεταξὺ τῶν κατακτητῶν. Τοὺς καλύτερους κλήρους ἐλάμβανον οἱ ἀρχηγοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ γενάρχαι τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Αὐτοὶ δὲ κυρίως κατόικουν ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐνῶ ὁ λαός, ἀνεξάρτητοι μικροκτηματῆαι ἢ δουλοπάροικοι, διέμενον εἰς τὴν ὑπαίθρον. — ναοὺς

θεῶν: Ἡ λατρεία τῶν θεῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγένετο εἰς τὰ ἄλλα καὶ εἰς ὑπαιθρίους βωμούς. Ἡ ἀνέγερσις ναῶν ἤρχισε νὰ γενικεύεται μόλις κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συνετίθετο τὸ ποίημα τῆς Ὀδυσσεΐας. — **Ἀλκίνοος:** υἱὸς τοῦ Ναυσιθόου. Τύπος συνετοῦ καὶ φιλόφρονος ἡγεμόνος. — **Ναυσίθοος - Ναυσικάα:** Τὰ περισσότερα ὀνόματα τῶν Φαιάκων ἀπηχοῦσι τὸν ναυτικὸν βίον τοῦ λαοῦ τούτου. Εἰς τὴν ραψωδίαν θ. στ. 111 κ. ἐ. εὐρίσκονται πλεῖστα τοιαῦτα ὀνόματα, Ὡκύαλος, Ναυτεὺς, Πρυμενέυς, Ἀγχίαλος, Ἐρετμεὺς, Ποντεὺς κ. ἄ. — **Χάριτες:** Θεαὶ τῆς χάριτος, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἐνυπαρχούσης εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρυνόμης.

25 - 47

α) 25-40. **μεθήμων** = ἀμελής, ἀδιάφορος (μεθ - ἴημι). — **ᾧδε** = ἔτσι, εἰς τόσον βαθμόν. — **γείνατο** α 223. — **εἶμα** ε 267. — **τοί'** δτκ. ἡθική = πρὸς ἐντροπήν σου. — **κεῖται** = εἶναι ἀτάκτως πεταμένα. — **ἀκηδής** με παθητ. σημασίαν = ἀπεριποίητος. — **σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, πολυτελής. — **σχεδόν** ε 228· ἐδῶ χρον. — **ἴνα** = ὁπότε· ἀναφ. χρον. — **ἐννυθαί** ε 264. — **τὰ δέ** = ἄλλα δέ. — **οἱ κε'** τὸ κε ἀοριστολ. = ὅποιοι θά... — **ἄγομαι** = παίρνω τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. — **ἐκ τούτων** = ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, δηλ. καθαριότητα ἐνδυμάτων κ.τ.τ. — **φάτις** = φήμη. — **ἀναβαίνει** = προέρχεται καὶ διαδίδεται. — **ἐσθλή** α 115. — **ἴομεν** ἐνεστ. ὑποτακτ. εἶμι. — **πλυνέουσαι**· πλυνέω μέλλ. τοῦ πλύνω. — **ἄμ' ἡοῖ φαινομένηφιν** = μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς αὐγῆς, μόλις φέξῃ ἢ αὐγή· — **συνέριθος**· κτγμ. = ὡς βοηθός. — **ᾄφρα**· τελ. = διὰ νά... — **ἐντύνομαι** = ἐτοιμάζομαι. — **τοι'** βεβαιωτ. — **δὴν** δηθά' α 120. — **μνάομαι** α 239. — **ὁ ἀριστεύς** = ὁ εὐγενής, ὁ πρόκριτος. — **ᾄθι** = ᾄπου, δηλ. μεταξύ τῶν ἀρίστων. — **ἐποτρύνω** = παρακινῶ, παρακαλῶ. — **ἡᾄθι πρό** = πρὸ τῆς αὐγῆς. — **ἐφοπλίζω** = ἐτοιμάζω. — **ἡ κεν ἄγησι**· ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νά μεταφέρῃ. — **ζῶστρα** = γυναικεῖα ζῶναι ἢ πιθανὸν χιτῶνες. — **πέπλος** = τὸ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τῶν γυναικῶν. — **ῥήγεα** = χρωματιστὰ σκεπάσματα κλίνης (ῥέζω = βάπτω). — **καὶ δέ** = καὶ ἐξ ἄλλου. — **ᾄδε**· συναπτ. πρὸς τὸ ἔρχεσθαι. — **κάλλιον** = ὠραιότερον, εὐπρεπέστερον. — **ἡέ, ἡ**, συγκρ. — **πολλόν**· πολύ. — **ἀπὸ πόληος** = μακρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν. — **πλυνὸς** =

φυσικὸν κοίλωμα παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν, κατάλληλον διὰ νὰ πλύνωνται ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ἐνδύματα, γούρνα.

41-47. **ἔδος** = κατοικία, (*ἔζομαι, ἔδρα*). — **ἀσφαλῆς** = ἀκλόνητος. — **τινάσσομαι** = συγκλονίζομαι. — **ὑμβρος** = βροχή. — **δεύομαι** ε 53. — **ἐπιπίλναται** = πλησιάζει (*πέλ - πλησίον*). — **μάλ' αἰθρη** = τελεία αἰθρία. — **πετάννυμαι** = ἀπλώνομαι. — **ἐπιδέδρομεν** = εἶναι διάχυτος· ρ. ἐπιθέω. — **αἶγλη** = λάμψις, φεγγαβολή. — **λευκός** = λαμπερός, διαυγής (λατ. lux, λυκαυγές). — **διεπέφραδε**· διαφράζω = δίδω δὴδηγίας.

γ) τὰ δὲ τοῖσιν παρασχεῖν: Εἰς τὰ ὀμηρικὰ ἀνάκτορα αἱ δοῦλαι ἐργάζονται συνεχῶς, διὰ νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ κεντοῦν ἐνδύματα. Αὐτὰ κατετίθεντο εἰς ἰδιαιτέρον θάλαμον καὶ εἰς δοθεῖσαν περίστασιν ἔπαιρναν ἀπ' αὐτά, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν ἢ διὰ νὰ τὰ προσφέρουν ὡς δῶρα. Τοιαῦτα θὰ προσέφερε καὶ ἡ Ναυσικᾶ εἰς τὸν μνηστῆρὰ τῆς καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς του. Τὰ ἐνδύματα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ πλυθοῦν, διὰ νὰ κάμουν καλυτέραν ἐντύπωσιν. — **πέπλος**: Ὁ πέπλος εἶναι τὸ κυριώτερον γυναικεῖον ἐνδυμα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπλοῦν τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον στερεώνεται μὲ πόρπας εἰς τοὺς ὤμους, ἀφίνει γυμνοὺς τοὺς βραχίονας καὶ ζώνεται εἰς τὴν μέσην. Ἡ φυσικὴ καλαισθησία ἐκάστης ἔδιδεν εἰς τὸν πέπλον διάφορον πτύχωσιν καὶ γραμμὴν. — **ῥήγεα σιγαλόεντα**: Ὅπως τὰ ἐνδύματα, ὁμοίως καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα εἶναι προϊόντα οἰκιακῆς βιομηχανίας, ὅπως γίνεται ἀκόμα καὶ σήμερον εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία. Ἦσαν δὲ συνήθως χρωματιστὰ καὶ στολισμένα μὲ διάφορα σχέδια (*σιγαλόεντα*).

48 - 70

α) 48 - 65. **Ἡώς**· ἡ θεὰ τῆς αὐγῆς. — **ἐύθρονος** = ἡ ἔχουσα ὠραῖον θρόνον. Ἐπίθ. τῆς Ἡοῦς. — **Ναυσικᾶαν**· ἐπανάληψις τοῦ μιν. — **εὐπέπλος** = φοροῦσα ὠραῖον πέπλον, ἐνδεδυμένη ὠραία. — **ἄφαρ** = εὐθύς ἀμέσως. — **διὰ δώματα** = διὰ τῶν διαδρόμων εἰς τὸ μέγαρον. — **τοκῆς**· α 170. — **κιχήσατο**· κιχάνω = συναντῶ, εὐρίσκω. — **ἑσχάρη**· ε 59. — **ἦστο**· καθῆστο = ἐκάθητο. — **τὰ ἠλάκατα** = νήματα. — **στρωφάω** = κλάθω. — **ἀλιπόρφυρα** = βαμμένα μὲ πορφύραν τῆς θαλάσσης (*ἄλς - ἄλος*· α 162). — **τῷ δέ**· ἐνν. πατρί. — **θύραζε** = εἰς τὴν θύραν. — **ξύμβλητο**· ξυμβάλλομαι = συναντῶ. — **μετὰ βασιλῆας** = εἰς τὴν συγ-

κέντρωσιν τῶν εὐγενῶν. — κλειτὸς = ἔνδοξος. — βουλή = συμβούλιον. — ἴνα· ἀναφ. τοπ. = ὅπου. — ἀγαυὸς = ἐπιφανῆς (ρίζ. ἀγα - γαν - ἀγαμαι = θαυμάζω). — πάππα φίλε = πατερούλη μου. — οὐκ ἂν δή... ἡ Ναυσ. ὑποβάλλει τὴν παράκλησίν της ὑπὸ τύπον ἐρωτήσεως. — ἐφοπλίζω· ζ 37. — ἀπήνη = ἄμαξα τετράτροχος συρομένη μετ' ἡμιόνους. — εὐκυκλος = ἔχουσα ὠραίους τροχούς. — τά μοι· δτι. ἡθ., πρβλ. και ζ 26. — ἔοικε = ἀρμόζει, ταιριάζει. — μετὰ πρώτοισι = μεταξὺ τῶν ἐπισήμων. — βουλάς βουλεύω = μετέχω εἰς τὸ συμβούλιον. — ὁ χρῶς = δέρμα, σῶμα. — γέγαα· γέγονα. — ὀπιόντες = ἔγγαμοι. — ἡίθεος = ἄγαμος. — θαλέθων = ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας (θαλέθω ἐκτεν. τύπ. τοῦ θάλλω). — οἱ δέ· δηλ. οἱ τρεῖς ἄγαμοὶ ἀδελφοὶ μου. — μέμηλε· α 151.

66-70. αἰδομαι· αἰδέομαι = συστέλλομαι, ἐντρέπομαι. — θαλερὸς γάμος = ὁ γάμος ὁ γενόμενος εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας. — ἐξονομαίνω = ρητῶς λέγω, σαφῶς ἐκφράζω. — ὁ δέ = ἀλλὰ αὐτός. — φθονέω = θέλω νὰ σὲ στερήσω. — τεῦ = τινός· α 217. — ἔρχευ· ἔρχομαι = πήγαινε. — ὁ δμῶς· ἡ δμωή· α 147. — ὑπερτερίη = τὸ κιβώτιον τῆς ἀμάξης τὸ φέρον τὸ φορτίον. — ἀραρυῖα = ἐφωδιασμένη· ρ. ἀραρίσκω· α 280.

β) Ἀνώμαλος σχηματισμὸς τοῦ ὀνόματος νιὸς κατὰ τὴν β' και γ' κλίσιν.

— Συναίρεσις τοῦ ε + ο = ευ· ἔρχευ (ἔρχομαι), ὅπως και εἰς τὸν τύπον *δατεῦντο*· α 112.

γ) Ἡὼς: Θεὰ τῆς αὐγῆς. Εἰς τὴν ἐπικὴν διήγησιν ἡ ὥρα αὐτὴ τοῦ ἡμερονυκτίου ἐξυμνεῖται μετ' ἐντυπωσιακὰ ἐπίθετα: ῥοδοδάκτυλος, κροκόπεπλος, εὐθρονος, χρυσόθρονος κ. ἄ. Ἡ Ἡὼς ἐλατρεῦτο ὡς θεὰ τῆς πρωίας, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ὑπερίονος και τῆς Εὐρυφάεσσης, σύζυγος τοῦ Τιθωνοῦ. — ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἦστο: Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου και ἡ βασίλισσα κάθηται εἰς τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν μετ' ἡ ἀκολουθίαν της και ἀσχολεῖται εἰς ἐργάχειρα. — ἀλιπόρφυρα: Ἡ χρῆσις τῆς πορφύρας διὰ τὴν βαφὴν ἐνδυμάτων εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Φοινίκην. Εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας αὐτῆς ἡλιεύετο τὸ ὕστρακον, τὸ ὁποῖον ἐδίδε λαμπρὰν και ἀνεξίτηλον ἐρυθρὰν βαφὴν. Ἡ κατεργασία και ἡ μεταφορὰ καθίστα τὸ εἶδος τοῦτο πανάκριβον, ὥστε μόνον βασιλεῖς ἠδύναντο νὰ τὸ μεταχειρίζονται ἐν ἀφθονίᾳ.

71 - 109

α) 71 - 84. **κέκλετο** ρ. **κέλομαι** = παρακινῶ, διατάσσω· ε 98. — **(ἐ)πίθοντο**· **πίθομαι**· **πειθόμαι**. — **ἡμιονεῖη** = συρομένη με ἡμιόνους. — **ὀπλέω**· **ὀπλίζω** = ἐτοιμάζω. — **ὕπάγω** = ὀδηγῶ ὑπὸ τὸν ζυγόν. — **ἐσθῆτα**· περιληπτ. = ρουχισμός. — **ἐκ θαλάμοιο**· ἔθνα ἐφυλάσσαντο τὰ ἐνδύματα, βλ. ζ 28, πργμ. σημ. — **φαινός**· ἐπὶ ἐνδυμ. = λευκός ἢ ὠραῖα χρωματισμένος. — **ἐύξεστος** = λειῶς, στιλπνός. — **ἡ κίστη** = ψάθινον κιβώτιον. — **μενοεικῆς**· ε 166. — **ἐδωδή**· ε 95. — **ὄψον**· ε 267. — **αἰγίος** = ἀπὸ δέρμα αἰγός. — **ἐπεβήσето**· μέσ. ἄορ. α' με κατάλ. ἄορ. β'. — **ἡ λήκυθος** = μικρὸν δοχεῖον δι' ἔλαιον. — **ἦος**· ἐδῶ τελ. = διὰ νά... — **χυτλόομαι** = ἀλείφομαι με ἔλαιον μετὰ τὸ λουτρόν. — **ἐλάαν**· ἀπρμφ. σημ. σκοπόν. **Μέλλον** τοῦ **ἐλαίνω**. — **καναχῆ** = κρότος (λέξ. ἠχοποιήτος). — **ἡμιόνουιν** = ἀπὸ τοὺς δύο ἡμιόνους· γεν. δυῖκ. — **ἄμοτον**· ἐπίρρ. = ἀκούραστα. — **τανύοντο** = ἔτρεχον. Κατὰ λέξ. = ἐτέντωναν τοὺς πόδας, διὰ νά τρέξουν. — **οἶος**· α 13. — **ἄμα τῆ γε** = βεβαίως μαζί της. — **κίω** = πορεύομαι, πηγαίνω.

85 - 98. **ἐνθ' ἡ τοι** = ὅπου πράγματι. — **πλυνός**· ζ 40. — **ἐπηετανός** = ὁ διαρκῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος (ἐπὶ + ἔτος)· **πλυνοὶ ἐπηετανοὶ** = γοῦρνες με ἄφθονον νερὸ πάντοτε. — **ὑπεκπρόρεεν** = ἀνέβλυζεν ἐκ τοῦ βάθους καὶ ἔρρεεν, ἐπομένως διαρκῶς ἀνενεώνετο τὸ ὕδωρ μέσα εἰς τὸν πλυνόν. — **καθῆραι**· ρ. **καθαίρω** = καθαρίζω. — **μάλα περ ῥυπόωντα** = ἔστω καὶ πολὺ ρυπαρά. — **ὑπεκπροέλυσαν** = ἔλυσαν ἀπὸ τὸν ζυγόν καὶ ἀπεμάκρυναν. — **σεύω** = ἀφίνω νά τρέξῃ. — **πάρα** = πλησίον. — **δινήεις** = πλήρεις δινῶν, ὀρμητικὸς (δίνη = συστροφῆ, στρόβιλος). — **ἄγρωστις-ιος** = χλόη, γρασίδι. — **μελιηδῆς** = γλυκὸς ὡς μέλι. — **ἐσφόρεον** = ἔφερον εἰς... ρ. **φορέω**· θαμιστ. τοῦ φέρω. — **μέλαν** = τόσον βαρὺ, ὥστε νά φαίνεται μέλαν. — **στεῖβω** = πατῶ, πιέζω. — **βόθρος** = ὁ λάκκος τοῦ πλυνοῦ. — **θοῶς** = ταχέως· α 260. — **ἔριδα προφέρω** = ἀμιλλῶμαι. — **τὰ ῥύπα** = ἡ ἀκαθαρσία. — **ἐξείης**· α 145. — **πετάννυμι** = ἀπλώνω· α 130. — **ὁ θίς-ινός** = ἀμμουδιά. — **ἦχι** = ὅπου. — **ἡ λάιγξ-γγος** = χαλίκι, βότσαλο (ὑποκορ. τοῦ **λᾶας** = λίθος). — **ποτί** = πρὸς. — **χέρσος** = ξηρά. — **ἀποπλύνεσκε** = ἐξέπλυνε διαρκῶς· θαμιστ. τοῦ **πλύνω**. — **λίπ(α)** = παχειά, ἄφθονα. Ἀρχαία αἰτιατ. **λίπα**. — **μένον**· ὑπκμ. αἰ δέ. — **τέρσομαι**· ε 152. — **αὐγῆ** = λάμψις, θερμαὶ ἀκτῖνες.

99 - 109. **τάρφθεν** = ἐτάρπησαν· *τέρπομαι* σίτου = χορταίνω ἀπὸ φαγητόν. — **ταί** = αὐταί· ἐνν. ὄλαι μαζί. — **ἄρ(α)**· ἀντιστ.: ἐπεὶ σίτου **τάρφθεν** = ὅπως συνήθως. Μετὰ τὸ φαγητόν ἦτο σύνηθες νὰ διασκεδάζουσαν. — **ἀπὸ βαλοῦσαι** = ἀφοῦ ἐβγαλάν. — **τῆσι ἤρχετο μολπῆς** = καὶ τοὺς ἤρχισε τὸ τραγοῦδι. — **λευκώλενος** = ἡ ἔχουσα λευκάς ὠλένας, λευκάς χεῖρας. Ἐπίθετ. ὠραίων γυναικῶν. — **οἷη** = ὅποια, ὅπως. — **κατ' οὔρεα** = ἀνὰ τὰ ὄρη. — **ιοχέαιρα** = τοξεύτρια (*ἰός* = βέλος + *χέω*). — **περιμήκετος** = ὑπερμεγέθης, ὑπερύψηλος. — **τερπομένη κάπροισι** = διασκεδάζουσα μὲ τὸ κυνήγι κάπρων. — **ὠκύς** = ταχύς. — **τῆ δέ θ' ἅμα** = καὶ μαζί της. — **αἰγίοχος**· ε 103. — **ἀγρονόμοι** = ποὺ μένουσαν εἰς τοὺς ἀγρούς. — **γέγηθα** = χαίρω· πρkm. μὲ σημ. ἐνεστ. (*γῆθω, γηθόσυνος*· ε 269). — **φρένα**· αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι = εἰς τὴν ψυχὴν της. — **πασάων ὑπὲρ** = ἀπὸ ὅλες πιδ ὑψηλά. — **κάρη**· α 90. — **ἔχει** = κρατεῖ. — **ρεῖα**· ἐπίρρ. = εὐκόλως· α 160. — **ἀρίγνωτος** = ποὺ ἀναγνωρίζεται εὐκόλα (*ἄρι* = λίαν + *γνωτός*). — **πέλεται** = ἐστί. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι** = ἂν καὶ ὄλαι εἶναι ὠραῖαι. — **μετατρέπω** = ξεχωρίζω. — **ἀδυῆς-ἦτος** = ἄγαμος.

γ) **σφαίρη ἔπαιζον**: Τὸ παιγνίδιον τῆς σφαίρας ἦτο συνηθέστατον ἡδὴ ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων. Ἡ σφαῖρα ἐβάλλετο ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλά καὶ οἱ ἄλλοι παῖκται ἠγωνίζοντο νὰ τὴν πιάσουν, πρὶν πέσῃ εἰς τὴν γῆν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πολλοὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ παιγνιδίου αὐτοῦ. — **λευκώλενος**: Τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα ὁ πέπλος ἄφινε γυμνοὺς τοὺς βραχίονας (βλ. ζ 38 πρkm.) καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ παρατίθεται τὸ ἐπίθετον **λευκώλενος** ὡς χαρακτηριστικὸν γυναικειᾶς καλλονῆς. — **Ταῦγετος** - **Ἐρύμανθος**: Τὰ δύο αὐτὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου εἶχον ἄφθονα θηράματα (πρβλ. καὶ τὸν *Ἐρυμάνθιον κάπρον*, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς). Διὰ τοῦτο ἐθεωροῦντο προσφιλεῖς διαμονὴ τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὅποια ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τοῦ κυνηγίου. — **νύμφαι**: Αἱ συνοδεύουσαι τὴν Ἄρτεμιν εἶναι νύμφαι τῶν ἀγρῶν (*ἀγρονόμοι*). Εἰς τὴν θρησκευτικὴν φαντασίαν τῶν ἀρχαίων ὅλη ἡ φύσις ἦτο ἐνδιάιτημα νυμφῶν. Εἰς τὰ νάματα τῶν κρηνῶν καὶ τῶν ποταμῶν αἱ *Ναϊάδες*, εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης αἱ *Νηρηίδες*, εἰς τὰ δένδρα αἱ *Δρυάδες*, εἰς τὰ ἄντρα αἱ *Ἀντριάδες* κ.ο.κ. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι**: Μὲ τὴν ἀπλήν αὐτὴν ἔκφρασιν ὁ ποιητῆς ἐπιτυγχάνει τὸ καλύ-

τερον ἐγκώμιον διὰ τὴν καλλονὴν τῆς Ναυσικῆς: ἦτο τόσον ὠραία, ὥστε διέπρεπε μετὰξὺ ὠραίων συνομηλικῶν της.

— Ἐκτιμήσατε τὴν παραστατικότητα τῆς εἰκόνας τῶν στίχων 102 - 109.

110 - 148

α) 110-118. **πάλιν** = ὀπίσω. — **νέομαι** α 17. — **πτύσσω** = διπλώνω. Ἄφου πρῶτον θὰ ἐξεύγνυε τοὺς ἵππους καὶ θὰ ἐδίπλωνε... — **ἐνθ' αὐτε** = κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν, ἐνῶ ἡ Ναυσικῆ ἐσεκπέτετο νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐπάνοδον. — **ἐγροίτο**· **ἐγείρομαι** = ξυπνῶ καὶ σηκώνομαι. — **εὐῶπις** = ἔχουσα ὠραίους ὀφθαλμοὺς (εὐ + ριζ. οπ-). — **ἡ οἱ ἠγήσαίτο**· ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὸν δρόμον. — **πόλιν**· αἰτ. τοπικ. = εἰς τὴν πόλιν. — **μετ' ἀμφίπολον** = πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἴστατο μία ἀμφίπολος. — **ἀμαρτάνω τινός** = ἀστοχῶ, ἀποτυγχάνω. — **δίνῃ** = στρόβιλος, τὸν ὅποιον ἔκαμαν τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. — **ἄυσαν**· **άυω** = φωνάζω. — **ἐπὶ μακρὸν** = εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἐφθασε μακρὰν ὁ ἦχος τῆς φωνῆς των. — **ἐξόμενος** = ἀνακαθίσας. — **ὄρμαινω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν**· ε 365.

119 - 126. **ὦ μοι ἐγώ**· ε 299. — **τέων** = τίνων. — ἡ **ῥ(α)** = ἄρα γε. — **ὕβριστής** = βίαιος, κακοποιός. — **νόος**· ε 190. — **θεουδῆς** = θεοφοβούμενος (θεός + ρίζ. δει- τοῦ *δεῖδω*). — **ὥς τε**· συναπτ. πρὸς τὸ *κουράων*. — **ἀμφήλυθε** = ἦλθε στ' αὐτιά μου. — **θῆλυς** = γυναικεία, λεπτή. — **αὐτῇ** = φωνῇ (άυω). — **αἰπεινός** = ὑψηλός (αἶπος = ὕψωμα· αἶπεσ-νός, αἰπεινός-αἰπεινός). — **κάρηνα**· α 102. — **τὰ πίσαα** = τὰ λιβάδια (ρ. πιδ-πιδύω = ἀναβρύζω· *πίδαξ*). — **ποιήεις** = χλοερὸς (*ποίη* = πόα). — **ἡ νύ που** = πάντως, νομίζω. — **σχεδόν**· ε 288. — **αὐδήεις**· ε 334. — **αὐτός** = ὁ μόνος μου, ὁ ἴδιος. — **πειρήσομαι**· ὑποτ. ὡς καὶ τὸ *ἴδωμαι*.

127 - 136. **ὑπεδύσετο** = ἐβγῆκε κάτω ἀπὸ τοὺς θάμνους. — **βῆ δ' ἵμεν**· ζ 15. — **ἀλκή** = δύναμις, ρώμη· δοτ. κατὰ μεταπλ. *ἀλκί*. — **ῥυει** = βρέχει· **ῥόμενος** = βρεχόμενος, κάτω ἀπὸ τὴν βροχὴν. — **ἄημι** = πνέω· **ἀήμενος** = πληττόμενος ἀπὸ ἄνεμον. — **ῥοσε**· ε 151. — **δαίεται** = βγάζουν φωτιές· **δαίομαι** ε 61. — **μετέρχομαι** = πηγαινῶ πρὸς... — **ὁ οἷς** = τὸ πρόβατον. — **ἀγρότερος** = ἄγριος. — **κέλομαι**· ε 98. — **τὰ μῆλα**·

α 92. — **πειρήσονται**· πειράω = κάμνω απόπειραν, μτχ. τελικ. — **δός**· μοσ = στάνη. — **πυκινός** = στερεός. — **μίξεσθαι**· ε 378. — **χρειώϊκανε**· ε 189.

137 - 148. **σμερδαλέος** = φοβερός. — **κεκακωμένος** = παραμορφωμένος· αϊτιολ. μτχ. — **τρέω** = φεύγω από φόβον (ὁ τρέσας). — **ἄλλυδις ἄλλη**· ε 71. — **ἡίων**· ε 156. — **προυχούσας**· προεχούσας = προεξεχούσας. Διὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν περισσότερο, ἔσπευσαν εἰς τὰ μικρὰ ἀκρωτήρια, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτιζεν ἡ ἀκτὴ. — **τῇ ἐνὶ φρεσὶ** = εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. — **ἐξ αἰρούμαι** = ἀφαιρῶ, βγάζω. — **γυῖα**· α 192. — **ἄντα** = ἀπέναντι, κατὰ πρόσωπον. — **σχομένη**· ἔχομαι = κρατοῦμαι εἰς τὴν θέσιν μου. — **μερμηρίζω**· ε 354. — **γούνων**· συναπτ. πρὸ τὸ λαβών. — **λίσσομαι** = παρακαλῶ (λιτὴ - λιτανεία). — **εὐῶπις**· ζ 113. — **ἦ αὐτως** = ἦ μόνον ἔτσι. — **ἀποσταδὰ** = ἐξ ἀποστάσεως. — **μειλίχιος** = γλυκὺς (μειλίσσω). — **εἰ δείξειε**· πλαγ. ἐρώτησις, διότι αἱ σκέψεις τοῦ Ὀδ. ἔχουν ἔννοιαν ἀποπείρας. — **δοάσσατο** = ἐφάνη· μόν. ἀόρ. καὶ πρτ. δέατο. — **κέρδιον** = ὠφελιμώτερον, ἀποτελεσματικώτερον. — **μὴ χολώσαιτο**· ἐνδοιαστ. πρὸτ. **χολοῦμαι**· α 69. — **κερδαλέος** = ὅστις θὰ ἔφερεν ἀποτελεσμα.

γ) **κερδαλέον φάτο μῦθον**· Εἰς διαφόρους σκηναὺς τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῆς Ἰλιάδος ὁ Ὀδυσ. παρουσιάζεται ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει θαυμαστὴν ἱκανότητα νὰ κατανοῇ τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ὀμιλῇ μὲ τὸν πειστικώτερον ἐκάστοτε τρόπον. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μάλιστα ἡ εὐφυΐα του τὸν ὠδήγησε νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὴν Ναυσικαῖαν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ τὴν κολακεύσῃ καὶ νὰ τὴν συγκινήσῃ συγχρόνως. Παρατηρήσατε ἀκόμα μὲ πόσῃ προσοχῇ ζυγίζει τὰς σκέψεις του καὶ μὲ ποίαν ἐτοιμότητα ἀποφασίζει τὸ καλῦτερον.

149 - 185

α) 149-159. **γουνούμαι** (τινά) = περιβάλλω τὰ γόνατά τινος μὲ τὰς χεῖρας, ἱκετεύω. — **ἄνασσα** = βασίλισσα, ἀρχόντισσα. — **νύ** = λοιπόν. — **θεὸς βροτός**· θηλ. — **τοί** = ἐξ ἐκείνων οἱ. — **ἐγώ γε** = ἐγὼ δηλ. κατὰ τὴν κρίσιν μου. — **εἶδος, μέγεθος, φυή**· ε 213, 217, 212· αἰτ. τοῦ κατὰ τι. — **εἶσκω** = παρομοιάζω· σὲ ἄγχιστα εἶσκω = σὲ θεωρῶ ὁμοιοτάτην. — **ἡ χθών** = γῆ. — **ναιετάω**· α 51. — **μάκαρ**· α 82· τρεῖς μάκαρες = τρισευτυχησμένοι. — **σοί**· δτκ. κτητ. εἰς τὸ πατήρ κλπ. —

κασίγνητος = ἀδελφός. — **πού** = ὡς φαντάζομαι. — **ιαίνομαι** = θερμαίνω, εὐφραίνω. — **εἵνεκα σείο** = ἔνεκα σοῦ, διὰ τὰ χαρίσματά σου. — **λεύσω** = βλέπω. Ἡ μτχ. κατὰ γεν., μολονότι προηγεῖται τὸ σφίσι. — **θάλος** = θαλερὸς βλαστός. — **εἰσοιχνέω**· θαμιστ. τοῦ **εἰσοίχομαι** = εἰσέρχομαι συχνά. — **δ' αὖ** = μάλιστα. — **περὶ κῆρι'** ε 36. — **ἔξοχο** = ἐξαιρετικῶς, εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. — **ὅς κε** = ὅς ἄν. — **ἔεδνα** = τὰ γαμήλια δῶρα (ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ). Ἴδε πργμ. α 277. — **βρίθω** = βαρύνω, ζυγίζω περισσότερον· **βρίσας ἐέδνεσι** = ὑπερτερήσας εἰς τὸ πῶσον τῶν γαμηλίων δώρων. — **ἀγάγηται'** ἀντικμ. σε.

160 - 169. **σέβας** = θαυμασμός. — **ἔχει με** = με κατέχει. — **δὴ ποτε** = ἀληθῶς κάποτε. — **τοῖον νέον ἔρνος** = παρόμοιον τρυφερόν βλαστόν. — **ἀνερχόμενον** = βλαστώνον πρὸς τὰ ἄνω. — **ἔσπετο'** α 125. — **λαός** = στρατός. — **τὴν ὁδὸν** = κατὰ τὸ ταξίδι. — **ἦ δὴ** = κατὰ τὸ ὅποῖον ἀκριβῶς. — **κῆδεα'** α 224. — **ὡς δ' αὐτως'** ὡσαύτως δέ. — **ἔτεθήπεα'** ὑπερσ. τοῦ **τέθηπα** = μένω ἐκθαμβος (ρίζ. **ταφ-θαφ-θάμβος**). — **δὴν'** α 203. — **οὐ πω** = ποτέ ἕως τώρα δέν... — **ἀνήλυθεν** = ἐβλάστησε. — **δόρου** = κορμός δένδρου. — **ἄγαμαι** = θαυμάζω. — **δεΐδια'** **δέδια**, **δεῖδω** = φοβοῦμαι. — **αἰνῶς'** α 208. — **δέ'** ἀντίθ. = ἀλλά. — **χαλεπὸν πένθος** = μία δεινὴ συμφορά. — **ικάνει με** = ἦλθεν εἰς ἐμέ, με εὐρήκε.

170 - 185. **χθιζός** = χθεσινός, χθές' κτγρμ. — **οἶνοπα'** α 183. — **τόφρα** = εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, δηλ. τῶν εἰκοσιν ἡμερῶν. — **ἐφόρει'** ε 327. — **κραιπνός'** ε 385. — **θύελλα'** ε 317. — **κάββαλε** = ἔρριψε, ἐπέταξε (**κατ-βάλε**, ὅπως καὶ **κάλλιπε**. Ἴδε γραμμ. τύπον α 243). — **δαίμων** = θεότης ρυθμίζουσα τὰ ἀνθρώπινα, τύχη. — **ῥφρα'** τελ. — **καὶ τῆδε** = καὶ ἐδῶ. — **δίω'** **όλομαι**. — **παύσεσθαι'** ὑπικμ. **κακόν**. — **τελέουσι'** μέλλ. τοῦ **τελέω** = προξενῶ. — **πάροιθεν** = πρότερον, πρὶν' δηλ. πρὶν παύσουν τὰ δεινά μου. — **ἐλεαίρω'** α 19. — **μογέω'** ε 223. — **σὲ ἐς πρώτην'** ἐς σὲ πρώτην. — **ἀμφιβάλλομαι** = περιβάλλω εἰς τὸ σῶμά μου, τυλίγομαι. — **εἶ που** = ἐὰν τυχόν. — **εἴλυμα** = περικάλυμμα. — **τὰ σπεῖρα** = τὰ ροῦχα. — **ἔχες** = εἶχες. — **δοῖεν'** εὐχῆ. — **μενοινάω** = ἐπιθυμῶ πολὺ, λαχταρῶ (**μένος, μενεαίω** ε 341). — **ὄμοφροσύνη** = ὁμόνοια. — **ἔσθλός'** α 95. — **ὀπάζω** = χαρίζω. — **μὲν γὰρ** = διότι πράγματι. — **ἀρείων'** συγκρ. τοῦ ἀγαθός, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑπερθ. **ἄριστος** (ρίζ. **ἀρ-ἀρετή, ἀραρίσκω**). — **ὄμοφρονέοντε'** δυϊκ. μτχ. τοῦ **ὄμοφρονέω** = ἔχοντες καὶ οἱ δύο μίαν γνώμην. — **οἶκον ἔχω** = κρατῶ, κατοικῶ τὸν οἶκον. — **πολλὰ ἄλγεα** = ἀφορμὴ συχνῆς θλίψεως. — **δυσμενής** =

ἐχθρός. — **χάρμα** = χαρά. — **εὐμενέτης** = εὐμενής, φίλος. — **κλύω** = αἰσθάνομαι. Πρὸ πάντων αὐτοί, δηλ. οἱ δύο σύζυγοι, αἰσθάνονται τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁμοφροσύνης.

γ) **Ἀρτεμίδι σε εἶσκω** : Ἴδε στ. ζ 102 - 109. — **Δῆλος** : Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος εἶχεν ἤδη διαδοθῆ μεταξύ τῶν Ἰώνων, καθ' ὃν χρόνον συνετέθη ἡ Ὀδύσσεια. Κέντρον τῆς Ἀπολλωνείου λατρείας διὰ τοὺς Ἴωνας ἦτο ἡ Δῆλος, ὅπως διὰ τοὺς Δωριεῖς ἦσαν οἱ Δελφοί. Ἐθεωρεῖτο ἡ Δῆλος γενέθλιος πόλις τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐδεικνύετο ὁ ἱερὸς φοῖνιξ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστηρίχθη ἡ Λητώ, διὰ τὴν γέννησιν τὰ δύο δίδυμα τέκνα τῆς, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν. — **Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ** : Βωμὸς ἦτο πάντοτε τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἔβαιναν ὁ τελὼν τὴν θυσίαν. Οἱ βωμοὶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀπλοῦ, πλινθόκτιστοι, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐγένοντο καλλιτεχνικώτεροι καὶ μεγαλοπρεπέστεροι. — **ὡς σέ, γύναι, ἄγαμαι** : Ἡ παρομοίωσις τῆς Ναυσ. μὲ τὸν ἱερὸν φοῖνικα τῆς Δήλου εἶναι ἀπὸ τὰς τεχνικώτερας παρομοιώσεις, αἱ ὁποῖαι συναντῶνται εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ὁ φοῖνιξ ὡς φυτὸν ἔκαμνεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, ὅτε διὰ πρώτην φοράν ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰς ἑλλ. χώρας. Μὲ καλλίγραμμον καὶ τρυφερὸν δένδρον φοῖνικος ἐσκέφθη ὁ Ὀδυσ. νὰ παραβάλλῃ τὴν χάριν τῆς κόρης τοῦ Ἀλκινόου.

186 - 210

α) 186 - 197. **ἀντίον ἠΰδα**· α 213. — **φωτιΐ ὁ φῶς**· α 324. — **Ζεὺς δὲ αὐτὸς** = καὶ μόνος ὁ Ζεὺς. — **νέμω** = μοιράζω. — **ὁ ὄλβος** = ἡ εὐτυχία. — **ἐσθλός**· α 115. — **καί που σοί** = ἔτσι καὶ εἰς σέ. — **τάδε** = αὐτὴν τὴν μοῖραν. — **τετλάμεν**· ἀόρ. μετ' ἀναδιπλ. (ρίζ. τάλα - τηλετλα· ε 178). — **ἔμπης**· ε 205. — **δευήσαι**· μέλλ. τοῦ δεύομαι· α 254. — **ῶν**· τούτων ὦν. — **ἐπέοικε**· ὑπκμ. μὴ δεύεσθαι· ἦτοι : δὲν θὰ στερηθῆς τίποτε ἀπὸ ὅσα δὲν πρέπει νὰ στερηθῆ ὁ ἐκέτης. — **ταλαπεῖριος** = ὑποστάς πολλὰς δοκιμασίας, πολυπαθῆς (ταλα + πείρα). — **ἀντιάζω** = συναντῶ· ὑπκμ. τῆς μετχ. **ἐκέτην** = ὅταν αὐτὸς εὐρεθῆ εἰς τὸν δρόμον μας. — **δείξω δέ... ἐρέω δέ**· συμπλεκτ. συνδ. καί... καί. — **ἐρέω**· ἐρῶ. — **λαοὶ** = οἱ κάτοικοι. — **ἔχουσι** = κατοικοῦν. — **μεγαλήτωρ**· ε 81. — **τοῦ δ' ἐκ**· ἐκ δὲ τοῦ = καὶ ἀπ' αὐτόν. — **ἔχεται** = κρατεῖται, ἐξαρτᾶται. — **τὸ κάρτος** = ἡ ἐξουσία. — **ἡ βίη** = ἡ ἰσχὺς.

198-210. ἦ = εἶπε· (γ' ἐν. πρτ. τοῦ ἡμί = λέγω). — **κελεύω**· μετὰ δοτ. = καλῶ, φωνάζω. — **πόσε** = πρὸς ποῖον μέρος, ποῦ ; — **ἦ μὴ που** = ἀλήθεια μὴ τυχόν. — **φάσθε** = λέγετε, νομίζετε. — **οὐκ ἔστι** = δὲν ὑπάρχει, δὲν ζῆ. — **διερός** = ἄξιος φόβου· (ρίζ. δι-δέδια-δέος). — **οὗτος ἀνὴρ διερός βροτός** = αὐτός ὁ ἀνθρωπος ὁ φοβερός. — **οὐδὲ γένηται** = οὔτε θὰ ὑπάρξῃ. — **ὅς κεν ἴκηται**· ὅς ἂν ἴκηται = ὅστις θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ ἔλθῃ. — **ἡ δηιοτής** = ἐχθρότης, καταστροφή (δῆιος-δαίω = καίω, λεηλατῶ). — **ἀπάνευθε**· α 190. — **πολύκλυστος** = πολυκύμαντος (κλύζω, κατακλύζω). — **ἔσχατοι**· α 23. — **ἄμμι**· α 123, συναπτ. πρὸς τὸ **ἐπιμίσγεται** = ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν. — **δύστηνος**· α 55. — **ἄλωμενος** = περιπλανώμενος. — **κομέω** = περιποιῶμαι (ρίζ. κόμ-γγηροκομῶ, ἵπποκόμος). — **πρὸς Διὸς** = ἐκ μέρους τοῦ Διὸς καὶ ἐπομένως ὑπὸ τῆν προστασίαν τοῦ Διὸς. — **δόσις** = τὸ διδόμενον, τὸ δῶρον. — **φίλος** = εὐπρόσδεκτος. — **ὀλίγη τε φίλη τε** = ἔστω καὶ μικρόν, εἶναι εὐπρόσδεκτον. Ἡ ἔκφρ. « δόσις ὀλίγη τε φίλη τε » ἔχει καταστῆ παρομιώδης. — **ᾄθι** = ὄπου. — **ἐπὶ ἔστι** = ὑπάρχει καί. — **σκέπας ἀνέμοιο** = τόπος ὑπὴνεμος.

γ) **ἔσχατοι** : Ἡ νῆσος Σχερία παρίσταται ἐδῶ ὡς πολὺ ἀπομονωμένη ἀπὸ κάθε ἐπικοινωνίαν μὲ ἀνθρώπους. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ Φαίακες ἐκαυχῶντο διὰ τὸν ναυτικὸν βίον των, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἰδικὰ των πλοῖα ἦσαν τελειότερα καὶ ἔπλεον εἰς ἀνοικτὰς θαλάσσας, ἐνῶ ἄλλα δὲν ἠδύναντο νὰ πλέουν μέχρι τῆς νήσου των. — **πρὸς Διὸς εἰσιν ξεινοί τε πτωχοί τε** : Ὁ Ζεὺς ὡς προστάτης τῶν ξένων καὶ τῶν ἱκετῶν ἐλέγετο **ξεινίος καὶ ἱκετήσιος Ζεὺς**. Ὁ μέγας θεὸς ἐτιμῶρει βαρῦτατα ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἠρνοῦντο νὰ φιλοξενήσουν ξένον ἢ παρεβιάζον τὴν ἱερότητα τῆς ἱεσίας. Συχνάκις δὲ οἱ θεοὶ ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ μορφὴν ξένου ἢ ἱκέτου διεπίστωνον κατὰ πόσον οἱ θνητοὶ ἐτήρουν τὸν ἱερὸν τοῦτον νόμον.

211 - 246

α) 211-222. **ἔσταν**· ἔστησαν. — **κέλευσαν ἀλλήλησι** = ἐφώναζεν ἢ μία τὴν ἄλλην. — **καδ δ' εἶσαν**· κατ (α) δὲ εἶσαν = τὸν ὠδήγησαν δέ. — **πὰρ δέ οἱ** = πλησίον του δέ. — **ἄρα** = φυσικά. — **τὸ φᾶρος** = ἔξωτεριὸν ἔνδυμα — **εἶματα**· κτγρ. = ὡς ἐνδύματα, διὰ νὰ ἐνδυθῇ. —

λήκυθος· ζ 79. — **ἄνωγα**· α 269. — **ἄρα** = ἀκολούθως. — **ῥοαί** = ρεῖθρα. — **μεταυδάω** = ὁμιλῶ πρὸς. — **οὔτω ἀπόπροθεν** = ἔτσι εἰς ἀποστασιν. — **αὐτός** = ὁ μόνος μου. — **ὤμοιιν ἀπολούσομαι** = πλύνω ἀπὸ τοὺς ὤμους μου. — **ἦ γάρ** = διότι πράγματι. — **δηρόν**· ἐπίρρ. = πολὺν καιρὸν (πρβλ. δὴν - δηθά-δηρόν). — **ἀπὸ χροός ἐστιν** = λείπει ἀπὸ τὸ σῶμά μου, ἐστερήθη τὸ σῶμά μου. — **ἄλοιφῆ** = ἐπάλειψις δι' ἐλαίου. — **ἄντην** = ἐνώπιόν σας. — **μετελθών** = ἀφοῦ εὐρέθην μεταξύ.

223 - 238. **ἴσαν**· ἦσαν. — **νίζομαι** = πλύνομαι· α 112. — **ἀμπέχω** = ἐνδύω, περιβάλλω (ἀμφί + ἔχω). Ἡ ἄλμη εἶχεν ἐπικολλήσει εἰς τοὺς ὤμους του ὡς ἐνδυμα. — **σμήχω** = καθαρίζω διὰ τριβῆς. — **χνόος** = ἄχνη, τὸ ἀπεξηραμμένον ἄλας. — **ἀτρύγετος**· ε 52. — **πάντα λοέσατο** = ἐκαθαρίσθη τελείως. — **λίπα**· ζ 96. — **ἔσσατο**· ἀόρ. τοῦ ἐννυμαι = ἐνδύομαι. — **πόρε**· ε 321. — **ἀδμής**· ζ 109. — **ἐκεγεαυῖα** = ἡ γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ Διὸς (γέγαα - γέγονα· ε 35). — **θῆκεν εἰσιδέειν** = ἔκαμε νὰ φαίνεται, τὸν ἔκαμε κατὰ τὴν ὄψιν. — **μείζων** = ὑψηλότερος. — **πάσσων** = παχύτερος. — **κὰδ δὲ κάρητος**· κατὰ δὲ κάρητος. — **ἦκε** = ἔκαμε νὰ πίπτουν ἀπὸ τὸ κεφάλι του. — **οὔλαι κόμαι** = σγουρά μαλλιά. — **ὕακίνθινον ἄνθος** = τὸ ἄνθος τοῦ ὑακίνθου. — **περιχεύεται χρυσόν** = περιχύνει, στολίζει μὲ χρυσόν. — **ἴδρις -ιος** = ἔμπειρος τεχνίτης (ἴδ - εἰδέειν). — **δέδαεν**· ἀόρ. μετ' ἀναδιπλ. = ἐδίδαξεν (ρίζ. δα - δαῖναι, διδάσκω, δαΐφρων). — **χαρίεις** = κομψός. — **τελείω** = ἐκτελῶ (τελέω). — **ἔξετο**· καθέξετο· ε 195. — **κίω**· ζ 84. — **θῖνα θαλάσσης**· ζ 94. — **στίλβω** = λαμποκοπῶ. — **θηέομαι**· θεάομαι = βλέπω μετὰ θαυμασμοῦ.

239 - 246. **κλύω** = ἀκούω. — **ἀέκητι**· α 79. — **οὐκ ἀέκητι** = μὲ τὴν θέλησιν. Σηῆμα λιτότητας. — **ἐπιμίσγεται**· ζ 205. — **ἀντίθεος**· α 21. — **ἀεικέλιος** = ἄσχημος. — **δέατο** = ἐφαίνετο (δοάσατο· ζ 145). **αἰ (εἰ) γάρ** = εἶθε πράγματι. — **πόσις**· α 15. — **κεκλημένος εἶη** = ἦν ὠνομάζετο, νὰ ἦτο. — **ἄδοι**· ἀνδάνω = ἀρέσκω· καὶ οἱ ἄδοι = καὶ ἐπὶ πλέον νὰ τοῦ ἀρέσῃ, δηλ. ὄχι μόνον νὰ εἶναι κάτοικος τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ ἀρέσῃ ἢ ἐδῶ διαμονή.

β) Ἀφομοίωσις τοῦ τ τῆς προθέσεως κατὰ πρὸς τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τῆς ἐπομένης λέξεως : **κὰδ δ' ἄρ, κὰδ δὲ κάρητος** (ὅπως καὶ εἰς τὰ σύνθετα : **κάλλιπε, κάμμορος**).

γ) **φᾶρος**: Ἐνδυμα ἀνδρικὸν καὶ γυναικεῖον ἄνευ χειρῶν φορούμενον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος ὡς ἐπενδύτης. — **ὕακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας**: Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ποῖον ἄνθος ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ ποιητής. Πάντως ἡ παρομοίωσις παριστάνει τοὺς μικροὺς βοστρύχους, οἱ ὅποιοι ἐσχηματίσθησαν εἰς τὴν κόμην τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ οἱ ὅποιοι ὑπενθύμιζον τὰ κυρτὰ πέταλα ἐνὸς ἄνθους. — **ἀνήρ ἴδρις**: Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν κατὰ τοὺς προομηρικὸς χρόνους ἴδε εἰσαγ. — **περιχεύεται χρυσὸν ἀργύρῳ**: Ἡ τέχνη αὐτὴ λέγεται *ἐμπαιστική*. Ὁ τεχνίτης χαράζει ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου διαφόρους παραστάσεις καὶ ἐντὸς τῶν κοιλωμάτων τοῦ σχεδίου ἐπιθέτει ἄλλο μέταλλον. Ἀντικείμενα μὲ τοιαύτην διακόσμησιν εὐρέθησαν ἐντὸς τάφων τῶν Μυκηνῶν (χάλκινα ἐγχειρίδια μὲ διακόσμησιν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀγγεῖον ἀργυροῦν μὲ χρυσαῖα σχέδια κ. ἄ.). — **Ἥφαιστος - Παλλὰς Ἀθήνη**: Καὶ οἱ δύο θεοὶ θεωροῦνται προστάται τῶν τεχνῶν. Ὁ μὲν Ἥφαιστος κατεργάζεται τὰ μέταλλα, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ γενικῶς ἦτο προστάτις τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτὴν ἐλατρεύετο ὡς *Ἐργάνη Ἀθηνᾶ*.

247 - 290

α) 247 - 254. **μάλα** = πολὺ, ἐνν. προθύμως. — **ἦ τοι** = πράγματι, ἐνν. ὁ Ὀδυσ. εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς. — **ἄρπαλέως** = μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν. — **ἄπαστος** = ἀγευστος, νηστικός (ἄ + πατέομαι = γεύομαι α 124). — **ἄλλ' ἐνόησεν** ε 382. — **εἵματα πτύξασα** ζ 111. — **κρατερῶνυξ (ἡμίονος)** = ἔχων δυνατὰς ὀπλάς. — **ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε** ε. 181.

255 - 290. **ὄρσεο** = σήκω· προστ. ἄορ, τοῦ ὄρνωμαι α 347. — **ἴμεν ἰέναι, εἴμι**. — **δαίφρων** α 48. — **εἰδησέμεν εἰδήσειν ἄπαρ. μέλλ.** τοῦ οἶδα. — **ἀλλὰ μάλ' ὦδε... ἀπινύσσειν** ε 342. — **ὄφρ' ἄν** = ἔως ἄν, ἐφόσον. — **κε ἴομεν ἴωμεν ἄν**. — **ἀγροὶ** = ἐξοχή. — **ἔργα ἀνθρώπων** = καλλιεργημένα ἐκτάσεις. — **τόφρα** = κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. — **μεθ' ἡμιόνους** = ἀκολουθῶν τὰς ἡμιόνους. — **καρπαλίμως** ε 193. — **ἔρχεσθαι** ἄπαρ. εἰς σημ. προστ. — **ἠγεμονεύω ὁδὸν** = προηγούμεναι, διὰ τὰ σᾶς δείχνω τὸν δρόμον. — **ἐπιβήομεν** ἐπιβήσωμεν = μόλις πατήσωμεν τὸ πόδι. — **πύργος** = τεῖχος μὲ πύργους. — **καλὸς δὲ λιμὴν (ἐστὶ)** = καὶ ὑπάρχει ὠραῖος λιμὴν. — **ἐκάτερθε πόληος** = ἀπὸ τὰ

δύο μέρη, περικλείων τὴν πόλιν. — **λεπτὸς** = στενός. — **εἰσθήμη** = εἴσοδος. — **ὄδον** = κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ. — **ἀμφιέλισσαι (νῆες)** = κυρτούμεναι καὶ εἰς τὰς δύο ἄκρας, τὴν πρῶραν καὶ τὴν πρῶμνην. — **εἰρύαται** ὑπερσ. τοῦ ἐρύομαι = ἀνεκλύομαι. — **ἐπίστιον** = θέσις, ὅπου τοποθετεῖται τὸ πλοῖον, ὅταν ἀνεκχυσθῇ εἰς τὴν ξηράν. — **πᾶσιν ἐκάστω ἐστὶ** = ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ Φαίακες ἔχουν ἐπίστιον. — **σφι**· σφίσιν αὐτοῖς. — **ἀγορῆ** = ὁ τόπος, ὅπου γίνονται αἱ δημόσιαι συγκεντρώσεις. — **Ποσιδήιον** = ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος. — **ῥυτὸς** = μέγας λίθος, τὸν ὅποιον ἔσυραν, διὰ τὸν τοποθετήσουν (ῥύω, ἐρύω = σύρω). — **ὁ λάας** = λίθος (πρβλ. λα-τόμος). — **κατωρυχῆς** = χωσμένος εἰς τὸ ἔδαφος. — **ἀραρυῖα (ἀγορῆ)** = ἐπεστρωμένη (ἀραρίσκω· ζ 70). — **ὄπλα (νηῶν)** = τὰ ἐξαρτήματα τῶν πλοίων. — **ἀλέγω** = φροντίζω, καταγίνομαι. — **πεῖσμα** = χονδρὸν σχοινίον, παλαμάρι. — **τὸ σπεῖρον**· ε 318. — **ἀποξούσιον** = πελεκοῦν, διὰ τὸ καταστήσουν λεπτὰ τὰ ἄκρα τῶν κωπῶν. — **τὸ ἐρετμόν** = ἡ κώπη (ρίζ. ἐρ - ἐρέσσω - ἐρέτης - τρι-ήρης· πρβλ. φιλήρετμοι· α 181). — **μέλει Φαιήκεσι**· μέλει τινί τι· α 159. — **ὁ βιὸς** = τὸ τόξον. — **φαρέτρη** = θήκη τῶν βελῶν. — **νῆες εἴσαι**· ε 175. — **ἦσιν ἀγαλλόμενοι**· ἀγάλλομαι τινι = χαίρω, καμαρώνω διὰ κάτι. — **πολιὸς** = φαίος. — **ἀλεείνω** = ἀποφεύγω· καὶ ε 326. — **ἡ φῆμις**· φῆμη = λόγοι, διαδόσεις. — **ἀδευκῆς** = κακόβουλος. — **μωμεύω** = κακολογῶ. — **δ' εἰσιν** = ὑπάρχουν πράγματι. — **ὑπερφίαλοι**· α 134. — **εἵπῃσι**· ἡ ὑποτκ. ὡς μέλλων. — **κακώτερος** = ταπεινός, ἀγενής ἄνθρωπος. — **ἀντιβολῶ** = συναντῶ. Ἡ μτχ. εἶναι ὑποθ. — **τίς δ' ὅδε ἐπεται** = καὶ ποῖος εἶναι αὐτός, ὅστις ἀκολουθεῖ. — **μέγας**· ζ 230. — **πόσις**· α 15. — **ἦ πού τινα** = ὠρισμένως κάποιον. — **πλαγχθέντα**· α 2. — **κομίζομαι** = λαμβάνω μαζί μου. — **ἦς κτητ.** — **τηλεδαπὸς** = ὁ ἐκ μακρινῆς χώρας προερχόμενος. — **ἐπεὶ οὐ τινές εἰσι**· εἰρων. : ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει, ὡς νὰ μὴ ὑπάρχη κανεὶς... — **πολυάρητος** = πρὸς τὸν ὅποιον ἔκαμε πολλὰς προσευχὰς (πολὺ + ἀράομαι = εὐχομαι). — **βέλτερον**· βέλτιον. — **ἐποιοχόμενη αὐτῆ** = ἀφοῦ ἐπῆγε μόνη της. — **ἦ γὰρ** = διότι τῷ ὄντι. — **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ. — **μνάομαι**· α 248. — **δνειδος** = προσβολή, κατηγορία. — **νεμεσῶ**· α 119. — **ῥέζω**· α 47. — **ἀέκητι**· α 79. — **ἐόντων** = ἐνῶ ζοῦν. — **μίσγομαι** = ἔχω σχέσεις. — **ἀμφάδιος** = φανερός. — **ὄκα**· ἐπίρρ. = ταχέως (ὠκέως). — **ξυνήμι** = κατανοῶ. — **ἐμέθεν ἔπος** = τὸν λόγον μου.

β) Μέλλων ποιητ.: **εἰδήσω** ἐξ ἀχρήστ. ἐνεστ. εἶδω, ἐξ οὗ ὁ πρkm. οἶδα.

— Ἀόριστ. ὑποκτ. τοῦ **βαίνω**: **βῆω** (βῶ).

— **Ποσιδήιον**: τὸ **σι** μὲ **ι** ἐξ ἀρχαιοτ. ρίζ. **Ποσιδάν**. Ἡ κατάλ. ἰωνικῆ ἀντὶ - εἰον.

— Συγκριτ. τοῦ ἀγαθός: **βέλτερος** (βέλτιστος).

γ) ἦν περί **πύργος**: Αἱ πόλεις τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἦσαν τειχισμέναι. Ἡ περιφέρεια τοῦ τείχους δὲν ἦτο ὁμαλή, ἀλλ' ἐσημάτιζε προεξοχὰς (πύργους). Τοιοῦτοτρόπως τὸ τεῖχος ἐγένετο ἀσφαλέστερον. Τὴν στερεότητα καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τειχῶν τούτων μαρτυροῦν τὰ ἐρείπια τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος καθὼς καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι τὸ Ἴλιον ἀντέσχευεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ δέκα ἔτη. — **λεπτὴ δ' εἰσίθμη νῆες δ' ὀδὸν ἀμφιέλισσαι**: Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ναυσικᾶς ἡ πόλις τῶν Φαιάκων εὕρισκετο εἰς τὸν μυχὸν λιμένος, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος εἶναι στενὴ. Ἐξω δὲ τοῦ τείχους, ἀλλὰ πλησίον τῆς πόλεως, κατὰ μῆκος τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ διήνουν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ἡ ἀκτὴ ἦτο πλήρης ἀπὸ πλοῖα, τὰ ὁποῖα οἱ ἰδιοκτῆταί των εἶχον ἀνεκλῦσει εἰς τὴν ξηράν. Ἐκεῖ πλησίον ἦτο μία πλατεῖα διὰ δημοσίας συγκεντρώσεις, ὅπου ὑπῆρχαν καὶ ἐργαστήρια διὰ τὴν κατασκευὴν ναυτιλιακῶν ἐργαλείων. — **νῶν μελαινάων**: Διὰ ν' ἀντέχουν εἰς τὴν ὑγρασίαν τῆς θαλάσσης τὰ ξύλα τῶν πλοίων, ἠλείφοντο μὲ πίσσαν ἢ ἀπλῶς μὲ βαθύχρωμον βαφὴν. — **βιός**: Ὡς ἐπιθετικὸν ὄπλον ἐχρησιμοποιοεῖτο τὸ τόξον, τοῦ ὁποίου ἀπαραίτητον συμπλήρωμα ἦτο ἡ **φαρέτρα**, δηλ. θήκη ἐπιμήκης, κυλινδρική, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφυλάσσοντο τὰ βέλη. Ἐκλείετο ἄνωθεν καὶ ἐκρεμάτο ἀπὸ τοὺς ὤμους μὲ ἱμάντα.

291 - 315

α) 291 - 302. **δήεις** = θὰ εὕρης. — **ἀγλαός** = λαμπρός, ὠραῖος. — **κέλευθος**: α 195. — **αἰγείρος**: ε 64. — **νάω** = ρέω (νάμα). — **τέμενος** = μέρος γῆς χωρισμένον διὰ τὸν ἄρχοντα ἢ ἀφιερωμένον εἰς θεόν. Ἐδῶ: = βασιλικὸν κτήμα· (τέμ - να). — **ἄλωη** = ἐπίπεδος ἔκτασις καλλιερ- γημένη· α 193. — **τεθαλυῖα**: τεθήλει ε 69. — **πτόλις**: πόλις, πρβλ. **πι- λίσθρον** α 2. — **γέγωνε βοήσας** = ἀκούεται, ὅταν φωνάζῃ. — **μείναι**: ἀπρμφ. μὲ σημασίαν προστ. — **εἰς δ** = ἕως ὅτου. — **ἔλπομαι** = φαντά-

ζομαι, ὑπολογίζω. — **ποτι** = πρόσ. — **ἴμεν** *ἰέναι* ἀπρμφ. ὡς προστ. — **ἔρέομαι** = ἐρωτῶ (*ἔρ* -, *ἠρόμην*). — **ῥεῖα** ζ 108. — **ἀρίγνωτος** ζ 108. — **καὶ πάις** = ἀκόμα καὶ ἓνα παιδί. — **ἠγοῦμαι** = ὀδηγῶ. — **νήπιος** εἰς τὴν κυρ. σημ., δηλ. ὁ μὴ ὀμιλῶν α 8, ὁ μικρός. — **εοικότα τοῖσι** = ὅμοια μὲ αὐτά. — **τέτυκται** *τεύχω* = κατασκευάζω. — **δώματα** = κατοικίαι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *δόμος* = ἀνάκτορον. — **οἶος** ἐνν. *τέτυκται*. — **ἤρωσ** α 189.

303 - 315. **κεκύθωσι** *κεύθω* = κρύπτω. — **ὀπότ' ἄν σε δόμοι** *κεκύθωσι* = ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα. — **ῶκα** ζ 289. — **διελθέμεν** ἀπρμφ. ὡς προστακτικῆ. — **ἦσται** α 108. — **ἐπ' ἐσχάρη** ζ 52. — **αὐγή** ζ 98. — **ἠλάκατα στρωφῶσ' ἀλιπόρυφα** ζ 53. — **θαῦμα** παραθ. εἰς τὸ *ἠλάκατα*. — **ιδέσθαι** *αἰτιατ.* τοῦ *κατά* τι. — **κίονι κεκλιμένη** = στηριζομένη ἐπὶ κίονος. — **εἶατ(αι)** *ἦνται* = κάθηνται. — **ποτικέλιται** = στηρίζεται πρὸς. — **αὐτῇ (τῇ κίονι)** = τὸν ἴδιον κίονα. — **τῷ ἐφήμενος** = ἐπὶ τοῦ ὁποῖου *καθήμενος*. — **οἰνοποτάζω** = πίνω κρασί. — **ἀθάνατος ὧς** = ὡς ἀθάνατος. — **παραμείβομαι** = προσπερνῶ. — **βάλλειν** ἀπρμφ. ὡς προστ. — **νόστιμον ἦμαρ** α 9. — **καρπαλίμως** ε 193· συναπτ. πρὸς τὸ *ἴδθαι*. — **χαίρων** = πρὸς χαράν σου. — **εἰ κέν τοι** = ἐὰν βεβαίως. — **φιλα φρονέω** = διατίθεμαι εὐμενῶς. — **ἐλπωρή τοι (ἔστι)** = ὑπάρχει ἐλπίς διὰ σέ. — **εὐκτίμενος** = καλοκτισμένος· (*εὐ* + *κτίω* = κτίζω).

γ) **ἄλσος**: Ἐκτασις δενδρόφυτος ἀφιερωμένη εἰς θεόν. — **δόμος** Ἄλκινόοιο: Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἄλκινόου ἔχει τὸν συνήθη τύπον τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων, ἦτο ὅμως μὲ ἐξαιρετικὴν πολυτέλειαν διακοσμημένον, ὅπως περιγράφεται εἰς τὴν ἐπομένην ραψῶδιαν η' (ἴδε περιληψιν).

316 - 331

α) 316 - 327. **ἴμασεν** ε 380. — **φαινός** = στυλπνός. — **ῶκα** ζ 289. — **τρωχάω** θαμ. τοῦ *τρέχω* = συνεχῶς *τρέχω*. — **πλίσσομαι** = βαδίζω. — **μάλα** = μὲ πολλὴν δεξιότητα. — **ἄμα** = συγχρόνως. — **ἐποίατο** = *ἔποιοντο*. — **νόω** = μὲ προσοχήν. — **ἐπιβάλλω** = *ρίπτω* ἐπί. — **ἠμάσθη** = ἡ *μάστιξ* ε 380. — **κλυτός** α 30. — **ἱρός** = *ιερός*. — **ἴνα** ἀναφ. τοπ. = ὅπου. — **αὐτίκα ἔπειτα** ε 44. — **ἄρῶμαι** = εὐχομαι,

προσεύχομαι. — κλυθι· προστ. τοῦ κλύω = ἐπακούω. — αἰγίοχος· ε 103. — ἀτρυτώνη = ἀδάμαστος, ἀνίκητος. Ἐπίθετ. τῆς Ἀθηναῖς. — νῦν δὴ περ = τώρα πλέον βεβαίως, δηλ. ἀφοῦ ἐγένεν ἡ βουλή τῆς εἰμαρμένης νὰ εὐρεθῶ εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων. — πάρος = πρῖν, προηγουμένως. — ραίομαι = συντρίβομαι· ε 221. — ἐννοσίγαιος· ἐνοσίχθων· α 74. — φίλον ἤδ' ἔλεεινόν· κτγμ. = ἀγαπητὸν καὶ ἄξιον συμπαθείας. Ἦτοι νὰ μὲ καλοδεχθοῦν καὶ νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθοῦν οἱ Φαίαικες.

328 - 331. εὐχομαι = προσεύχομαι. — ἐναντίη = κατὰ πρόσωπον. — αἶδετο· ζ 66. — γάρ ρα = διότι φυσικά. — πατροκασίγνητος = ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς (κασίγνητος· ζ 155). — ἐπιζαφελῶς = σφοδρῶς. — μενεαίνω· α 20. — 331 = α 21.

β) Προστ. ἀορ. β' τοῦ κλύω: κλυθι (ἐξ ἀχρήστου τύπου ἔκλυν).

γ) πάρος οὐ ποτ' ἄκουσας: Ἡ Ἀθηναῖς δὲν ἔπαυσέ ποτε νὰ προστατεύῃ τὸν Ὀδυσσεά. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ναυάγιόν του πρὸ τῆς νήσου τῶν Φαιάκων εἰς μάτην ἐπεκαλεῖτο αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐναντιωθῇ ἡ θεὰ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἦδη ἕμως ἐτέλεσθη ἡ βουλή τῆς εἰμαρμένης νὰ διασωθῇ ὁ Ὀδυσσεύς εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀναφανδὸν πλέον ἡ γλαυκῶπις θεὰ θὰ παρακολουθῇ καὶ θὰ καθοδηγῇ τὸν ἥρωα.

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α π

154 - 185

α) 154 - 166. ἦ· προτκ. τοῦ ἡμί = λέγω· ζ 198. — ὦρσε· ὄρνυμι = ἐγείρω, κάμνω τινὰ νὰ κινηθῇ. — συφορβὸς = χοιροβοσκὸς (σῦς + φέρβω = τρέφω). — δησάμενος· ἐδήσατο· δοῦμαι· ε 44. — ἱεν· ἦεν· παρατ. τοῦ εἶμι. — οὐδ' ἄρα = καὶ φυσικά δέν... — λῆθε· λήθω, λανθάνω = διαφεύγω τὴν προσοχὴν. — σταθμὸς = ἡ στάνη τῶν χοίρων. — κιών· κίω· α 22. — ὑφορβὸς = χοιροβοσκὸς (ὕς = χοῖρος + φέρβω = τρέφω). — σχεδόν· ε 228. — δέμας· ε 212. — ἦικτο = εἶχεν ἐξομοιωθῇ, εἶχε λάβει τὴν μορφήν (παθ. ὑπερσ. τοῦ ἔοικα, ἔικτο καὶ ἦικτο). — ἀγλαός = ἐξοχος, ὠραῖος. — ἔργα = ἐργόχειρα. — ἰδυίη· θηλ. τοῦ εἰδῶς -οῖδα. — κατὰ ἀντίθυρον = ἐξω, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου. — ἡ κλισίη =

ἡ καλύβη (κλίω). — οὐ πω = οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον. — ἐναργής = ὀρατός, ὀλσφάνερος (ἀργής - ἀργός = στυλπνός, φωτεινός· πρβλ. ἄργυρος). — ὑλάοντο· ὑλάομαι = ὑλακτῶ, γαυγίζω. — κνυζηθμός = οὐρλιασμα. — ἐτέρωσε = εἰς τὸ ἄλλο μέρος. — φρόβηθεν = ἐφυγαν τρομαγμένοι. — ἦλθεν· ὁ Ὀδυσ. — παρέκ τειχίον = ἔξω πλησίον τοῦ περιφράγματος. — πάροιθε = πρό, ἔμπροσθεν.

167-171. ἔπος = τὸν λόγον, τὸ σχέδιόν σου. — φάο = νὰ εἰπῆς, ν' ἀποκαλύψῃς. Μέσ. ἐνεστ. ἐκ ρίζ. φα- τοῦ φημί. — ἐπίκευθε· κεύθω· ζ 303. — θάνατον καὶ κῆρας· ε 387. — ἀραρόντε· ἀραρίσκω· εἰς τὴν σημ. τοῦ παρασκευάζω. — ἐρχησθον· τὸ ρ. ὅπως καὶ ἡ μτχ. ἀραρόντε εἰς δυϊκ. ἀριθμ. — δηρόν· ζ 220. — σφῶιν = ἀπὸ σᾶς τοὺς δύο· γεν. δυϊκ. τῆς ἀντων. σὺ - ὑμεῖς. — μεμαυῖα· μεμαῶς· ε 375.

172 - 180. ἦ· π 154. — ἐπεμάσσατο· ἐπιμαίομαι = ἐγγίζω. — φᾶρος· ζ 214. — εὐπλυνές = καλοπλυμένον. — δέμας· ε 212. — ὦφελ· ὀφέλλω = αὐξάνω. — ἦβη = νεότης, ἀκμή. — ἄψ = πάλιν, ἐκ νέου. — γναθμός = σιαγών, παρεϊά. — τάνυσθεν = ἐτεντώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπ' αὐτὰς αἱ ρυτίδες (τανύομαι· ε 68). — κυάνεος = βαθὺς κυανοῦς, μαῦρος. — τὸ γένειον = ἡ κάτω σιαγών, τὸ πηγούνι. — ἔρξασα· ἔρῳα· α 293. — πάλιν κίε = ἐφυγε. — ἦεν· ἦει, εἶμι. — ἡ κλισίη· π. 159. — θαμβῶ τινα = μένω ἐκθαμβος εἰς τὴν θέαν τινός. — ταρβῶ = τρομάζω, φοβοῦμαι. — ἐτέρωσε = πρὸς ἄλλο μέρος. — βάλε ὄμματα = ἔρριψε, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του. — 180 = α 122.

181-185. νέον = μόλις πρὸ ὀλίγου. — ἦε πάροιθεν = ἦ πρὶν. — εἶματα· ζ 26. — ὁ χρώς· ζ 61. — ἦ μάλα = ἀναμφιβόλως. — Ἴληθι = γενοῦ ἴλεως· προστ. ρήμ. Ἴλημι ἢ ἰλήκω (ἐκ ρίζ. ἰλάω - ἴλεως). — δώο· μιν· ὑποκτ. ἀορ. τοῦ δίδωμι. — κεχαρισμένα = εὐπρόσδεκτα ὑπὸ σοῦ, ἔπομ. μεγαλοπρεπῆ. — ἰερά· α 61. — τετυγμένα = κατεσκευασμένα, κατεργασμένα· ρ. τεύχω· ἦτοι θὰ σοῦ δώσωμεν ὡς δῶρον σκευὴ χρυσαῖ. — φρίδομαι = προφυλάττω, προστατεύω.

- β) Σχηματισμός τοῦ παρατ. τοῦ εἶμι κατὰ τὰ βαρύτερα : ἰεν.
 — Θηλ. τῆς μτχ. τοῦ οἶδα ἐκ τῆς ρίζ. ἰδ.- : ἰδυῖα.
 — Τὸ φημί εἰς τύπους μέσης φωνῆς : προστ. φάο, ἔφατο, φάσθε· ζ 200 κ. ἄ.
 — Δυϊκὸς τῆς ἀντων. σὺ : σφῶι, σφῶιν.
 — Κατάληξις γ' πληθ. παθητ. ἀορ. -θεν : τάνυσθεν.

γ) **κύνες τε ἴδον**: Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι οἱ κύνες καὶ ἄλλα ζῶα ἔχουν μυστικὴν αἴσθησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιλαμβάνονται ὑπερφυσικὰ φαινόμενα. — **ἀλλοῖος φάνης**: Ἡ μεταμόρφωσις αὐτῆ τοῦ Ὀδυσ. δὲν εἶναι ὅπως ἡ ἐν ζ 230. Ἐκεῖ ἡ Ἀθηνᾶ τὸν ἔκαμε νὰ φαίνεται ὠραῖος, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ χαρακτηριστικά, ἐνῶ ἐδῶ κατὰ μαγικὸν τρόπον γίνεται ἀγνώριστος. Τοιαῦται μεταμορφώσεις ἦσαν σύνθετες θέματα εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν. — **δῶρα χρύσεια τετυγμένα**: Τὴν κατεργασίαν τοῦ χρυσοῦ εἰς σκευὴ γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ εὐρήματα τῶν μυκηναϊκῶν τάφων. Ἀπὸ τὰ κτερίσματα ταῦτα καὶ ἀπὸ περιγραφὰς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ χρυσοὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἀχαιῶν βασιλέων ἐχρησιμοποιοεῖτο ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ κάτοχοι τοῦ πολυτίμου τούτου μετάλλου τὸ ἐχάιροντο εἰς τὴν καθημερινὴν χρῆσιν.

186 - 224

α) 186 - 193. **τοι· σοι· δοτ.** ἡθικ. = πρὸς ἡσυχίαν σου, ἡσύχασε. — **ἐίσκω·** ζ 152. — **στεναχίζω** = στεναζῶ. — **ἀλγεα·** α 4. — **βία** = ἀυθαιρεσία. — **ὑποδέγμενος** = ὑφιστάμενος, ἀνεχόμενος· ρ. ὑποδέχομαι. — **κῦσε· κυνέω** = φιλῶ, ἀσπάζομαι. — **κάδ δέ·** ζ 230. — **ἦκε· ἦμι** = ἀφίνα νὰ πέσῃ· καὶ ε 316. — **χαμᾶζε** = κάτω, γάμω. — **πάρος·** α 21. — **ἦκε·** ἀντικμ. δάκρυον. — **νωλεμές·** ἐπίρρ. = συνεχῶς. — **Τηλέμαχος δέ·** ἀντιθ. = ἀλλ' ὁ Τηλ. — **οὐ πω ἐπέιθετο** = δὲν ἐπίστευεν ἀκόμα ἐντελῶς· δηλ. τὰ δάκρυα τοῦ ξένου τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσεν ἀμέσως τοὺς λόγους του. — **ἐξαῦτις** = πάλιν.

194 - 200. **δαίμων** = κάποιος θεός. — **ἀλλὰ θέλγει** = ἀλλ' εἶσαι θεός, ὅστις μὲ θέλγει = μὲ ἀπατά. — **οὐ πως ἄν** = δὲν θὰ ὑπῆρχε τρόπος, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. — **μηχανόωτο· μηχανάομαι** = ἐνεργῶ, κατορθώνω. — **ῶ αὐτοῦ νόω·** ἐφ' αὐτοῦ = μὲ τὸν ἰδικόν του νοῦν, μὲ τὴν ἰδικὴν του εὐφυΐαν. — **δτε μῆ** = ἐὰν μῆ, ἐκτὸς ἐάν. — **ῤηιδίως· ῤαδίως.** — **ἐθέλων** = κατὰ τὴν θέλησίν του. — **θειή· τίθημι** = καθιστῶ. — **ἦ γάρ τοι** = διότι πράγματι. — **νόον·** π 181. — **ἀεικίης** = εὐτελής — **ἔσσο·** ὑπερσ. τοῦ ἔσσημι (ρίζ. ἔσ-ἔσσημι).

201 - 212. **201** = ε 214. — **οὐ σε ἔοικε... ἀγάσθαι·** ἡ σειρά τῶν λέξ. : οὐ ἔοικέ σε θαυμάζειν περιώσιον οὐτ' ἀγάσθαι φίλον πατέρα ἔνδον ἐόντα. — **οὐ ἔοικε** = δὲν εἶναι πρέπον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. — **ἔνδον ἐόντα** = διότι εὐρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα του. — **περιώσιον** =

ὑπερβολικὰ (περιούσιον, *περὶ* = πολὺ + *εἰμί*), εἰς τόσον βαθμόν. — **ἀγάσθαι**· ἀγαμαι = ἐκπλήττομαι. — **τοί**· σοί· συναπτ. πρὸς τὸ ἐλεῦσεται. — **ὄδ' ἐγὼ** = ἐγὼ ἐδῶ. — **τοιόσδε** = μὲ αὐτὴν τὴν μορφήν, ὅπως μὲ βλέπεις. — **ἀληθεῖς**· ἀλάομαι· ε 377. — **τόδε ἔργον** = τοῦτο, δηλ. ἡ μεταμόρφωσίς μου εἶναι ἔργον. — **ἀγελεῖη** = ἡ δίδουσα λάφυρα (ἀγω + λείη). Ἐπίθ. τῆς Ἀθηναῖς. — **πτωχός** = ἐπαίτης (πτώσσω = ζαρώνω). — **ἐναλίγκιος**· ἀλίγκιος = ὅμοιος. — **περὶ χροῖ**· π 182. — **ῥηίδιον**· ῥάδιον. — **κυδῆναι**· κυδαίνω = δοξάζω, ἐξυψώνω. — **βροτός**· μετὰ τοῦ θνητός = ἄνθρωπος. — **κακῶσαι**· κακόω = βλάπτω, ἐξευτελίζω.

213 - 224. **ὡς ἄρα φωνήσας** = ἀκολούθως, ἀφοῦ εἶπεν... — **ἀμφιχυθεῖς**· ἀμφιχέομαι = περιπτύσσομαι. — **λείβω**· ε 84. — **ἴμερος** = πόθος (ἰμείρομαι α 59). — **ὑπὸ ὄρωτο** = προσεκλήθη ἐνδομύχως (ρ. ὄρνωμαι). — **γόος** = θρήνος. — **λιγέως** = διαπεραστικά, δυνατά. — **ἀδινώτερον** = περισσότερον, μὲ θρήνον διαρκέστερον· (ἀδιώς· α 92). — **οἰωνοί**· α 202. — **φήνη** = εἶδος ἀετοῦ. — **αἰγυπιός** = γυψ (αἶψ + γυψ, διότι οἱ γυψες ἀρπάζουν αἶγας). — **οἶσι**· ἡ δτι. εἶναι κτητ. καὶ ἡθ. = τῶν ὁποίων τὰ τέκνα πρὸς λύπην των. — **ἐξείλοντο**· ἐξαιροῦμαι = ἀφαιρῶ, ἀρπάζω. — **πάρος**· α 21. — **πετεηνά** = ἰκανὰ νὰ πετοῦν. — **ὡς ἄρα** = ἔτσι λοιπόν. — **ἐλεεινὸν δάκρυον**· περιληπτ. = δάκρυα προκαλοῦντα τὸν οἶκτον. — **εἶβω**· λείβω. — **καὶ νυ κ' ὄδυρομένοισιν ἔδου** = καὶ ἔτσι θὰ ἔδυσεν. — **ὄδυρομένοισι**· ἐνν. αὐτοῖς = ἐνῶ αὐτοὶ ἐκλαιον. — **αἶψα** = αἶφνης. — **223 - 224** = α 172 - 173.

β) **ω ἀντί ου**· περιούσιον (περιούσιον).

— "Ἐτερος τύπος τοῦ ὄνομ. Ἀθήνη· Ἀθηναίη.

γ) **ὄδ' αὐτὸς τοιόσδε**· Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐγνώριζε τὴν μορφήν τοῦ πατρὸς του καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὀδυσ. λέγει πρὸς αὐτόν· ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὀδυσ. καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μορφή μου. — **Ὡς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἔξετο**· Μὲ δραματικὴν τέχνην ὁ ποιητὴς παριστᾷ τὸν Ὀδυσσεά νὰ λυγίζη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς του. Ὁ ἐναγκαλισμὸς τοῦ Τηλεμάχου καὶ τὰ δάκρυα τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἀποτελοῦν ἐπίσης θαυμαστὴν παρένθεσιν εἰς τὸν διάλογον, ὁ ὁποῖος ἦτο φυσικὸν νὰ διακοπῇ. — **ἀδινώτερον ἢ οἰωνοί**· Ὁ θρήνος τῶν πτηνῶν, ὅταν χάσουν τὰ μικρά των, εἶναι τόσον ἐπίμονος καὶ γοερός, ὥστε νὰ

θεωρῆται ὡς ἡ σφοδρότερα ἐκδήλωσις ψυχικοῦ πόνου. Συχνάκις οἱ ποιηταὶ μεταχειρίζονται τὴν παρομοίωσιν αὐτὴν.

225 - 265

α) 225 - 239. — **τοιγάρ** = βεβαίως. — **τοι** συναπτ. πρὸς τὸ καταλέξω. — **ναυσικλυτός**· **ναυσικλειτός**· ζ 22. — **καί με εὔδοντα...** **Ἰθάκην**· σειρ. λέξ.: *καί με κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην ἄγοντές με εὔδοντα ἐν νηὶ θεῆ ἐπὶ πόντον.* — **εὔδω** = κοιμῶμαι. — **κάτθεσαν** = ἀπεβίβασαν. — **ἔπορον**· ε 372. — **ἄλις** = ἀρκετά. — **231** = ε 38. — **τὸ σπῆος** = σπέος· α 15. — **ἰότης** = θέλησις. — **κέονται** = κεῖνται. — **ὑποθημοσύνη** = συμβουλή, ὑπόδειξις (*ὑποτίθημι*). — **βουλεύω** = συσκέπτομαι. — **καταλέγω** = ἀναφέρω κατὰ σειράν. — **θυμὸς ἀμύμων** = εὐγενὴς καρδία. — **μερμηρίξας** = ζ 141. — **φράσσομαί κεν** = θὰ σκεφθῶ, ὅσον δύναμαι. — **ἦ-ἦ** = ἐάν - ἦ. — **νῶι** = ἡμεῖς οἱ δύο. — **δυνησόμεθά κεν** = θὰ δυνηθῶμεν. — **ἀντιφέρομαι** = ἀντιμετροῦμαι. — **μούνω**· **μόνω**. — **ἄνευθε** = ἄνευ. — **δίζημαι**· α 261.

210 - 257. — **ἦ τοι** = ἀληθῶς, πράγματι. — **αἰχμητής** = ὁ διὰ τοῦ δόρατος μαχόμενος, ὁ μαχητής. — **ἐπίφρων** = συνετός, φρόνιμος. — **χεῖρας-βουλήν**· αἰτιατικαὶ τοῦ κατὰ τι. — **ἡ ἄγη** = θαυμασμός. — **οὐδέ κεν εἶη** = καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. — **ἴφθιμος** = ἰσχυρός, ἀκμαῖος. — **ἀτρεκές** = ἀκριβῶς, κατ' ἀκριβῆ ἀριθμόν. — **οὔτε δύ' οἶαι** = οὔτε δύο μόνον δεκάδες. — **τάχα** = ἀμέσως. — **εἴσομαι**· μέλλ. τοῦ οἶδα. — **κοῦρος** = νέος. — **κεκριμένος** = ἐκλεκτός· ρ. *κρίνω* = χωρίζω, ἐκλέγω. — **δρηστήρ** = ὑπηρετής (ρ. *δρῶ*). — **πίσυρες**· ε 70. — **φῶς**· α 324. — **ἔασιν** = εἰσίν. — **ἄριστοι** = εὐγενεῖς. — **ἅμα** = μαζί. — **δοῖω** = δύο. — **δαήμων** = εἰδικός. — **δαιτροσύνη** = ἡ τέχνη τοῦ τεμαχίζειν τὸ κρέας (*δαιτρός*· α 141). — **εἰ ἀντήσομεν τῶν** = ἐάν συναντήσωμεν αὐτούς. — **μῆ**· ἐνδοιαστ. πρότασις ἐκ ρήμ. ἐννοουμένου *δέδοικα*. — **πολύπικρα καὶ αἰνᾶ** = κατὰ τρόπον πολὺ πικρὸν καὶ φοβερὸν. — **ἀποτίσαι**· *ἀποτίνομαι* = ἐκδικοῦμαι, τιμωρῶ. — **βία** = βιαιοπραγία. Τὸ νόημα: φοβοῦμαι, μήπως ἡ ἐκδίκησις, τὴν ὁποίαν μελετᾷς ἐναντίον τῶν μνηστήρων, προκαλέσῃ τὴν καταστροφὴν σου. — **ἀμύντωρ** = βοηθός. — **φράζευ**· *φράζομαι* = συλλογίζομαι. — **ὃ κέν τις ἀμύνῃ**· *ὅστις ἂν* = ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς βοηθήσῃ. — **πρόφρονι θυμῷ** = με προθυμίαν.

258 - 265. **σύνθεο**: ρ. *συντίθημι* = προσέχω και κατανοῶ. — **ἀρ-κέσει**: *ἀρκῶ* = βοηθῶ. — **ἐσθλῶ τούτω ἐπαμύντορε**: ὄνομαστ. δυϊκ. — **τοὺς ἀγορεύεις** = τοὺς ὁποίους ἀναφέρεις. — **ὕψι**: ἐπίρρ = ὑψηλά. — **καθημένω περ** = μολονότι κάθηνται. — **ᾧ** = οἱ ὁποῖοι, δηλ. οἱ δύο ἐπαμύντορες. — **κρατέουσι**: μετὰ δτι. = κυβερνῶσι.

β) Ἐπικὸς τύπος τοῦ *κεῖμαι* εἰς τὸ γ' πληθ. **κέονται**.

— Δυϊκὸς ἀριθμ. τοῦ ἐγώ: **νῶι (ν)**.

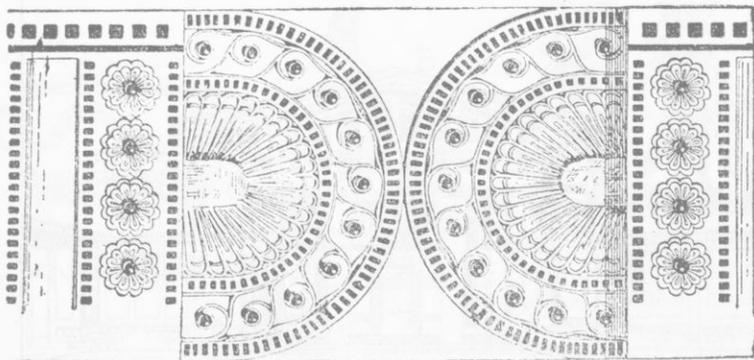
— Γ' πληθ. τοῦ εἰμί: **ἔασι (ν)**.

γ) **χεῖρας αἰχμητὴν καὶ ἐπίρρονα βουλήν**: Κατὰ τὸν Ὅμηρον τύπος ιδεώδους βασιλέως εἶναι ὁ συνδυάζων τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς μὲ τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν. Κατ' ἄλλην ἔκφρασιν τοῦ Ὁμήρου ὁ ἀρχηγὸς ἐνὸς λαοῦ πρέπει νὰ εἶναι « ἀγαθὸς βασιλεὺς κρατερός τ' αἰχμητής ». — **ἔξ δὲ δρηστῆρες...**: Οἱ μνηστῆρες ἔχοντες μαζὶ καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀπὸ θεράποντας καὶ κήρυκας ἀπετέλουν μέγαν ἀριθμὸν καὶ ἦσαν ἤδη ἐχθροὶ ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν Ὀδυσσεά. Ἄλλ' ἢ βεβαίως τοῦ Ὀδυσσεως, ὅτι δύο ἀκατάβλητοι ἐπαμύντορες, ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ βοηθήσουν τοὺς ἐκδικητάς, προεξαγγέλλει τὴν εὐτυχῆ λύσιν τοῦ δράματος, τὸ ὅποιον ἐτάραξε τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

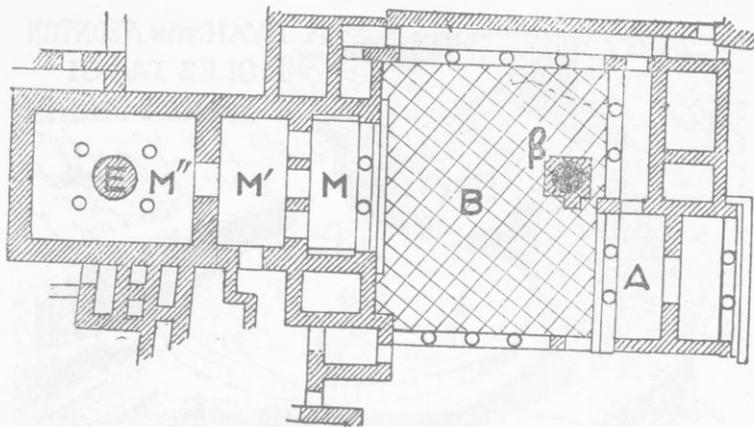

Εικ. 1. Ο κυκλικός περίβολος ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Μυκηνῶν, ὅπου οἱ τάφοι τῶν βασιλέων, καὶ μέρος τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.
(Ἀναπαράστασις)

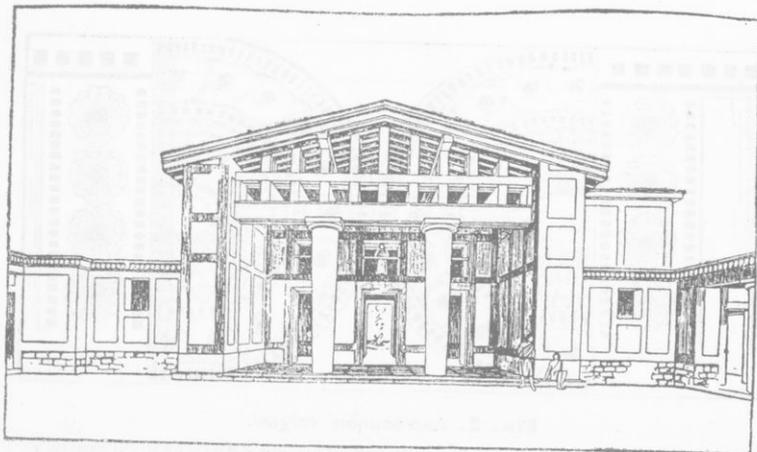
Εικ. 2. Διακόσμησις τοίχων.

Πλάξ ἐξ ἀλαβάστρου ἀποτελοῦσα τὸν καθ' Ὀμηρον « θριγκὸν κυάνιο » καὶ εὑρεθεῖσα ἐν τῇ αἰθούσῃ δώματος τοῦ ἐν Τίρυνθι μεγάρου.

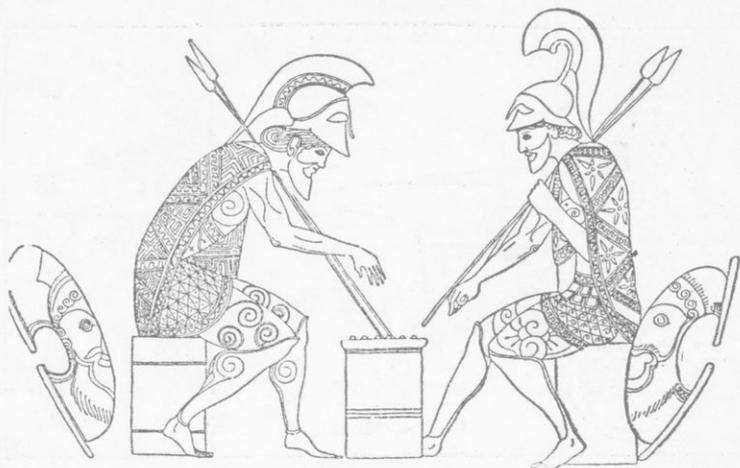

Εικ. 3. Σχέδιον μεγάρου.

- Α. Πρόπυλον αΐλης τού ἀνακτόρου. Β. Αΐλη τού ἀνακτόρου.
 β. Βωμός. Μ. Αΐθουσα δώματος. Μ' Πρόδομος.
 Μ'' Κυρίως μέγαρον. Ε. Ἐσχάρη.

Εικ. 4. Ἐξωτερικὸν μεγάρου (ἀναπαράστασις).

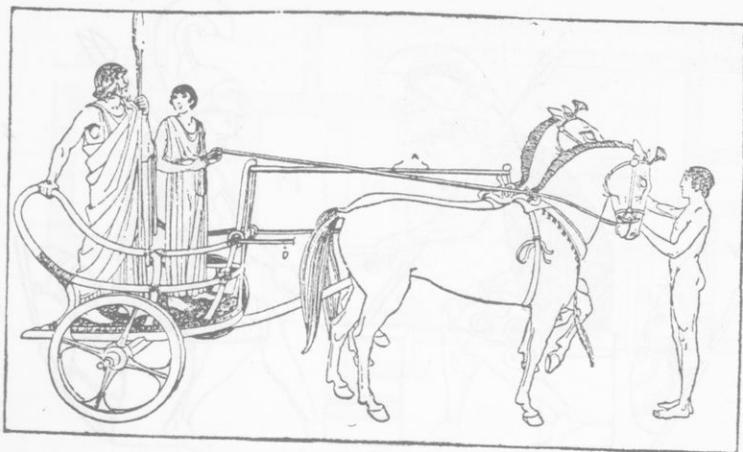
Εἰκ. 5. Παιγνίδιον πεσσῶν.
(Ἀναπαράστασις ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)

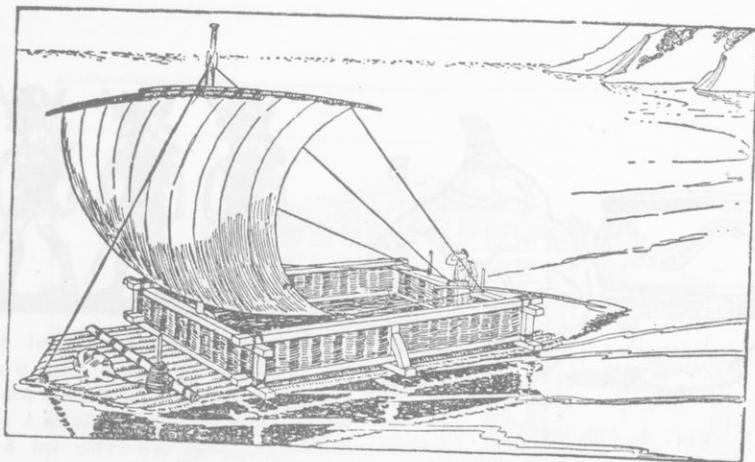
Εἰκ. 6. Μυκηναϊκά ἀγγεία.
Α. Ἀγγεῖον τύπου κρατῆρος.
Β. Μυκηναϊκὴ πρόχους.

Εἰκ. 7. Ἀχαιοὶ πολεμισταὶ φέροντες
πήληκα μὲ λόφον καὶ φάλους
ἐξέχοντας ὡς κέρατα. Φοροῦν θώρακα,
κάτωθεν τοῦ ὅποιου φαίνεται ὁ χιτῶν,
καὶ κρατοῦν ἀσπίδα καὶ δόρυ.
(Ἐκ πηλίνου ἀγγείου ἐκ Μυκηνῶν)

Εικ. 8. Ἄρμα (ἀναπαράστασις).

Εικ. 9. Ἡ σχεδιά τοῦ Ὀδυσσεύως.
(Ἄναπαράστασις κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ στίχ. ε 234-261)

Τὰ αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον ἐπὶ ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίσημον ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

024000028473

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΤ', 1956 (VI) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 30.000

Ἐκτύπωσις — Βιβλιοδεσία Α. ΣΙΛΕΡΗ — Βερρανζέρον 24

